

การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

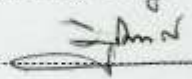
กรฤทธิ์ ปัญจสุนทร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
มีนาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

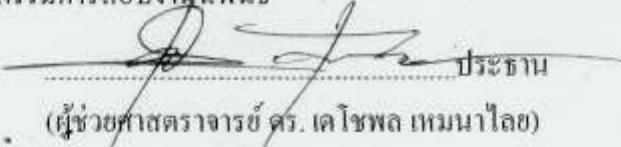
คณะกรรมการควบคุมงานวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณางานวิทยานิพนธ์ของ กรฤทธิ์ ปัญจสุนทร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.สกุล อันมา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. บุญเลิศ ของเพชร)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เคียวพล เทมนาไลย)

..... กรรมการ
(ดร.สกุล อันมา)

..... กรรมการ
(ดร. บุญเลิศ ของเพชร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพพร มังธานี)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ ๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดจากความมุ่งมั่นและความตั้งใจของผู้ศึกษาที่ได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลและวิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบของปัญหาจากที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งวิทยานิพนธ์นี้ยากที่จะเสร็จสมบูรณ์ได้หากขาดบุคคลผู้คอยให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอถือ โอกาสขอบพระคุณบุคคลเหล่านั้นไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สกุล อันมา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.บุญเลิศ ของเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดโชพล เหมนาไลย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพพร มังธานี ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ โดยอาจารย์ทั้ง 4 ท่าน ให้ความกรุณาสละเวลาเป็นอย่างมากในการอ่านวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ อีกทั้งข้อมูลที่สำคัญอันมีคุณค่าอย่างยิ่งในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ในภาควิชาศาสนาและปรัชญาทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. พิษณุรัตน์ เหมนาไลย ที่มีส่วนในการให้การศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ และถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ที่มีประโยชน์ให้เสมอมา ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดและแนวทางที่เหมาะสมในการที่จะทำวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคน โดยเฉพาะเพื่อนร่วมสาขาวิชาปรัชญา รวมถึงนางสาวกานดา สายเหมาะ นางสาวจรเศ บำรุงใจ นางสาววิศรา ศรีอัยสังวาลย์ และนายวิญญูชน เสาตระกูล ที่คอยช่วยเหลือรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ และมีความน่าสนใจ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณบิดา มารดา และครอบครัว ที่คอยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ รวมถึงให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี คุณความดีหรือประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กรฤทธิ์ ปัญจสุนทร

57910198: สาขาวิชาปรัชญา; ศศ.ม. (ปรัชญา)

คำสำคัญ: กรรม/ การแก้กรรม/ พุทธปรัชญา

กรฤทธ์ ปัญจสุนทร: การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท (KAMMA RECTIFICATION IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สกุล อันมา, Ph.D., บุญเลิศ ของเพชร, Ph.D., 84 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพระพุทธปรัชญาเถรวาท และ 2. เพื่อวิพากษ์แนวคิดเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสืบค้นข้อมูลจากคัมภีร์สำคัญทางพุทธปรัชญา ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถารวมถึงหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า คำว่า “กรรม” ในพุทธปรัชญา หมายถึง การกระทำที่เกิดจากเจตนาแล้วแสดงออกทางกายหรือทางวาจา จะเป็นการกระทำที่ดีหรือชั่วก็ได้ เป็นเหตุให้เราจึงต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ トラบเท่าที่ยังไม่ “สิ้นกรรม” หรือ “ดับกรรม” ด้วยการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 จนสิ้นกิเลส แต่ความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทยนั้นมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา โดยมองว่า “กรรม” นั้นเป็นผลของการกระทำที่ไม่ดีของเราในอดีตชาติที่ส่งผลให้ชีวิตในปัจจุบันต้องประสบกับทุกข์เหตุเภทภัยต่างๆ ด้วยทัศนคติเช่นนี้ทำให้เกิดความคิดที่ว่า “เราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” จึงพยายามหาวิธีแก้ผลของกรรมชั่ว เช่น การทำบุญด้วยการบริจาคทาน การร่วมงานบุญ เข้าวัดถือศีล ปฏิบัติธรรม บูชาเทพเจ้าองค์ต่างๆ สวดมนต์ คาถา แล้วอุทิศให้แก่เจ้ากรรมนาย เป็นต้น

หากพิจารณารูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทยตามกรอบของมรรคองค์มีองค์ 8 การที่ผู้ร่วมพิธีแก้กรรมมีทัศนคติเกี่ยวกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตว่ามาจากกรรมเก่าหรือเจ้ากรรมนายเวรซึ่งเป็น “ผี” จึงเกิดความเชื่อที่ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” ไม่สามารถหนีผลจากกรรมได้ จึงทำให้เกิดความคิดที่ว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้จึงต้องแก้ด้วยการรับคำแนะนำจากผู้ทำพิธีแก้กรรม รวมถึงเกิดความคิดที่ว่า การขัดเกลาจิตใจของตนเองจนถึงขั้นบรรลุนิพพานเป็นอริยบุคคลหรือนิพพานนั้นเกินความสามารถของตนเอง มุ่งหวังเพียงให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในปัจจุบันและเมื่อเกิดชาติต่อไป การให้ทาน ถือศีล และการปฏิบัติธรรม จึงเป็นไปเพื่อเพิ่มบุญไม่ใช่อะไรที่ควรจะเป็น รวมทั้งการบูชาเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ สวดมนต์ คาถา ยังเป็นวิธีการที่ไม่มีสอนในพุทธปรัชญา การแก้กรรมจึงเป็นอาชีพที่ขัดต่อหลักการทางพุทธปรัชญา เพราะทำให้ผู้ร่วมพิธีเกิดความหลง ความหมกมุ่น และความมกมาย ไม่เป็นอันปฏิบัติกิจหน้าที่อันควร หรือกระทำสิ่งใดที่สอดคล้องกับหลักของเหตุผล เป็นเหตุให้หลักธรรมคำสอนเสื่อมลง

57910198: MAJOR: PHILOSOPHY; M.A. (PHILOSOPHY)

KEYWORDS: KAMMA/ KAMMA RECTIFICATION/ BUDDHIST PHILOSOPHY

KORARID PUNJASUNTHORN: KAMMA RECTIFICATION IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY: SAKUN ONMA, Ph.D., BOONLERT YONGPHET, Ph.D. 84 P. 2018.

The purposes of this study were 1. to analyze concept of Kamma and its rectification in Theravada Buddhist philosophy, and 2. to criticize Kamma rectification in Thai society. This research was a qualitative research conducting by way of inquiring into the concept of Kamma and its rectification from data collected from the important Buddhist scriptures such as Tipitaka, Atthakatha, as well as books, journals, articles and the related researches.

The results of this study revealed that the word ‘Kamma’ in Buddhist philosophy means intentional action which is expressed mentally, bodily or verbally, whether it is good or bad which causes one’s rebirth in endless circle called Samsara as long as one’s Kamma has not been set to an end by following the Noble Eightfold Path.

Moreover, it was found that the doctrine of Kamma in Buddhist philosophy has been misunderstood among the Thais, because it was seen as the result of one’s bad action in the previous life which influenced on one’s present life by causing various suffering and catastrophe. Because of this belief, Thai people thought that we are born to pay our previous Kamma, so they tried to rectify their bad Kamma by making merits with donation, joining the religious ceremonies, practicing Dhamma, worshipping any gods and goddesses, chanting and dedicating their merits to the deceased ones.

If we consider the forms of Kamma rectification in Thai society through the framework of the Noble Eightfold Path, then we found that the participants in the Kamma rectification ceremony thought that their sufferings came from their previous Kamma, or from the deceased ones who were the spirits. So they believed that they were born to pay their previous Kamma, they could not escape the result of their previous Kamma. Thus, they believed that they could not rectify their previous Kamma by themselves, their previous Kamma must be rectified under the guidance of the officiants. Moreover, they thought that purifying their mind until attaining Nibbana exceeded their capacity. They merely hoped for a better life in the present and the next life. Donation, observing the precepts and practicing Dhamma were going to increase their merit, not to purify their mind. Worshipping various gods and goddesses and chanting mantras were originally not found in Buddhist philosophy. Therefore, the Kamma rectificational career in Thai society was contradictory to the Buddhist principles, for it caused infatuation, obsession and ignorance to the attendees who could not perform their duties properly, or who could not do any actions in accordance with reason. All these would cause the deterioration of Buddhist teachings.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อพระไตรปิฎก.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
2 กรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท.....	6
นิยามความหมายของกรรม.....	6
ลักษณะของกรรม.....	7
สาเหตุที่ทำให้เกิดกรรม.....	8
ประเภทของกรรม.....	10
ลักษณะการให้ผลของกรรม.....	15
ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ผลของกรรม.....	16
การแก้กรรมในพุทธปรัชญา.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3 รูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทย.....	39
ความหมายของการแก้กรรม.....	39
ทฤษฎีและหลักการแก้กรรมในสังคมไทย.....	40
วิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย.....	41
สาเหตุของความเชื่อการแก้กรรมในสังคมไทย.....	44
แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการแก้กรรมในสังคมไทย.....	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4 วิพากษ์การแก้กรรมในสังคมไทย.....	61
วิพากษ์รูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทยตามกรอบมรรคมีองค์ 8.....	61
ผลกระทบของการแก้กรรมที่มีต่อพุทธศาสนา.....	64
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	78
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	79
บรรณานุกรม.....	80
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	84

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.มหา.(ไทย). 2/248/405. หมายถึง วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย) เล่มที่ 2 ชื่อที่ 248 หน้า 405

พระวินัยปิฎก

คำย่อ	คำเต็ม
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี. (ไทย)	= วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์ (ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก จูฬวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	คำเต็ม
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุपरปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
สั.นิ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สัฎตตนิกาย นิตานวรรค (ภาษาไทย)
สั.สพ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สัฎตตนิกาย สพายนวรรค (ภาษาไทย)
อง.เอก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ชก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ชกนิบาต (ภาษาไทย)
ช.ช. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย ชุททกปาฐะ (ภาษาไทย)

บ.จ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิตเทส (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ

คำเต็ม

อภิ. วิ. (ไทย) = อภิธัมมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

สำหรับอรรถกถาจะค้นหาข้อมูลในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย ชุด 91 เล่ม โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น (ม.อ.อ. (ไทย) 22/27/30) หมายถึง สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ อรรถกถา (ภาษาไทย) เล่ม 22 ชื่อ 27 หน้า 30

อรรถกถา

คำย่อ

คำเต็ม

ม.อ.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ อรรถกถา (ภาษาไทย)

บ.ธ.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท อรรถกถา (ภาษาไทย)

บ.เปต.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ อรรถกถา (ภาษาไทย)

บ.ชา.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก อรรถกถา (ภาษาไทย)

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรรม ถือเป็นหลักคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในพุทธปรัชญา แต่แนวคิดเรื่องกรรมนี้ไม่ใช่แนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมการเกิดขึ้นของพุทธปรัชญาอย่างอริยสัจ 4 เรื่องกรรมมีการอธิบายอยู่ในปรัชญาพราหมณ์-ฮินดูและปรัชญาเซนซึ่งเกิดก่อนพุทธปรัชญา โดยคำอธิบายพื้นฐานของเรื่องกรรมนั้นเชื่อเหมือนกัน คือ การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ย่อมได้รับผลตามสมควรแก่การกระทำนั้น และกรรมไม่ได้ให้ผลสิ้นสุดเพียงแค่นั้นในปัจจุบัน ส่วนในรายละเอียดก็จะแตกต่างกันไปตามคำสอนของแต่ละลัทธิ

หลักกรรมในพุทธปรัชญานั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงนำมาอธิบายใหม่เนื่องจากต้องการแก้ไขความเชื่อที่ผิดในหลักกรรมเดิมที่สอนในปรัชญาพราหมณ์-ฮินดูและปรัชญาเซน เป็นต้น ในปรัชญาพราหมณ์-ฮินดู เชื่อว่าในตัวของมนุษย์มีสิ่งที่เรียกว่า “อาตมัน” เมื่อบุคคลแต่ละคนกระทำกรรม กรรมก็เป็นเครื่องบดบังอาตมัน ด้วยอำนาจของกรรมนี้ บุคคลจึงต้องเวียนว่ายตายเกิดไปจนกว่าจิตจะบริสุทธิ์หลุดพ้น แต่ปรัชญาพราหมณ์-ฮินดู สอนหลักกรรมเพื่อเป็นฐานรองรับการแบ่งแยกวรรณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 13)

ส่วนในปรัชญาเซนใช้คำว่า “ทัณทะ” แทนคำว่ากรรม มีความหมายว่า ความเบียดเบียนหรือการกระทำใด ๆ ที่ลักษณะประทุษร้ายตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีบ่อเกิดได้ 3 ทาง ได้แก่ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ตามทัศนะของศาสนาเซน การเบียดเบียนทางกายนั้นเป็นบาปหนักที่สุด ส่วนการหลุดพ้นในปรัชญาเซนหมายถึงการสิ้นกรรมเก่า วิธีการในการบรรลุนั้นคือการบำเพ็ญตบะ เช่น ปฏิบัติตามปณิธานที่ตั้งไว้ว่าจะรักษาอริยาบถอย่างเดียว หรือการทรมานกายโดยการปฏิบัติตามปณิธานอื่น ๆ โดยต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 17-19)

พระพุทธเจ้าได้วิพากษ์ทัศนะที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องกรรมไว้ 3 พวก ได้แก่ “ปุพเพกตวาท” คือพวกที่เชื่อว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตในชาติปัจจุบันล้วนเป็นผลที่เราได้รับมาจากกรรมที่เราได้กระทำไว้ในชาติก่อน ๆ “อิศวรนิรมิตวาท” คือพวกที่เชื่อว่าทุกอย่างในชีวิตเกิดจากการคลงบันดาลของเทพเจ้า และ “อเหตุวาท” คือพวกที่เชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราค้นหาเหตุที่มาไม่ได้ การอธิบายกรรมของปรัชญาพราหมณ์-ฮินดูและปรัชญาเซนนั้นจะตรงกับสองแนวคิดแรกที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวิพากษ์ ซึ่งตามหลักของพุทธปรัชญานั้นถือเป็นมิจฉาทิฐิตั้งสามแนวคิดมีข้อเสียหรือจุดอ่อนคือ ทำให้บุคคลไม่เกิดความเพียรพยายามในทางความประพฤติปฏิบัติ ไม่เกิดฉันทะ

(ความพอใจ ความรักใคร่) ในการกระทำ ส่วนหลักกรรมในพุทธปรัชญา มองเทียบแล้วข้อแตกต่าง ก็อยู่ที่ว่าจะต้องทำให้เกิดฉันทะ เกิดความเพียรที่จะกระทำ ไม่หมั่นฉันทะ ไม่หมั่นความเพียร อันนี้ เป็นหลักตัดสินในทางปฏิบัติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 15-17)

กรรมในพุทธปรัชญา หมายถึง การกระทำ เป็นคำกลาง ๆ ไม่ได้หมายถึงกรรมดี หรือ กรรมชั่ว แต่หมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลายเพราะอาศัย เหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลทั้งหลายคิดแล้วจึงทำกรรมด้วย กาย วาจา ใจ” (อง.จก.ก. (ไทย) 22/63/577) เรื่องกรรมจึงมีจุดเน้นอยู่ที่เจตนา คือ การกระทำของบุคคลที่รู้จักผิด ชอบชั่วดี ตัดสินใจกระทำด้วยความตั้งใจที่ไตร่ตรองไว้แล้ว เมื่อมนุษย์มีเจตนาในการตัดสินใจเลือก ทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นเป็น “อาร์พภธาตุ” คือความสามารถในการริเริ่ม เพราะมนุษย์เลือกทำ กรรมเอง จึงต้องได้รับวิบากกรรมหรือผลของการกระทำของตัวเอง (พระสุธีธรรมานุวัตร, มนตรี สิริโรจนานันท์, วุฒินันท์ กันทะเดียน, ศศิวรรณ กำลังสินเสริม และ จุฑามาศ วารีแสงทิพย์, ม.ป.ป., หน้า 22-23) ในแง่ของเวลา จะมุ่งถึงกาลเป็นอดีตก็ได้ ปัจจุบันก็ได้ อนาคตก็ได้ (พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 7) หลักกรรมในพุทธปรัชญาจึงมีความเกี่ยวเนื่องในการ อธิบายเรื่องการเกิดใหม่ การตาย การกำหนดภพภูมิที่จะไปเกิด

ปัญหาว่ากรรมเกี่ยวพันกับการเกิดใหม่อย่างไรนั้น ตามหลักพุทธปรัชญานั้นได้แสดง คำตอบไว้ในหลักปฏิจาสัมปบาท กระบวนการของชีวิตมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ถ้าเรา มองชีวิตในปัจจุบันเป็นผล เป็นชีวิตที่ประกอบด้วย วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซาติ ชรา มรณะ สิ่งที่ทำให้เกิดผลเช่นนี้ได้แก่ อวิชชา สังขาร วิญญาณ ตัณหา อุปทาน ภพ กรรมในที่นี้ก็คือ สังขารกับภพ และการเกิดในชาติต่อไปก็จะเป็นไปตามวงจรนี้ การพิจารณาเช่นนี้เป็นไปตาม หลัก วัฏฏะ 3 ได้แก่ กิเลส กรรม และวิบาก กิเลสเป็นเหตุของกรรม (อวิชชา ตัณหา อุปทาน) กรรม (สังขารและภพ) ส่วนที่เหลือก็คือวิบาก (วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซาติ ชรา มรณะ) นี้แสดงให้เห็นว่ากรรมสัมพันธ์กับการเกิดใหม่อย่างใกล้ชิดเนื่องด้วยกรรมมีความสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิดกับการเกิดใหม่นั้นเอง กรรมจึงถือเป็นสาเหตุหนึ่งของการตายด้วย เรียกว่า กัมมัฏขาย นะ (ตายเพราะสิ้นกรรม) และอุปปัจเจกกรรม (ตายเพราะกรรมตัดรอน) รวมถึงในขณะที่ใกล้ตายยังมี กรรมตัวหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดภพเกิด กรรมตัวนี้จะปรากฏเป็นนิมิตในขณะที่จิตจวนจะตาย จิตก็จะ ยึดเอากรรมนั้นเป็นคติกำหนดภพเกิด การที่กรรมเป็นตัวกำหนดภพภูมิในการเกิดทำให้เกิดความ จำเป็นในการอธิบายผลกรรมในรูปของภพภูมิด้วย พุทธปรัชญาได้อธิบายเรื่องภพภูมิต่าง ๆ คือ อบายภูมิ 4 ได้แก่ สัตว์ นรก เปรต อสุรกาย กามสุคติภูมิ 7 ได้แก่ มนุษย์ กับสวรรค์ 6 ชั้น รูปภูมิ 16 และอรุภูมิ 4 รวมเป็น 31 ภูมิ เป็นการแบ่งไปตามกรรมที่จำแนกจิต ให้มีระดับต่าง ๆ ตามความ เหมาะสมของกรรมและการให้ผลของกรรม (ปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 53-54)

เรื่องของกรรม การเกิดใหม่ ภพชาติมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จะเห็นได้จากวรรณกรรมเรื่องไตรภูมิภิกขา หรือ ไตรภูมิพระร่วง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงลักษณะของภูมิทั้ง 31 ภูมิ รวมถึงเงื่อนไขของกรรมที่จะทำให้ไปเกิดในภพภูมิเหล่านั้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อโปรดพระราชมารดาและสั่งสอนประชาชนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ยึดมั่นในหลักธรรม รวมทั้งให้มุ่งไปสู่ดินแดนแห่งพระนิพพาน โดยมีรายละเอียดในคำประกาศยกย่องวรรณคดี ของคณะกรรมการวรรณคดีแห่งชาติว่า

“ไตรภูมิภิกขา พระราชนิพนธ์ในพระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือพระยาสิทธิเทพ เป็นวรรณคดีสมัยสุโขทัยซึ่งเรียบเรียงความรู้ด้าน โลกศาสตร์และจักรวาลวิทยาจากคัมภีร์สำคัญถึง 30 คัมภีร์ ลักษณะคำประพันธ์เป็นความเรียงร้อยแก้ว วรรณคดีเรื่องนี้เป็นหนังสือแต่งดีมีคุณค่าหลายประการ กล่าวคือ เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาเรื่องแรกของไทย ที่ยืนยันความรุ่งเรืองด้านอักษรศาสตร์สมัยสุโขทัย เป็นคลังทางปัญญาแห่งวิถีชีวิตของคนไทย ปรัชญาทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในไตรภูมิภิกขา มุ่งสอนจริยธรรมศีลธรรมให้แก่คนในสังคม โน้มน้าวให้บุคคลกระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจผ่องใส ซึ่งเป็นแนวทางอันนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง” (วิเศษ บัญญัติ, 2553)

วรรณกรรมเล่มนี้ถือเป็นต้นแบบในการอธิบายแนวคิดเรื่องนรก สวรรค์ ที่ปรากฏในวรรณคดี ละคร จิตรกรรมการเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมเป็นเรื่องที่สมควรสำหรับผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยมีความคลาดเคลื่อนไปจากคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา ตัวอย่างเช่น ในสำนวนไทยที่เราพูดกันบ่อย ๆ เช่น “ชาตินี้มีกรรม” “เราทำมาไม่ดีก็มารับกรรมไปเกิด” และ“อะไร ๆ ก็สุดแต่บุญแต่กรรมแล้วกัน” จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เรามองกรรมในแง่ของผลโดยมองว่าเป็นผลของการกระทำ โดยมุ่งเอาแง่ชั่วหรือแง่ไม่ดีหรือเรื่องร้าย ๆ คือเรื่องทุกข์ เรื่องโศก เรื่องภัยอันตราย ความวิบัติ เหตุร้ายต่าง ๆ นานา นอกจากนี้ในแง่ของเวลา ก็มุ่งไปในอดีต โดยเฉพาะมุ่งเอาชาติก่อนเป็นสำคัญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2557), หน้า 6) เช่นความเชื่อที่ว่า ที่ต้องเกิดมายากจนในชาตินี้ก็เพราะผลกรรมเก่าในชาติอดีตที่เคยทำไว้ จึงต้องมารับผลกรรม ถึงแม้จะขยันขันแข็งก็ไม่ทำให้ร่ำรวยขึ้นมาได้ เมื่อเชื่อแบบนี้จึงปล่อยชีวิตไปตามเรื่องตามราว สุดแต่กรรมจะนำไป เรียกว่าไปตามยถากรรม บางคนเมื่อถูกประทุษร้ายก็ถือเสียว่า ชาติก่อนเคยทำร้ายเขา ชาตินี้เขาจึงมาแก้แค้น (สมิทพิล เนตรนิมิตร, 2548) เป็นต้น

สาเหตุของความเข้าใจอันคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องกรรมนี้ถ้าพิจารณาในความเชื่อจะพบว่า ประเทศไทยมีความเชื่อแบบผสมผสานกันทั้งความเชื่อแบบเทวนิยมในศาสนาพราหมณ์ โดยเฉพาะเรื่องของพิธีกรรมต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็รับอิทธิพลจากแนวคิดพุทธปรัชญาด้วย คนใน

สังคมไทยส่วนใหญ่ จึงมักมีอุปนิสัยในการสร้างบุญกุศลที่ผสมผสานกับเรื่องเคราะห์กรรม บาปเวรต่าง ๆ ที่จะมีผลหรือส่งผลกับตัวเอง จึงนำมาซึ่งวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาผลของกรรม ซึ่งบางวิธีอาจดูเหมือนห่างไกลจากหลักปฏิบัติตามแนวทางของพุทธปรัชญา เช่น การฟังปาโหราจารย์ หรือหมอดู เพื่อขอคำทำนายทายทักดวงชะตา เสริมดวง สะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา (พระสุธีธรรมานุวัตรและคณะ, ม.ป.ป., หน้า 86-87) การกระทำอย่างนี้จะมีที่มาจากในอรรถกถาธรรมบท อันเป็นฐานให้มีการนำมาสั่งสอนบอกกล่าวต่อ นั่นคือเรื่อง “อายุวัฒนกุมาร” (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 80)

ในปัจจุบันมีผู้อ้างตัวเป็น “คนกลาง” ในการดำเนินการเรื่องนี้ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับเจ้ากรรมนายเวร หรือเป็นผู้ทำพิธีกรรมเพื่อแก้กรรม ซึ่งก็มีความคิดความเชื่อและวิธีการแตกต่างกัน เช่น การปฏิบัติกรรมฐานเพื่อแก้กรรม การทำบุญ ถือศีล การสวดมนต์ หรือใช้คาถาบางอย่าง เป็นต้น และมีการตีพิมพ์เป็นหนังสือออกมานำเสนอในเรื่องเหล่านี้อยู่มากมายทั้งแบบที่เป็นรูปเล่มและหนังสือออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเพศและวัย จึงเกิดปัญหาว่า ความเชื่อวิธีการเหล่านี้ อะไรเป็นพุทธ อะไรไม่เป็นพุทธ ในพุทธปรัชญา ใครจะเป็นผู้แก้กรรมได้ และแก้อย่างไร จึงจะไม่ขัดกับหลักการของพุทธปรัชญาหรือหลักที่พุทธปรัชญาสนับสนุน (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2552 อ้างถึงใน สุชาดา วาสุธาร, 2553, หน้า 3)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาค้นคว้าแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมตามหลักการทางพุทธปรัชญา รวมถึงรูปแบบวิธีการการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทยว่า ขัดแย้งกันหรือสอดคล้องกับหลักการของพุทธปรัชญา และคนไทยในฐานะพุทธศาสนิกชนควรมีแนวทางปฏิบัติต่อเรื่องนี้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อวิพากษ์แนวคิดเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำกัดอยู่เฉพาะในเนื้อหาคำสอนเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาทและความเชื่อเรื่องกรรมและพิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย ผ่านคัมภีร์สำคัญทางพุทธปรัชญา ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา รวมถึงหนังสือ วารสาร บทความ และ

งานวิจัย โดยจะคัดเลือกมาเท่าที่เห็นว่า จำเป็นต่อการอธิบายแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมตามหัวข้อและประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ในงานวิจัยนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การแก้กรรม หมายถึง การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อ แก้ไข บรรเทา ยับยั้งวิบากกรรมที่ส่งผลไปในทางร้าย ซึ่งเป็นผลจากการกระทำที่ผ่านมา ทั้งในชาติปัจจุบันและอดีตชาติ

ผู้ทำพิธี หรือ นักแก้กรรม หมายถึง ผู้แสดงตัวว่าเป็นผู้มีความสามารถในการทราบกรรมเก่าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง และสามารถแนะนำวิธีหรือทำพิธีกรรมเพื่อแก้ไข บรรเทา ยับยั้ง วิบากกรรมที่ส่งผลไปในทางร้าย

ผู้ร่วมพิธี หรือผู้ศรัทธา หมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมที่ผู้ทำพิธีจัดขึ้น หรือทำตามวิธีการที่ผู้ทำพิธีแนะนำ เพื่อแก้ไข บรรเทา ยับยั้ง วิบากกรรมที่ส่งผลไปในทางร้าย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานนิพนธ์นี้ จะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือการศึกษาข้อมูลเรื่องกรรมและการแก้กรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ

2.1 ศึกษาการอธิบายแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมของนักวิชาการทางพุทธปรัชญาจากหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัย

2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแก้กรรม ในเชิงความหมาย ลักษณะวิธีการ และจุดมุ่งหมาย ตามที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบันจากหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัย

3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1. และ 2.1 มาเป็นฐานในการวิพากษ์ข้อ 2.2 นำไปสู่บทสรุปที่น่าจะเป็นต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

2. ทราบถึงลักษณะวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย

3. ทราบถึงแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องต่อแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรม

บทที่ 2

กรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

ในบทที่ 2 ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมุ่งเน้นอธิบายเรื่องกรรม การให้ผลของกรรม และการแก้กรรมในเชิงวิเคราะห์ โดยสืบค้นข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทยปัจจุบันที่จะศึกษาในบทต่อไป

นิยามความหมายของกรรม

ในแง่ความหมายผู้วิจัยจะศึกษาความหมายของ “กรรม” ตามพุทธพจน์ และตามพจนานุกรม โดยอิงความหมายตาม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ดังนี้

ความหมายของกรรมตามพุทธพจน์

จากพุทธพจน์ที่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำความด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ” (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) จึงสามารถกล่าวได้ว่า “กรรม” หมายถึง การกระทำอันมีเจตนาเป็นเหตุหรือกระทำด้วยความตั้งใจ

ความหมายของกรรมตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม

“กรรม” หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือจงใจทำ จะดีหรือชั่วก็ตาม การกระทำที่ดีเรียกว่ากรรมดี ที่ชั่วเรียกว่า กรรมชั่ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 60)

ความหมายของกรรมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมาย “กรรม” ไว้ 4 ความหมายดังนี้

1. การกระทำ การงาน กิจ เช่น พลิกกรรม ต่างกรรมต่างวาระ เป็นการดีก็ได้ ชั่วก็ได้ เช่น กุศลกรรม อกุศลกรรม
2. การกระทำที่ส่งผลร้ายมาัยปัจจุบัน หรือจะส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต เช่น บัดนี้กรรมตามทันแล้ว ระวังกรรมจะตามทันนะ
3. บาป เคาระห์ เช่น คนมีกรรม กรรมของมันแท้ ๆ
4. ความตาย ในคำว่า ถึงแก่กรรม

“กรรม” ในพุทธปรัชญา หมายถึง การกระทำอันประกอบด้วยเจตนา คือ มีความตั้งใจหรือความจงใจในการจะทำสิ่งนั้น ซึ่งแสดงออกมาทางกายและวาจา จะเป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

ลักษณะของกรรม

จากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกรรมในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่ากรรมสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. กรรมในฐานะที่เป็นกฎธรรมชาติ 2. กรรมในฐานะที่เป็นกฎศีลธรรม และ 3. กรรมในฐานะของอาชีพการงาน ดังนี้

1. กรรมในฐานะกฎธรรมชาติ เนื่องมาจากกรรมเป็นส่วนหนึ่งใน “นิยาม 5” และมีการทำงานสอดคล้องกับนิยามอื่น ๆ อีก 4 ประการ ซึ่งในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ได้อธิบายความหมายของหลักนิยาม 5 ไว้ว่า กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 อุดุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะดินน้ำอากาศและฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์

1.2 พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น

1.3 จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต

1.4 กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ

1.5 ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 166)

นิยาม 4 อย่างแรกนั้นก็จะเป็นไปตามธรรมนิยามหรือกฎแห่งเหตุผลอีกทีหนึ่ง ซึ่งนิยาม 5 นี้ครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ และมีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็นไปของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ อุดุนิยาม องค์ประกอบทางกายภาพ พีชนิยาม ระบบพันธุกรรม จิตตนิยาม องค์ประกอบด้านจิตใจ กรรมนิยาม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่น (ชาตยณรงค์ บุญหนุน, 2550, หน้า 29)

2. กรรมในฐานะกฎศีลธรรม จากการที่กรรมนิยามมีความเกี่ยวเนื่องระหว่างตัวมนุษย์กับมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยทำงานอยู่ภายใต้กฎความเป็นเหตุเป็นผล (ธรรมนิยาม) ในฐานะของกฎศีลธรรมของกรรมจึงเป็นตัวแสดงความเป็นเหตุและผลในการกระทำของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีเจตจำนงเสรีในการเลือกกระทำ (สุนทร ณ รังสี, 2552, หน้า 166) ซึ่งก็คือความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุคือ การกระทำของมนุษย์ (กรรม) กับผลอันเนื่องมาจากการกระทำนั้น ๆ (วิบาก) ให้ดำเนิน

ไปอย่างสม่ำเสมอตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย (ชาลนรงค์ บุญหนุน, 2550, หน้า 29) ทั้งในอดีตคือ ชาติที่ผ่านมาหรือช่วงเวลาที่ผ่านไปทุกขณะ และในปัจจุบันดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย กายนี้ไม่ใช่ของเธอทั้งหลาย ทั้งมิใช่ของผู้อื่น กายนี้เธอทั้งหลายพึงเห็นว่าเป็นกรรมเก่า ถูกปัจจัยปรุงแต่ง สำเร็จด้วยเจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา (ส.นิ. (ไทย) 16/37/79) กรรมใหม่ เป็นอย่างไร คือ กรรมที่บุคคลทำด้วยกาย วาจา ใจ นี้ เรียกว่ากรรมใหม่” (ส.สพ. (ไทย) 18/146/179)

3. กรรมในฐานะของอาชีพการงาน คือ บทบาทหน้าที่ตามสาขาอาชีพที่ปรากฏอยู่ในสังคม (สุชาดา วาสุธาร, 2553, หน้า 7) ดังพุทธพจน์ว่า

“วาเสฏฐะ เธอจงรู้อย่างนี้ว่า ในหมู่มนุษย์ ใครก็ตาม อาศัยโครัภกรรมเลี้ยงชีพผู้นั้นเรียกว่า ชวานา ไม่เรียกว่าพราหมณ์... ใครก็ตามเลี้ยงชีพด้วยศิลปะหลายอย่างผู้นั้นเรียกว่า ช่างศิลปะ ไม่เรียกว่า พราหมณ์... ใครก็ตามอาศัยการค้าขายเลี้ยงชีพผู้นั้นเรียกว่า พ่อค้า ไม่เรียกว่า พราหมณ์... ใครก็ตามเลี้ยงชีพด้วยการรับใช้คนอื่นผู้นั้น เรียกว่า คนรับใช้ ไม่เรียกว่า พราหมณ์... ใครก็ตามอาศัยทรัพย์ที่ลักเขามาเลี้ยงชีพผู้นั้นเรียกว่า โจร... ใครก็ตามอาศัยลูกศร และศาสตราเลี้ยงชีพ ผู้นั้นเรียกว่า ทหารอาชีพ... ใครก็ตามเลี้ยงชีพด้วยการเป็นปุโรหิต ผู้นั้นเรียกว่า ผู้ประกอบพิธีกรรม... ใครก็ตามปกครองท้องถิ่นและแว่นแคว้น ผู้นั้นเรียกว่า พระราชา ไม่เรียกว่า พราหมณ์” (ม.ม. (ไทย) 13/457/576-577)

“กรรม”จึง ถือเป็นหนึ่งในกฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ เป็นกฎที่รับรองความเป็นเหตุเป็นผลของศีลธรรม คือ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี ย่อมมีผลตามมา และผลของการกระทำหนึ่งย่อมกลายเป็นเหตุให้เกิดการกระทำต่อไปทุกขณะในชีวิตของมนุษย์

สาเหตุที่ทำให้เกิดกรรม

สาเหตุที่ทำให้เกิดกรรมนั้นพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ 6 ประการ ซึ่งเราอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กุศลและอกุศล (ปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 35) เหตุเกิดกรรมที่เป็นอกุศล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ดังพุทธพจน์ว่า

“เหตุให้เกิดกรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ โลภะ ความอยากได้... โทสะ ความคิดประทุษร้าย... โมหะ ความหลง เป็นเหตุให้เกิดกรรม กรรมที่ถูกโลภะครอบงำ... กรรมที่ถูกโทสะครอบงำ... กรรมที่ถูกโมหะครอบงำ... ย่อมให้เกิดผลในที่ซึ่งอัฏฐกาของเขาเกิด บุคคลต้องเสวยผลกรรมนั้นในขั้นที่กรรมนั้นให้ผลในปัจจุบัน ในลำดับที่เกิด หรือในระยะต่อไป” (อง.เอก. (ไทย) 20/34/186- 187)

กรรมที่เกิดจากโลภะ โทสะ โมหะนี้ก็จะเป็กรรรมที่ให้ผล ซึ่งจะให้ผลตามความเหมาะสมแก่ผู้กระทำในชาตินี้หรือในชาติหน้า กรรมอย่างนี้อาจจะเป็นไปได้ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว (ปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 35) ยกตัวอย่างเช่น การที่บุคคลหนึ่งอยากมีชีวิตที่สุขสบายนั้นก็มิเหตุมมาจากความอยาก (โลภะ) เป็นแรงผลักดัน หากเขาขยันทำงานเก็บเงิน ด้วยอาชีพที่สุจริต นั่นก็ถือเป็นกรรมดี แต่ในทางกลับกันหากเขาเลือกใช้วิธีการอย่าง ไปขโมยเงินจากคนอื่น คำขายลึงของที่ผิดกฎหมายเพื่อให้ได้กำไรจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว นั่นก็ถือเป็นกรรมชั่ว การที่มนุษย์กระทำกรรมโดยมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นแรงผลักดันทำให้ยังต้องวนเวียนในสังสารวัฏเวียนววยตายเกิดเพื่อเสวยผลกรรมต่อไปเรื่อย ๆ ดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลายเหตุให้เกิดกรรมสามประการนี้แล คนเขลาทำกรรมที่เกิดเพราะ โลภะ โทสะ และโมหะ กรรมที่คนเขลานั้นทำแล้วจะมากหรือน้อยก็ตาม ย่อมให้ผลในอภัพพนี้แล สิ่งอื่น (ที่จะรองรับผลกรรมนั้น) ไม่มี” (อ.จ.เอก. (ไทย) 20/34/188)

กลุ่มที่สอง เหตุเกิดกรรมที่เป็นกุศล ได้แก่ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ ดังพุทธพจน์ว่า “เหตุให้เกิดกรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ อโลภะ ความไม่โลภ...อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย...อโมหะ ความไม่หลง เป็นเหตุให้เกิดกรรม

กรรมที่ถูกอโลภะครอบงำ เกิดแต่อโลภะ มือโลภะเป็นเหตุ มือโลภะเป็นแดนเกิด เมื่อสิ้นโลภะแล้ว เป็นอันบุคคลละกรรมนั้นได้ ตัดรากถอนโคนได้ เหมือนต้นตาลที่ถูกตัดรากถอนโคนไปแล้ว เหลือแต่พื้นที่ ทำให้ไม่มี เกิดขึ้นต่อไปไม่ได้

กรรมที่ถูกโทสะครอบงำเกิดแต่โทสะ มือโทสะเป็นเหตุ มือโทสะเป็นแดนเกิด เมื่อสิ้นโทสะแล้ว เป็นอันบุคคลละกรรมนั้นได้ ตัดรากถอนโคนได้ เหมือนต้นตาลที่ถูกตัดรากถอนโคนไปแล้ว เหลือแต่พื้นที่ ทำให้ไม่มี เกิดขึ้นต่อไปไม่ได้

กรรมที่ถูกอโมหะครอบงำ เกิดแต่อโมหะ มืออโมหะเป็นเหตุ มืออโมหะเป็นแดนเกิด เมื่อสิ้นอโมหะแล้ว เป็นอันบุคคลละกรรมนั้นได้ ตัดรากถอนโคนได้ เหมือนต้นตาลที่ถูกตัดรากถอนโคนไปแล้ว เหลือแต่พื้นที่ ทำให้ไม่มี เกิดขึ้นต่อไปไม่ได้” (อ.จ.เอก. (ไทย) 20/34/187-188)

จะเห็นได้ว่าเหตุเกิดกรรมในกลุ่มที่สองนี้ คือเป็นกรรมที่กระทำเพื่อการพ้นจากบ่วงของกรรม ไม่ใช่การกระทำที่จะทำได้บุญหรือบาป ซึ่งเป็นผลให้ต้องเสวยผลของกรรมในภพภูมิต่าง ๆ แต่เป็นการกระทำที่ไม่มี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นแรงผลักดัน นำไปสู่การตรัสรู้และเข้าถึงพระนิพพาน ดังพุทธพจน์ว่า “เพราะเหตุนี้ ภิกษุผู้รู้ โลภะ โทสะ และโมหะ (จึงไม่ทำ) กรรมที่เกิดเพราะเมื่อทำวิชชา ให้เกิดขึ้น ย่อมละทุกคติทั้งปวงได้” (อ.จ.เอก. (ไทย) 20/34/188)

ประเภทของกรรม

ประเภทของกรรมในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎกนั้นปรากฏการแบ่งประเภทของกรรมตามเกณฑ์ 2 ประการ คือ แบ่งตามเจตนาในการกระทำความกรรมและผลของกรรม และแบ่งประเภทตามทางเกิดของกรรม

การแบ่งประเภทของกรรมตามเจตนาในการกระทำและผลของกรรมนั้นสามารถแบ่งกรรมออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กรรมดำ วิบากดำ
2. กรรมขาว วิบากขาว
3. กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว
4. กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาวมีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม

(อง.จตุกก. (ไทย) 21/232/345)

โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงขยายความกรรมทั้ง 4 ประเภท ไว้ดังนี้

“กรรมดำวิบากดำ เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ปรุ้งแต่งกายสังขารที่มีความเบียดเบียน ปรุ้งแต่งวจีสังขารที่มีความเบียดเบียน และปรุ้งแต่งมโนสังขารที่มีความเบียดเบียน เขาครั้นปรุ้งแต่งแล้วยอมเข้าถึงโลกที่มีความเบียดเบียน ผัสสะที่มีความเบียดเบียน ย่อมถูกต้องบุคคลผู้เข้าถึงโลกที่มีความเบียดเบียนนั้น เขาถูกผัสสะที่มีความเบียดเบียนกระทบเข้ายอมเสวยเวทนาที่มีความเบียดเบียนเป็นทุกข์ โดยส่วนเดียว เหมือนพวกสัตว์นรก นี้เรียกว่า กรรมดำวิบากดำ กรรมขาววิบากขาว เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ปรุ้งแต่งกายสังขารที่ไม่มีความเบียดเบียน ปรุ้งแต่งวจีสังขารที่ไม่มีความเบียดเบียนและปรุ้งแต่งมโนสังขารที่ไม่มีความเบียดเบียน เขาครั้นปรุ้งแต่งแล้วยอมเข้าถึงโลกที่ไม่มีความเบียดเบียน ผัสสะที่ไม่มีความเบียดเบียนย่อมถูกต้องผู้ที่เข้าถึงโลกที่ไม่มีความเบียดเบียนนั้นเขาถูกผัสสะที่ไม่มีความเบียดเบียนกระทบเข้ายอมเสวยเวทนาที่ไม่มีความเบียดเบียน เป็นสุขโดยส่วนเดียว เหมือนพวกเทวดาชั้นสุกทินะ นี้เรียกว่า กรรมขาววิบากขาว

กรรมทั้งดำทั้งขาวมีวิบากทั้งดำทั้งขาว เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ปรุ้งแต่งกายสังขารที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง ปรุ้งแต่งวจีสังขารที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง และปรุ้งแต่งมโนสังขารที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง เขาครั้นปรุ้งแต่งแล้วยอมเข้าถึงโลกที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง ผัสสะที่มีความ

เบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้างย่อมถูกต้องบุคคลผู้เข้าถึงโลกที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง เขาถูกผัสสะที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้างกระทบเข้าย่อมเสวยเวทนาที่มีความเบียดเบียนบ้าง ไม่มีความเบียดเบียนบ้าง มีสุขและมีทุกข์ระคนกัน เหมือนมนุษย์ เทวดาบางพวกและ วินิปาติกะบางพวก นี้เรียกว่า กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว

กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว มีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาวเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรมเป็นอย่างไร

คือ บรรดากรรมเหล่านั้น เจตนาเพื่อละกรรมดำที่มีวิบากดำ เจตนาเพื่อละกรรมขาวที่มีวิบากขาวและเจตนาเพื่อละกรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว นี้เรียกว่า กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/232-233/345-348)

จะเห็นได้ว่า กรรมประเภทที่ 1 และ 2 เป็นการให้ผลที่ตรงกับเหตุ (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 20) กรรมดำ คือ อกุศลกรรมหรือกรรมชั่วที่บุคคลกระทำทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะให้ผลเป็นความชั่วฝ่ายเดียว กรรมขาว คือ กุศลกรรมหรือกรรมดีที่บุคคลกระทำทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจให้ผลเป็นความดีไม่มีความชั่วปะปน (พระสุตฺธิธรรมานูว้ตรและคณะ, ม.ป.ป., หน้า 38-39) เรียกได้ว่าเป็นกรรมที่สามารถแบ่งแยกชี้ชัดได้อย่างชัดเจน

กรรมประเภทที่ 3 เป็นการปะปนกันของกรรมดีและกรรมชั่ว ผู้กระทำความนี้ย่อมจะต้องได้รับทั้งผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่ว (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 30) ซึ่งโดยส่วนใหญ่มนุษย์ปุถุชนจะทำกรรมทั้งดำและขาวนี้ในชีวิตประจำวัน (พระสุตฺธิธรรมานูว้ตรและคณะ, ม.ป.ป., หน้า 39) เพราะในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ปุถุชนจะทำกรรมดี หรือ กรรมชั่ว เพียงอย่างเดียวตลอดชีวิตเป็นไปไม่ได้ (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 20)

กรรมประเภทที่ 4 คือกรรมไม่ดีไม่ชั่ว (พระสุตฺธิธรรมานูว้ตรและคณะ, ม.ป.ป., หน้า 39) หมายถึง กรรมหรือการกระทำใดๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุขและทุกข์ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่อาจตัดสินได้ว่ากรรมประเภทนี้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว หรือทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมไม่ดำไม่ขาวเป็นกรรมที่จะนำไปสู่สภาวะซึ่งอยู่เหนือทั้งสุขและทุกข์ (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 31) สำหรับผู้มีเจตนาตัดกรรมด้วยอริยมรรค เช่น การเจริญสติปัฏฐาน 4 ไปจนบรรลุอรหัตผล เมื่อสามารถละทั้งดีและชั่วได้แล้ว พอดับขันธนิพพานแล้ว ผลกรรมทั้งหลายก็จะเลิกให้ผล เป็นอโหสิกรรมไป (สุชาติ วาสุธาร, 2553, หน้า 14)

ส่วนการแบ่งกรรมตามทางเกิดนั้นแบ่งกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. กายกรรม (การกระทำที่เกิดทางกาย)
2. วาจากรรม (การกระทำที่เกิดทางวาจา)

3. มโนกรรม (ความตั้งใจในการกระทำ)

ดังปรากฏเป็นพุทธพจน์ระหว่างที่พระพุทธเจ้าทรงสนทนากับตปัสสี ซึ่งเป็นผู้นับถือลัทธิพวกนิครนถ์ (เซน) โดย “ตปัสสี” ได้ถามพระพุทธเจ้าถึงทางในการทำชั่วว่ามีกี่ทาง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสตอบ ดังนี้ “ตปัสสีเราบัญญัติกรรมในการกระทำชั่ว ในการประพฤติกกรรมชั่วไว้ 3 ประการ คือ กายกรรม วจกรรม มโนกรรม” (ม.ม. (ไทย) 13/57/55) โดยช่องทางการเกิดกรรมทั้ง 3 ทางนี้ก็มีข้อบ่งชี้ครอบคลุมกรรม 4 ประเภทข้างต้น (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 28) เพราะกรรมทั้งหลายเริ่มจากการคิด เกิดจากความตั้งใจ แล้วจึงแสดงออกทางกายหรือทางวาจาไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว

อย่างไรก็ตามการกระทำบางอย่าง ผู้ที่ต้องคิดด้วย พุดด้วย ใช้กำลังกายด้วย หากต้องการจำแนกว่าเป็น กายกรรม วจกรรม หรือมโนกรรม ให้พิจารณาว่ากรรมนั้นสำเร็จบริบูรณ์ลงด้วยอะไร ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือ ด้วยใจ ถ้าสำเร็จลงด้วยทางใด ก็ถือเป็นกรรมในทางนั้น เช่น การฆ่าคน การทำให้คนถึงแก่ความตายนั้นทำได้ทางเดียว คือ ทางกาย ต้องเงื้อมมือ หรือทำอย่างไรก็แล้วแต่ แต่ต้องทำด้วยกายจึงจะสำเร็จ ถ้าพุดให้ตาย เขาก็ไม่ตาย ถ้าคิดให้เขาตาย เขาก็ไม่ตาย ฉะนั้นจึงเป็น กายกรรม (พระอุทัย จิตฺตมโฆ, 2534, หน้า 11)

ประเภทของกรรมในอรรถกถา

การแบ่งประเภทกรรมในอรรถกถาส່วนใหญ่จะอิงมาจากคัมภีร์วิสุทธิมรรคซึ่งเขียนขึ้นโดยพระพุทธโฆสาจารย์ (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 40) ซึ่งท่านได้จัดแบ่งประเภทของกรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นประเภทต่างๆ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลของกรรมเหล่านั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) โดยใช้เกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ แบ่งตามเวลาในการให้ผล แบ่งตามกำลังของกรรม และแบ่งตามหน้าที่ของกรรม โดยในเกณฑ์แต่ละอย่างสามารถแบ่งย่อยกรรมออกได้เป็น 4 ชนิด รวมเป็น 12 ชนิด หรือที่นิยมเรียกกันว่า “กรรม 12” ดังต่อไปนี้

แบ่งตามเวลาในการให้ผลของกรรม

1. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมให้ผลในปัจจุบันคือภพนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่ให้ผลในชาตินี้มีระยะเวลาการให้ผลแค่ในชาติปัจจุบันเท่านั้น ไม่มีผลในชาติต่อไปโดยกรรมชนิดนี้สามารถให้ผลเร็วที่สุดภายในเวลา 7 วันกรรมชนิดนี้ให้ผลอย่างช้า คือล่วง 7 วันไปแล้ว อาจเป็นหลายปี หลายเดือน หรือพ้นจากวัยหนึ่งไปจนถึงอีกวัยหนึ่ง หากกรรมนี้ยังไม่มีโอกาสให้ผลในชาตินี้ก็จะกลายเป็น “อโหสิกรรม” ทันทิ (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 210)

2. อุปปัชชเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิดคือในภพหน้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่ให้ผลในชาติหน้าหรือชาติถัดจากที่เราดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยมีการให้ผลตามลำดับหนักเบา (ของกรรม) แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ครั้นกรรมหนักได้ให้ผลไปแล้วกรรมที่มีน้ำหนักเบากว่า ก็ไม่สามารถที่จะให้ผลในชาติหน้าได้กรรมนั้นก็ย่อมกลายเป็น “อโหสิกรรม” ไป (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 271)

3. อปรปรเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในภพต่อๆ ไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่ให้ผลในชาติที่สามหรือชาติที่ถัดปัจจุบันไปสองชาติ เป็นต้นไป ไม่ว่าจะเวียนว่ายตายเกิดนานแค่ไหนก็ตาม จะไม่กลายเป็นอโหสิกรรมเด็ดขาด คือ ได้โอกาสเมื่อใด ก็ให้ผลเมื่อนั้น (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 40) ถ้ายังไม่ได้บรรลुพระอรหัตมรรค ตัดสังสารวัฏยังไม่ขาด ฉะนั้น จึงมีคำอุปมาเปรียบเทียบอปรปรเวทนียกรรมนี้ว่ามีลักษณะการเป็นเหมือนสุนัขล่าเนื้อของพรานไพร (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 296)

4. อโหสิกรรม หมายถึง กรรมที่เลิกให้ผล ไม่มีผลอีก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) โดยมีสาเหตุมาจากกรรมนั้น ได้ให้ผลไปหมดสิ้นแล้ว หรือกรรมนั้นๆ หมดระยะเวลาในการให้ผลไปแล้วก็ได้ เพราะกรรมอื่นที่หนักกว่าหรือมากกว่าให้ผลอยู่ ส่วนกรรมเล็กน้อยซึ่งเป็นกรรมในลักษณะกับกรรมที่หนักกว่านั้น ก็จะหมดโอกาสให้ผลโดยปริยาย (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 40-41)

แบ่งตามกำลังของกรรม

1. ครุกรรมหมายถึง กรรมหนัก ที่ให้ผลก่อน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่มีกำลังการให้ผลหนักที่สุด จะให้ผลก่อนกรรมอื่นๆ ถ้าใครได้ทำภาพของกรรมนี้จะปรากฏในจิตก่อนตาย (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 42) ถ้ากรรมนี้เป็นกรรมชั่วผลของมันก็จะไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้กระทำ แต่ถ้ามันเป็นกรรมดีมันก็จะเอื้อประโยชน์แก่ผู้กระทำอย่างยิ่ง (ปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 43) หมายความว่า เมื่อบุคคลใดกระทำกรรมที่เป็นกรรมชั่ว ย่อมทำให้ไปเกิดในทุกคติ ส่วนบุคคลที่ทำกรรมที่เป็นกรรมดี ย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ ในชาติต่อไปอย่างแน่นอน (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 102)

ครุกรรมที่เป็นกรรมชั่ว นักวิชาการทางพุทธปรัชญาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า หมายถึง อนันตริยกรรม 5 ได้แก่ ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อ และทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน แต่ในงานเขียนในทางพุทธปรัชญาบางเล่ม เช่น กรรมที่ปณี ได้มีการกล่าวถึงกรรมอีกประการได้แก่ “นิยตมิจฉาทิฐิ” หมายถึงความเห็นผิดอันลึกลงไป (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 103) ได้แก่ ความเห็นว่าทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเช่น

สรรพบุชาไม่มีผล ผลของกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี โลกนี้โลกหน้าไม่มี บิдамราคาไม่มี สัตว์ผู้อุปปาติกะไม่มี (สัตว์ผู้ผูกเกิดเองไม่มี) (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 24) ส่วนกรรมที่เป็นกรรมดีนั้น นักวิชาการทางพุทธปรัชญามีความเห็นตรงกันว่า คือ การได้รู้ประมาณ 4 หรือ อรูปฌาน 4 ชั้นใดชั้นหนึ่ง

2. พหุกรรมหรืออาจิณกรรม หมายถึง กรรมทำมากหรือกรรมชิน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่มีกำลังรองจากชนิดแรก คือ ถ้าไม่มีกรรมหนัก (กรรม) อาจิณกรรมจะให้ผลก่อน (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 42) เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ทำเป็นประจำ สม่ำเสมอ ส่งผลให้กลายเป็นนิสัย (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 20)

3. อาสันนกรรม หมายถึง กรรมจวนเจียนหรือกรรมใกล้ตาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่บุคคลกระทำเมื่อใกล้ตาย หรือความคิดที่ระลึกขึ้นได้อย่างชัดเจนเมื่อใกล้ตายซึ่งจะเป็นตัวกำหนดภพภูมิที่เราจะไปเกิดต่อไป (นายปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 44) ถ้าไม่มีกรรมหรืออาจิณกรรม อาสันนกรรม (ที่กระทำในช่วงใกล้ตาย) ก็จะให้ผล จึงเป็นที่มาของการที่คนไทยนิยมให้คนใกล้ตายได้พบเจอเรื่องดีๆ เช่น การทำบุญ ได้ฟังพระเทศน์ ได้ฟังเสียงสวดมนต์ หรือการบอกให้ระลึกถึงพระอรหันต์ไว้ เมื่อเวลาตายจะได้ไปสู่ภพภูมิที่ดี (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 42-43)

4. กตัตตกรรมหรือกตัตตวาปนกรรม หมายถึง กรรมสักแต่ว่าทำ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่ผู้กระทำไม่มีเจตนาโดยตรงที่จะกระทำ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกรรมที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญมากกว่าตั้งใจจริงๆ เช่น ชวานาปาก้อนหินใส่อิกที่มากินข้าวที่ปลูกไว้แต่ดันไปปลูกกาดัวหนึ่งตาย เป็นต้น หรือเป็นกรรมที่มีเจตนาอ่อนเพราะไม่มีเจตนาที่ตั้งใจไว้ก่อน (พระอินทริย์ อุดยุตฺโต (กันทะวงศ์), 2554, หน้า 29) เช่น เพื่อนเอาของผ้าป่ามาให้ เราก็เอาเงินทำบุญอย่างเสียไม่ได้ (พระสุธีธรรมานุวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 42)

แบ่งตามหน้าที่ของกรรม

1. ชนกกรรม หมายถึง กรรมแต่งให้เกิดหรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่หน้าที่กำหนดให้เกิดอีกตามธรรมชาติและประเภทของกรรม (ปรีชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 43) เปรียบเสมือนแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดลูก (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 22) ถ้าเป็นกรรมดีก็จะส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี ถ้าเป็นกรรมชั่วก็จะส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ไม่ดี

2. อุปถัมภกกรรม หมายถึง กรรมสนับสนุน หรือกรรมที่ช่วยสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกกรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) แต่ทำหน้าที่ช่วยอุปถัมภ์คำฐสัตว์ทั้งหลายที่เกิดในภพภูมิต่าง ๆ ให้ได้รับความทุกข์และความสุขตามสมควรแก่กรรมของตน

(พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 32) จึงเป็นกรรมที่ไม่สามารถก่อให้เกิดผลของกรรมเอง (สุชาดา วาสุธาร, 2553, หน้า 17) แต่จะเป็นกรรมที่มีผลคล้ายตามชนกรรม เช่น ชนกรรมนำไปเกิดเป็นลูกเศรษฐีอุปถัมภ์ภกกรรมที่เป็นกรรมดีก็จะมาสนับสนุน ให้เด็กคนนั้นมีความสุขสมบูรณ์ตลอดไป (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 22)

3. อุปปีฬกรรม หมายถึง กรรมบีบคั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่ทำหน้าที่ขัดขวางกรรมทั้งสองข้างต้นไม่ให้ได้ผลเต็มที่ (ปริชา คุณาวุฒิ, 2521, หน้า 47) ซึ่งเป็นไปได้ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ถ้าเป็นกรรมดีก็จะเข้าไปลดผลของกรรมชั่วที่กำลังให้ผลให้อ่อนกำลังลง ส่วนกรรมชั่วก็ย่อมเข้าไปลดกำลังของกรรมดีที่กำลังให้ผลให้อ่อนกำลังลง (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 46) เช่น ลูกเศรษฐีที่เกิดมามีความสุขสบาย แต่ต่อ ๆ มาฐานะค่อย ๆ ตกต่ำลง (ชบา อ่อนนาค, 2548, หน้า 22)

4. อุปฆาตกรรม หมายถึง กรรมตัดรอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 249) เป็นกรรมที่มีกำลังแรงกว่ากรรมอื่น (พระสุธีธรรมาวัตร และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 43) มีหน้าที่เข้าไปฆ่ากรรมอื่น ทำให้ผลของกรรมอื่นให้สิ้นลงไปอย่างเด็ดขาด โดยเป็นได้ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), ม.ป.ป., หน้า 67) ในกรณีที่เป็นกรรมดี เช่น เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะยากจนต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ วันหนึ่งไปซื้อลอตเตอรี่และปรากฏว่าถูกรางวัลที่หนึ่งได้หลายล้าน ชีวิตเปลี่ยนไปในชั่วข้ามคืน ในทางกลับกันถ้าเป็นกรรมชั่วให้ผล ก็อาจทำให้คนที่มิฐานะร่ำรวยกลายเป็นยากในชั่วข้ามคืนเช่นกัน

ลักษณะการให้ผลของกรรม

การให้ผลของกรรมโดยทั่วไปนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ (สุนทร ฌ รังษี, 2552, หน้า 174) ได้แก่ การให้ผลชั้นในของกรรม และการให้ผลชั้นนอกของกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลชั้นในของกรรม ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นในทันทีที่ทำการกรรมนั้นสิ้นสุดลง เราทำชั่วเมื่อไหร่ ผลที่เกิดเราเป็นคนชั่วเมื่อนั้น คือ ความตกต่ำของคุณธรรมภายในจิตใจ ในทางกลับกันเมื่อเราทำความดีเมื่อไหร่เป็นคนดีทันที คือ เป็นการทำให้คุณธรรมเพิ่มพูนขึ้นในจิตใจ

ผลชั้นนอกของกรรม ได้แก่ ผลที่เป็นความสุขหรือความทุกข์ ความเจริญหรือความเสื่อม ในชีวิตที่เกิดขึ้นเพราะการกระทำของตัวเอง ซึ่งอาจจะเห็นผลทันทีหรืออาจส่งผลในอนาคตหรือให้ผลแบบข้ามภพข้ามชาติเลยก็ได้

กล่าวโดยสรุป ผลของกรรมชั้นใน คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในจิตใจที่เกิดขึ้นจากการกระทำหนึ่งๆ ถ้าเราทำดีก็จะเป็นการยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น ถ้าเราทำชั่วก็จะทำให้จิตใจของเรานั้นตกต่ำ ส่วนผลของกรรมชั้นนอกก็คือ ผลของการกระทำที่เห็นเป็นเชิงประจักษ์ ความเจริญ

ความเลื่อมที่เกิเกิดขึ้นในชีวิตของเราในปัจจุบัน หรือให้ผลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการดำรงชีวิตในชาติต่อ ๆ ไป

ในพุทธปรัชญาให้ความสำคัญกับผลของกรรมชั้นในมากกว่าผลของกรรมชั้นนอก ดังปรากฏเป็นพุทธพจน์ว่า “ตปัสสี บรรดากรรมทั้ง 3 ประการที่จำแนกเป็นอย่างนี้ เราบัญญัติมโนกรรมมีโทษมากกว่า ในการกระทำชั่ว ในการประพฤติกกรรมชั่ว มิใช่กายกรรมหรือวจีกรรม” (ม.ม. (ไทย) 13/57/55)

การที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสอย่างนี้ ตามความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า เพราะส่วนใหญ่การกระทำใด ๆ ที่คนเราแสดงออกย่อมได้รับอิทธิพลมาจากความรู้สึกนึกคิดเป็นแรงผลักดัน ถ้าพื้นฐานจิตใจไม่ดีการกระทำและคำพูดย่อมไม่ดี ถ้าพื้นฐานจิตใจดีการกระทำและคำพูดย่อมดีตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย...ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี ก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย” (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/1-2/23-24)

ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ผลของกรรม

ในพุทธปรัชญาได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อการให้ผลของกรรม แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมชั่ว ขัดขวางการให้ผลของกรรมดี เรียกว่า วิบัติ และปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมดี ขัดขวางการให้ผลของกรรมชั่ว เรียกว่า สมบัติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 136-137) ดังปรากฏเป็นพุทธพจน์ว่า

“พระตถาคตทรงทราบว่า กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอันคติสมบัติห้ามไว้ จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอันอุปธิสมบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอันกาลสมบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอันปโยคสมบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี

กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอาศัยคติวิบัติจึงให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอาศัยอุปธิวิบัติจึงให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอาศัยกาลวิบัติจึงให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบาปบางอย่างอาศัยปโยควิบัติจึงให้ผลก็มี

กรรมสมათานที่เป็นบุญบางอย่างอันคติวิบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบุญบางอย่างอันอุปธิวิบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบุญบางอย่างอันกาลวิบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี กรรมสมათานที่เป็นบุญบางอย่างอันปโยควิบัติห้ามไว้จึงไม่ให้ผลก็มี

กรรมสมาทานที่เป็นบุญบางอย่างอาศัยคติสมบัติจึงให้ผลก็มี กรรมสมาทานที่เป็นบุญบางอย่างอาศัยอุปธิสมบัติจึงให้ผลก็มีกรรมสมาทานที่เป็นบุญบางอย่างอาศัยกาลสมบัติจึงให้ผลก็มีกรรมสมาทานที่เป็นบุญบางอย่างอาศัยปโยคสมบัติจึงให้ผลก็มี” (อภิ.วิ. (ไทย) 35/810/523)

ปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมชั่ว ขัดขวางการให้ผลของกรรมดี เรียกว่า วิบัติ ประกอบด้วย คติวิบัติ อุปธิวิบัติ กาลวิบัติ และปโยควิบัติ ซึ่งแต่ละอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

1. คติวิบัติ หมายถึง ความบกพร่องแห่งคติ คือการเกิดในภพภูมิที่ไม่ดีเช่น นรกภูมิ ที่เป็นภูมิสำหรับเสวยผลของกรรมชั่ว ทำให้กรรมดีหมดโอกาสให้ผล เป็นต้น หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการที่มีไว้สำหรับทำกรรมดีเช่น เป็นนักโทษอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น

2. อุปธิวิบัติ หมายถึง ความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา เช่น มีโรคประจำตัว เกิดมาพิการร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งพิการ หรืออาจมีร่างกายครบสามสิบสองแต่สมองผิดปกติ เช่น เป็นคนปัญญาอ่อน เป็นต้น

3. กาลวิบัติ หมายถึง ความบกพร่องเกี่ยวกับเวลา เช่น เกิดในยุคที่บ้านเมืองไม่สงบสุขในสังคมมีแต่การแก่งแย่งฆ่าฟัน เวลาเช่นนี้เป็นการยากในการทำกรรมดีหรือการทำไม่ถูกกาลเทศะ เช่น มีประชุมเก้าโมงเช้าแต่ไปถึงที่ประชุมตอนสิบโมงเช้า เป็นต้น

4. ปโยควิบัติ หมายถึง ความบกพร่องในการกระทำ คือ มีความเพียรในการทำกรรมชั่วขาดความเพียรในการทำกรรมดี เช่น เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแต่ไม่ตั้งใจเรียนเอาแต่เที่ยวเล่นจนทำให้โดนรีไทร์ เป็นต้น (สุนทร ฌ รังษี, 2555, หน้า 181-183)

ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมดี ขัดขวางการให้ผลของกรรมชั่ว ที่เรียกว่า สมบัติ ประกอบด้วย คติสมบัติ อุปธิสมบัติ กาลสมบัติ และปโยคสมบัติ ซึ่งแต่ละอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

1. คติสมบัติ หมายถึง ความพร้อมพร้อมด้วยคติ หรือสมบูรณ์ด้วยคติ คือการเกิดในภพภูมิที่ดี เช่น สวรรค์ รูปภูมิ อรูปภูมิ ที่เป็นภูมิสำหรับเสวยผลของกรรมดี ทำให้กรรมชั่วหมดโอกาสให้ผล หรือ เกิดเป็นมนุษย์ ทำให้มีโอกาสในการฝึกฝนตนเองสู่ความเป็นอริยบุคคล เป็นต้น หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำกรรมดี เช่น การเกิดในครอบครัวที่เป็นคนใจบุญสุนทานและก็มีฐานะที่ดี เป็นต้น

2. อุปธิสมบัติ หมายถึง ความถึงพร้อมทางร่างกายและสติปัญญา คือ ร่างกายดี สมบูรณ์ และสมประกอบ ไม่ทุพพลภาพ วิกฤตวิการ มีสุขภาพดี มีความสมบูรณ์ทางด้านมันสมองอันเป็นสาเหตุให้มีสติปัญญาดี

3. กาลสมบัติ หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยกาลหรือเวลา เช่น เกิดมาในเวลาหรือสมัยที่บ้านเมืองสงบสุข สมัยที่สังคมยกย่องเชิดชูคุณธรรมสนับสนุนคนดี เป็นต้นในภาวะของยุคสมัยเช่นนี้คนดีมีสติปัญญาย่อมมีโอกาสได้แสดงความรู้ความสามารถโดยไม่ติดขัดและย่อมได้รับการยกย่องจากสังคมตามควรแก่ความรู้ความสามารถของตน

4. ปโยคสมบัติ หมายถึง ความสมบูรณ์แห่งการประกอบหรือการกระทำ เช่น เมื่อบำเพ็ญตนเป็นคนดีก็พยายามเป็นคนดีไปให้ตลอด ไม่ท้อถอย ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปกับสิ่งยั่วให้หันเหไปทางเสื่อมหรือทางทำให้ความดีที่มีอยู่ลดน้อยถอยลง หรือกระทำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์อย่างใดก็ทำให้ดีจนถึงที่สุด ไม่ใช่ทำเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เช่น การศึกษาเมื่อหลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียน 2 ปี 3 ปี หรือ 4 ปี ก็บากบั่นเรียนจนจบหลักสูตร การเรียนเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (สุนทร ฌ รังษี, 2552, หน้า 178-181)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการให้ผลของกรรมนั้นมี 4 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานที่หรือสถานการณ์ ปัจจัยด้านร่างกายและสติปัญญา ปัจจัยด้านเวลา และปัจจัยด้านความพยายามในการกระทำ ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 อย่างนั้นมีผลต่อการให้ผลของทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว แต่อย่างไรก็ตามในเชิงคำอธิบายที่แยกอธิบายปัจจัยเหล่านี้ถึงแม้จะทำให้สามารถเห็นถึงลักษณะของปัจจัยแต่ละตัวอย่างชัดเจน แต่การอธิบายกระบวนการทำงานของปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถอธิบายแยกขาดจากกัน เพราะไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของมนุษย์ตามความเป็นจริงและจะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการทำงานของกรรม เช่น การที่มนุษย์เกิดมาพิการเนื่องจากอุบัติเหตุ หรือเกิดมาในครอบครัวที่ยากจนอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดีเนื่องจากคติวิบัติ ก็อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นผลของกรรมเก่าแก่ใจอะไรไม่ได้ ทำให้เกิดความท้อถอยในการใช้ชีวิตและไม่คิดที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งขัดกับหลักการทางพุทธปรัชญาที่มีแนวคำสอนให้มนุษย์เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ในความเป็นจริงการทำงานของปัจจัยเหล่านี้ส่วนทำงานอย่างสัมพันธ์กัน เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นการทำงานของกรรมในฐานะที่เป็นกฎธรรมชาติร่วมกับนิยามตัวอื่น ๆ ตามหลักนิยาม 5 กล่าวคือ ปัจจัยด้านสถานที่หรือสถานการณ์ (คติวิบัติ คติสมบัติ) รวมถึงปัจจัยด้านเวลา (กาลวิบัติ กาลสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมกับอุตุนิยาม ปัจจัยด้านร่างกายและสติปัญญา (อุปธิวิบัติ อุปธิสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมกับพิชนิยามและจิตนิยาม และปัจจัยด้านความพยายามในการกระทำ (ปโยควิบัติ ปโยคสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมที่มนุษย์ได้ทำในปัจจุบันเมื่อได้รับผลกระทบจากปัจจัยตัวอื่น ๆ ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ย่อมทำงานอยู่ภายใต้กฎธรรมนิยาม คือ มีความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เช่น การที่มนุษย์ทำสงครามเพื่อผลประโยชน์บางอย่างย่อมมีผลกระทบ

ตามมา ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังสงครามมนุษย์ย่อมอยู่ในยุคที่ข้าวยากหามาแพง เนื่องจากในระหว่างสงครามการที่มนุษย์ใช้อาวุธ โจมตีใส่กันย่อมทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไป เมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นไปอย่างลำบาก เมื่อเป็นเช่นนี้ร่างกายของมนุษย์ในยุคนี้ก็จะไม่แข็งแรง เป็นต้น

ในความเห็นของผู้วิจัย ปัจจัยด้านความพยายามในการกระทำ (ปโยควิบัติ, ปโยคสมบัติ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด เพราะไม่ว่าเราจะได้รับมนุษย์จะได้รับผลกระทบจากปัจจัยตัวอื่น ๆ อย่างไร ด้วยความพยายามของมนุษย์ก็สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ เช่น การที่มนุษย์สามารถคิดค้นวิธีการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้รับประทานในช่วงที่แห้งแล้ง หรือการที่มนุษย์สร้างสิ่งประดิษฐ์ที่ทำให้มนุษย์สามารถทำสิ่งเป็นไปไม่ได้ถ้าอาศัยความสามารถทางสรีระทางกายปกติอย่างเครื่องบินทำให้สามารถบินบนท้องฟ้าได้เหมือนนก เป็นต้น เป็นความจริงว่าในพุทธปรัชญามีการสอนเรื่องกรรมเก่า แต่ไม่ได้หมายความว่าผลของกรรมเก่าจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและแก้ไขไม่ได้ พระพุทธเจ้าสอนให้รับรู้ความจริงแต่ไม่ให้อยอมรับสภาพหรือหยุดอยู่กับที่ ไม่มีความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง ตามพุทธพจน์ที่ว่า

“บุคคลนี้ทำกรรมไว้อย่างใด ๆ เขาต้องเสวยผลของกรรมนั้นอย่างนั้น ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้นการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมมีไม่ได้ โอกาสที่จะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบย่อมไม่ปรากฏ ส่วนผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า “บุคคลนี้ทำกรรมที่ต้องเสวยผลไว้อย่างใด ๆ เขาต้องเสวยผลของกรรมนั้น อย่างนั้น ๆ” เมื่อเป็นเช่นนั้น การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมมีได้ โอกาสที่จะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบย่อมปรากฏ บุคคลบางในโลกนี้ทำบาปกรรมแม้เพียงเล็กน้อย บาปกรรมก็นำเขาไปสู่นรกได้ ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ทำบาปกรรมแม้เพียงเล็กน้อยเช่นนั้นแลบาปกรรมให้ผลในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้ผลแม้แต่น้อยในอรรถภาพที่สอง (ชาติหน้า) ไม่จำเป็นต้องพุดถึงผลมาก

บุคคลที่ทำบาปกรรมแม้เพียงเล็กน้อย บาปกรรมนั้นก็นำเขาไปสู่นรกได้ คือ บุคคลเช่นไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ไม่เจริญกาย ไม่เจริญศีล ไม่เจริญจิต ไม่เจริญปัญญา มีคุณน้อย มีอรรถภาพน้อย มักอยู่เป็นทุกข์เพราะผลกรรมเล็กน้อย บุคคลเช่นนี้ทำบาปกรรมแม้เพียงเล็กน้อย บาปกรรมก็นำเขาไปสู่นรกได้

บุคคลที่ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นแล บาปกรรมนั้นให้ผลในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้ผลแม้แต่น้อยในอรรถภาพที่สอง ไม่จำเป็นต้องพุดถึงผลมาก คือ บุคคลเช่นไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เจริญกาย เจริญศีล เจริญจิต เจริญปัญญาแล้วมีคุณไม่น้อย มี
อรรถภาพใหญ่เป็นอุปมาณวิหารี บุคคลเช่นนี้ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นแล
บาปกรรมนั้นให้ผลในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้ผลแม้แต่น้อยในอรรถภาพที่สอง ไม่
จำเป็นต้องพูดถึงผลมาก” (อภ.ติก. (ไทย) 20/101/336-337)

จากพุทธพจน์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธความคิดที่ว่ามนุษย์ทำ
กรรมมาอย่างไรต้องรับผลอย่างนั้นโดยไม่สามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ เพราะความคิดแบบนี้
ขัดกับหลักการทางพุทธปรัชญาที่สอนว่ามนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง โดยการพัฒนา
ตนเองตามหลักไตรสิกขาซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ก็จะสามารถพัฒนาตนเองจากปุถุชน
ธรรมดาสู่ความเป็นพระอริยบุคคล ทั้งยังสามารถบรรเทาผลของกรรมที่จะได้รับให้เบาบางลง และ
เมื่อสามารถขัดเกลาก่อนจนสิ้นกิเลสแล้วก็สามารถพ้นจากการให้ผลกรรมที่แบบข้ามภพข้ามชาติ
จะรับผลจากกรรมเพียงในชาติปัจจุบันเท่านั้น ในทางกลับกันมนุษย์ที่ไม่พัฒนาขัดเกลากิเลสของ
ตนเองทำกรรมชั่วเพียงเล็กน้อยก็อาจจะได้รับผลของกรรมนั้นมากถึงขนาดไปเกิดในนรกได้

การแก้กรรมในพุทธปรัชญา

จากการศึกษาในเอกสารชั้นต้น คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ไม่ปรากฏว่ามีพุทธพจน์
ที่กล่าวถึงคำว่า “แก้กรรม” แต่ปรากฏคำว่า “ดับกรรม” และ “สิ้นกรรม” ซึ่งเป็นคำที่น่าจะ
มีความหมายสอดคล้องกับการแก้กรรมอยู่หลายแห่ง ทั้งสองคำมีความหมายเดียวกัน (วิระวัฒน์
ชลสวัสดิ์, 2559, หน้า 42) คือ การที่ไม่ต้องเป็นไปตามกรรมอีกต่อไป ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก
ต่อไป (พจนานุกรมธรรมของท่านพุทธทาส, ม.ป.ป., หน้า 290)

สำหรับทางดับกรรมหรือสิ้นกรรมที่พระพุทธเจ้าได้แสดงไว้นั้น คือ มรรคมีองค์ 8 โดย
กล่าวเป็นพุทธพจน์ไว้ดังนี้

“ปฏิบัติทำให้ถึงความดับกรรม มีอะไรบ้าง คือ อริยมรรค มีองค์ 8 ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) 2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) 3. สัมมาวาจา (พูดชอบ)
4. สัมมากัมมัฏฐะ (กระทำชอบ) 5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) นี้เราเรียกว่า ปฏิบัติทำให้ถึงความดับกรรม” (ส. สพ. (ไทย) 18/146-147/179-180)

มรรคมีองค์ 8 เป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ ทางปฏิบัติอันนำไปสู่การดับทุกข์
ที่อยู่ตรงกลางระหว่างการหมกมุ่นตนเองอยู่ในกามสุข (กามสุขัลลิกานุโยค) และการทรมานตนเอง
ให้ได้รับความลำบากเดือดร้อน (อตตกิลมถานุโยค) ในพระไตรปิฎกได้อธิบายในรายละเอียดของ
มรรคมีองค์ 8 เป็นพุทธพจน์ไว้ดังนี้

สัมมาทิฐิ เป็นอย่างไร

คือ ความรู้ในทุกข์ (ความทุกข์) ความรู้ในทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)

สัมมาสังกัปปะ เป็นอย่างไร

คือ ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน

สัมมาวาจา เป็นอย่างไร

คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดสอดเสียด เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

สัมมากัมมันตะ เป็นอย่างไร

คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการลักทรัพย์ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติดีในกาม

สัมมาอาชีวะ เป็นอย่างไร

คือ พระอริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ ละมิจฉาอาชีวะแล้ว เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศล ธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นความเกิดขึ้นแห่งกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพไปบุญลย์ เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

สัมมาสติ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ ฟังคำจัดอภิขณาและโหมนัสใน โลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ ฯลฯ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ ฯลฯ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ ฟังคำจัดอภิขณาและโหมนัสใน โลกได้

สัมมาสมาธิ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ สงัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายแล้ว บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก วิจาร์ ปิติและสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตก วิจาร์ สงบ ระงับไป ภิกษุนั้นจึงบรรลุทุติยฌาน ฌานที่มีความผ่อนคลายภายใน มีสภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มี

วิจารณ์ มีแต่ปีติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่... บรรลุนิติคุณ... บรรลุจุดหมายอยู่
(ม.อ. (ไทย) 14/375/421-424)

จากพุทธพจน์ข้างต้นพอสรุปใจความของมรรคมีองค์ 8 ได้ดังนี้

1. สัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจความทุกข์ สาเหตุของความทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดในการละเว้นในกาม ความคิดในการไม่พยาบาทและความคิดในการไม่เบียดเบียน

3. สัมมาวาจา คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเสียดสี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า

4. สัมมากัมมันตะ คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการผิดศีล 5 ข้อที่ 1. เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤตินอกใจ

5. สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่สุจริต

6. สัมมาวายามะ คือ เพียรพยายามในการทำความดี ละเว้นจากการทำความชั่ว

7. สัมมาสติ คือ มีสติ สัมปชัญญะ พิจารณาเห็นกายในกาย พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา พิจารณาเห็นจิตในจิต และพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพื่อกำจัดอกุศลและโทมนัส

8. สัมมาสมาธิ คือ ตั้งจิตมั่นชอบคือ สมาธิที่เจริญตามแนวของฌาน 4

นอกจากนี้พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ได้อธิบายว่ามรรคมีองค์ 8 สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 หมวด ดังนี้ ข้อ 3-5 เป็นหมวดศีล ข้อ 6-8 เป็นหมวดสมาธิ และ ข้อ 1-2 เป็นหมวดปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 215) จึงกล่าวได้ว่ามรรคมีองค์ 8 เป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา อันเป็นทางปฏิบัติของผู้ที่ต้องการเป็นพระอริยบุคคล ผู้มีความสิ้นกิเลส มีพระนิพพานเป็นจุดหมาย

ในพระพุทธปรัชญามีการแบ่งพระอริยบุคคลออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ โดยแบ่งตามความสามารถละสังโยชน์ 10 ประการ คือ หลักธรรมที่กล่าวถึงกิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์ สิ่งที่มีใจสัตว์ไว้กับวัฏฏทุกข์ หรือผูกกรรมไว้กับผล ได้แก่

1. สักกายทิฐิ คือ ความเห็นว่าเป็นตัวตน

2. วิภิจฉา คือ ความสงสัย ความลังเล ไม่แน่วใจ

3. สิลัพพปรามาส คือ ความถ้อยมั่นในศีลพรต โดยสักว่าทำตาม ๆ กันไปอย่างงมงาย เห็นว่าจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้เพียงการถือศีลและวัตร

4. กามราคะ คือ ความกำหนัดในกาม ความติดใจในกามคุณ

5. ปฏิฆะ คือ ความกระทบกระทั่งในใจ ความหงุดหงิดขัดเคือง
6. รูปราคะ คือ ความตั้งใจในอารมณ์แห่งรูปฌาน หรือในรูปธรรมอันประณีต ความปรารถนาในรูปภพ
7. อรูปราคะ คือ ความตั้งใจในอารมณ์แห่งรูปฌาน หรือในอรูปธรรม ความปรารถนาในรูปภพ
8. มานะ คือ ความสำคัญตน ถือว่าตนเป็นนั่นเป็นนี่
9. อุทธัจจะ คือ ความฟุ้งซ่าน
10. อวิชชา คือ ความไม่รู้จริง ความหลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 243-244)

สำหรับรายละเอียดของพระอริยบุคคลแต่ละระดับในพุทธปรัชญาให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1. พระโสดาบัน หมายถึง ผู้ถึงกระแส คือ เข้าสู่มรรคที่จะนำไปสู่พระนิพพาน เดินทางได้ถูกต้องแท้จริง หรือปฏิบัติถูกต้องตามอริยมรรคอย่างแท้จริงแล้ว เป็นผู้บริบูรณ์ในศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิและปัญญา ละสังโยชน์ได้ 3 ประการ คือ สักกายทิฏฐิ สิลัพพตปรามาส และวิจิกิจฉา เป็นผู้ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนในการบรรลุธรรมในอนาคตข้างหน้า สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1.1. เอกพีธี คือ ผู้เกิดอีกครั้งเดียว ก็จะบรรลุพระอรหันต์ผลในภพที่เกิด
- 1.2. โกลังโกละ ผู้ไปจากสกุลสู่สกุล คือเกิดในตระกูลสูงอีก 2-3 ครั้ง ก็จะบรรลุพระอรหันต์ผล
- 1.3. สัตตักขัตตอุปมะ คือ ผู้เวียนเกิดในสุคติภพอีกไม่เกิน 7 ครั้ง ก็จะบรรลุพระอรหันต์ผล ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

2. พระสกทาคามี คือ ผู้กลับมาเกิดในโลกนี้อีกเพียงครั้งเดียวก็จะบรรลุถึงพระนิพพาน เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในศีล ทำได้บริบูรณ์ในสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ละสังโยชน์ 3 ประการคือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปรามาสได้เด็ดขาด และทำราคะ โทสะ และโมหะให้เบาบางลง สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 5 ประเภท

- 2.1. บางท่านเป็นมนุษย์ สำเร็จเป็นพระสกทาคามีในโลกมนุษย์นี้แล้ว ไปบังเกิดในเทวโลก จุตติจากเทวโลกมาเกิดในโลกมนุษย์ สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วปรินิพพานในโลกมนุษย์นี้เอง
- 2.2. บางท่านเป็นมนุษย์ สำเร็จเป็นพระสกทาคามี ทำความเพียรด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ แล้วปรินิพพานในชาติเดียวกันในโลกมนุษย์นี้เอง

2.3. บางท่านเป็นมนุษย์ สำเร็จเป็นพระสกทาคามีในโลกมนุษย์นี้ จุตินไปเกิดในเทวโลก แล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ดับขันธปรินิพพานในเทวโลกนั่นเอง

2.4. บางท่านเป็นเทวดา สำเร็จเป็นพระสกทาคามีในเทวโลก แล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ดับขันธปรินิพพานในเทวโลกนั่นเอง

2.5. บางท่านเป็นเทวดา สำเร็จเป็นพระสกทาคามีในเทวโลก จุตินมาเกิดในโลกมนุษย์เรานี้ แล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ดับขันธปรินิพพานในโลกมนุษย์นี้เอง

3. พระอนาคามี คือ ผู้จะปรินิพพานในที่ผุดเกิดขึ้น ในพรหมโลกนั้น ไม่เวียนกลับมาเกิดในโลกนี้อีก เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในศีล ทำได้บริบูรณ์ในสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ละสังโยชน์เบื้องต่ำ 5 ข้อ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ และภวัณณะ ได้เด็ดขาด แบ่งย่อยได้ 5 ประเภท

3.1. อันตรปรินิพพายี หมายถึง พระอนาคามีผู้ปรินิพพานในระหว่าง คือ เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วอายุยังไม่ถึงกึ่งที่ปรินิพพานมี 3 จำพวกคือ พวกที่ 1 เกิดในสุทธาวาสชั้น อวิหาซึ่งมีอายุ 1000 กัป แต่ก็บรรลุพระอรหันต์ผลในวันที่เกิด ถ้าไม่บรรลุในวันที่เกิดได้ก็บรรลุไม่เกินภายใน 100 กัป พวกที่ 2 เมื่อไม่สามารถบรรลุ พระอรหันต์ผลในวันที่เกิดก็บรรลุไม่เกินภายใน 200 กัป พวกที่ 3 บรรลุพระอรหันต์ผลไม่เกินภายใน 400 กัป

3.2. อุปหัจจปรินิพพายี หมายถึง พระอนาคามีผู้เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วจวนจะถึงปรินิพพาน คือ อายุพ้นกึ่งแล้วจวนจะสิ้นอายุจึงปรินิพพาน

3.3. อสังขารปรินิพพายี หมายถึง พระอนาคามีผู้ปรินิพพานโดยไม่ต้องใช้ความเพียรมาก

3.4. สสังขารปรินิพพายี หมายถึง พระอนาคามีผู้เกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วปรินิพพานโดยต้องใช้ความเพียรมาก

3.5. อุทรังโสโตอกนิฐฐคามิ หมายถึง พระอนาคามีผู้มีกระแสในเบื้องบนไปสู่อกนิฐฐภพ คือเกิดในสุทธาวาสภพใดภพหนึ่งแล้วก็จะเกิดเลื่อนต่อไปจนถึงอกนิฐฐภพแล้วจึงปรินิพพานในภพนั้น

4. พระอรหันต์ คือ ผู้สิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในสิกขาทั้ง 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ละสังโยชน์ได้ทั้ง 10 ข้อ ได้สิ้นเชิง พ้นจากกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ในการแบ่งประเภทของพระอรหันต์นั้นสามารถแบ่งได้หลายแบบ ดังนี้

4.1. พระอรหันต์ 2 ประเภท คือ

4.1.1. พระสุกขวิปัสสกะ หมายถึง ผู้เห็นอย่างแท้จริง คือ ผู้มิได้มานสำเร็จอรหันต์ผลด้วยเจริญแต่วิปัสสนาล้วน

4.12. สมถยานิก ผู้มีสมณะเป็นยาน คือ ท่านผู้เจริญสมณะจนได้มานสมาบัติแล้ว จึงเจริญวิปัสสนาต่อจนสำเร็จ

4.2. พระอรหันต์ 4 ประเภท คือ

4.2.1. สุขวิปัสสกะ ผู้เจริญวิปัสสนาล้วน

4.2.2. เติวิชชะ ผู้ได้วิชา

4.2.3. ฉพภิญญะ ผู้ได้อภิญญา

4.2.4. ปฏิสัมภิทัปปัตตะ ผู้บรรลุปฏิสัมภิทา

4.3. พระอรหันต์ 5 ประเภท คือ

4.3.1. ปัญญาวิมุต ผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา

4.3.2. อุกโตภาควิมุต ผู้หลุดพ้นทั้งสองส่วนคือ ได้ทั้งเจโตวิมุตขั้นอรุสสมาบัติก่อนแล้วได้ปัญญาวิมุตติ

4.3.3. เติวิชชะ ผู้ได้วิชา 3

4.3.4. ฉพภิญญะ ผู้ได้อภิญญา 6

4.3.5. ปฏิสัมภิทัปปัตตะ ผู้บรรลุปฏิสัมภิทา 4 (พระมหาอรุณ ปญญาวุฑโฒ, 2547, หน้า 12-16)

พระพุทธปรัชญาถือว่า พระอริยบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลผู้ประเสริฐที่ประสบความสำเร็จในชีวิต เข้าใจสังขารธรรม คือ “อริยสัจ” อันเกิดจากการศึกษาอบรมตามหลัก “ไตรสิกขา” และสามารถประพฤติปฏิบัติไตรสิกขาได้ครบถ้วนสมบูรณ์ จนสามารถละกิเลสคือ “สังโยชน์” ที่ผูกมัดจิตใจมนุษย์อยู่กับความทุกข์ให้ลดลงหรือหมดไป พัฒนาจิตของตนพ้นจากภาวะปุถุชนไปเป็นอริยบุคคล พระโสดาบัน พระสกทาคามี และพระอนาคามีนั้น แม้จะยังมีกิเลสเหลืออยู่บ้าง แต่มีเบาบาง ถ้าเป็นพระอรหันต์แล้ว ดับกิเลสและความทุกข์ได้ทั้งหมดข้ามพ้นจากวัฏสงสารคือการเวียนว่ายตายเกิดได้อย่างสิ้นเชิง ได้ชื่อว่าบรรลุถึงประ โยชน์สูงสุดคือพระนิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพุทธปรัชญา (พระมหาอรุณ ปญญาวุฑโฒ, 2547, หน้า 10)

สำหรับการแก้กรรมที่สอดคล้องกับวิธีการแก้กรรมในลักษณะที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นไม่ปรากฏในหลักฐานชั้นต้นคือพระไตรปิฎก แต่กลับมีปรากฏในอรรถกถาธรรมบท โดยปรากฏการแก้กรรมใน 3 ลักษณะ (อำนาจ ขอดทอง, 2557, หน้า 12-15) ได้แก่

1. การกระทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วผลของความดีนั้นปิดโอกาสในการให้ผลกรรมชั่ว

ในกรณีแรกนี้จะเห็นได้จากเรื่องขององคุลิมาล ซึ่งเดิมนั้นองคุลิมาลมีชื่อเดิมว่า “อหิงสกะ” แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน เป็นลูกของปุโรหิตในพระราชสำนักเมืองสาวัตถี เหตุที่ตั้งชื่อนี้

เนื่องจากว่าตัวอหิงสกะนั้นได้เกิดในอุทรดาวโจร และเมื่อเติบโตใหญ่ก็ได้เดินทางไปศึกษาวิชาที่สำนัก “ตักสิลา” ด้วยความฉลาดเฉลียวจึงเป็นที่โปรดปรานของอาจารย์ จึงเป็นที่อิจฉาของบรรดาศิษย์ร่วมสำนัก ทำให้บรรดาศิษย์เหล่านั้นวางแผนยุยงอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ก็ได้หลงเชื่อและออกอุบายว่า หากอหิงสกะอยากจะเรียนวิชาสุดท้ายจะต้องนำนิ้วมือของคนมามอบให้อาจารย์ 1000 นิ้ว จึงถ่ายทอดวิชาให้อหิงสกะก็เชื่อคำพูดของอาจารย์จึงเริ่มต้นฆ่าคนเพื่อนำนิ้วมาให้อาจารย์จนถึง 999 นิ้ว นำมาทำเป็นมัลลยแขนไว้ที่คอ ชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า “องคุลิมาล”

ขณะนั้นแม่ขององคุลิมาลได้ทราบจากสามีของตนว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลได้สั่งให้จับองคุลิมาล มาประหาร จึงต้องการไปเตือนลูกให้หนีไปเสีย ขณะนั้นพระบรมศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นว่าองคุลิมาลเป็นผู้มีอุปนิสัยพอที่จะโปรดให้บรรลุมรรคผลได้ และทรงพระดำริเห็นว่า ถ้าพระองค์มิได้เสด็จไปโปรด องคุลิมาลก็ฆ่ามารดาของตนเสีย จะเป็นผู้กระทำอนันตริยกรรมไม่สามารถบรรลุธรรมได้ในชาตินี้ แม้จะได้ฟังธรรมโดยตรงจากพระพุทธองค์ พระองค์จึงเสด็จจาริกมุ่งตรงไปยังป่าชาลิวัน เพื่อสกัดองคุลิมาลไว้มิให้ทันได้ฆ่ามารดา องคุลิมาลได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกลจึงตัดสินใจจะฆ่าเพื่อตัดนิ้วที่ 1000 คิดแล้วจึงออกไปตามพระพุทธเจ้า

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงบันดาลอิทธิฤทธิ์ ในลักษณะที่องคุลิมาลจะวิ่งจนสุดกำลังก็ไม่อาจทันพระผู้มีพระภาค ผู้เสด็จไปตามปกติได้ จึงหยุดยืนกล่าวกับพระผู้มีพระภาคว่า จงหยุดก่อนสมณะ จงหยุดก่อนสมณะ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เราหยุดแล้ว เราได้หยุดคือเลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแล้ว องคุลิมาล ท่านเล่าจงหยุดเถิด องคุลิมาล ได้ยินพระสุรเสียงอันแจ่มใส พระดำรัสที่กมคายเช่นนั้น ก็เกิดใจอ่อน รู้สึกสำนึกผิดได้ทันทีแล้ววางดาบ ทิ้งธนู สลัดแสงโยนทิ้งลงเหวที่หุบเขา เข้าไปถวายบังคมที่พระบาทของพระพุทธองค์ ทูลขอบวชในพุทธศาสนา แต่ในช่วงแรกที่ท่านบวชนั้น เวลาที่ออกบิณฑบาตมักจะถูกชาวบ้านเอาสิ่งของขว้างปาได้รับบาดเจ็บตามร่างกายอยู่เป็นประจำ แต่ท่านวางเฉยไม่ตอบโต้ ภายหลังชาวบ้านก็เริ่มยอมรับในตัวท่าน และหลังจากการปฏิบัติธรรมอย่างมุ่งมั่นก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ตามหลักกฎแห่งกรรมท่านจะต้องรับผลกรรมจากการฆ่าคนทั้งหมด แต่จากการที่ท่านได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ จึงทำให้ท่านได้รับเพียงเศษของผลกรรมในปัจจุบันชาติเท่านั้น ส่วนผลกรรมที่รอให้ผลในชาติต่อไปนั้น ไม่มีโอกาสในผลอีกต่อไป (ม.ม. (ไทย) 13/347-352/421-430)

2. ผลของการทำความดีที่มีกำลังมากจนสามารถบรรเทาผลของกรรมเก่าให้น้อยลงจากเดิม

ในกรณีที่สองนี้จะเห็นได้จากเรื่องของ ‘พระนางสามาวดี’ ตอนที่ว่าด้วย “โฆสกเศรษฐี” ในเรื่องได้กล่าวถึงนายโกตุลิตะได้พาภรรยาชื่อนางกาลีกกับลูกอพยพออกจากเมืองที่เกิดโรคหิวาต์ระบาด ขณะเดินทางผ่านทะเลทรายก็เกิดความเหนื่อยล้า นายโกตุลิตะจึงคุยกับนางกาลีกว่าให้ทิ้งลูก

แต่ผู้เป็นภรรยาไม่ยินยอม บอกนายโกตุลิตะว่าให้ผลัดกันอุ้มแล้วเดินทางต่อ แต่เมื่อถึงคราวที่เปลี่ยนผลัดอุ้มลูกเขาก็ได้แอบทิ้งลูกไป เมื่อนางกาลิฐู้เข้าก็อ่อนวอนให้กลับไปปรับลูก แต่เมื่อกลับไปผลปรากฏว่าลูกของพวกเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว ทั้งสองจึงเดินทางต่อจนพ้นทะเลทราย ไปถึงเมือง และได้พักอยู่กับตระกูลของคนเลี้ยงโค ขณะที่กำลังกินอาหาร นางกาลิฐได้แบ่งอาหารส่วนของตนให้สามี เพราะเห็นว่าสามีหิวมาก ฝ่ายสามีขณะที่กำลังกินนั้นก็ได้นายโคบาลนำอาหารไปเลี้ยงสุนัข ในใจเกิดความคิดว่าสุนัขตัวนั้นช่างโชคได้กินอาหารดี ๆ คินนั้นนายโกตุลิตะเกิดอาการอาหารไม่ย่อยจนตาย และได้เกิดเป็นสุนัขในชาติต่อมา

เมื่อเกิดมาเป็นสุนัขนั้นก็ได้ออกทำหน้าที่นำทางพระปัจเจกพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเวลาบิณฑบาต ขณะนำทางก็จะคอยหาไล่สัตว์ร้ายออกไปให้พ้นทาง เมื่อตายลงก็ได้เกิดเป็นมนุษย์และถูกผู้อื่นทิ้งเพื่อให้ตายถึง 7 ครั้ง แต่เมื่อถูกคนผ่านมาพบก็มักจะเกิดความรักเป็นอย่างนี้ทุกครั้ง (จุ.ธ.อ. (ไทย) 40/12/229-253)

การที่ต้องถูกคนอื่นทิ้งนั้นเกิดมาจากกรรมที่ได้ทิ้งลูกให้ตายในชาติที่เกิดเป็นนายโกตุลิตะ แต่เมื่อถูกทิ้งทุกครั้งจะมีคนมาพบและเกิดความรักใคร่ เป็นผลมาจากกรรมในชาติที่เกิดเป็นสุนัขคอยนำทางให้ปัจเจกพระพุทธเจ้า หากไม่มีกรรมเมื่อตอนเกิดเป็นสุนัขเมื่อถูกทิ้งอาจถึงแก่ความตายตั้งแต่ครั้งแรก

3. ผลของการกระทำในปัจจุบันมีกำลังมากจนสามารถลบล้างหรือให้ผลทดแทนผลของกรรมชั่วที่กำลังจะให้ผล

ในกรณีนี้สามนี้จะเห็นได้จากเรื่องของ “อายุวัฒน์กุมาร” ในเรื่องเล่าถึง พราหมณ์คนหนึ่ง ได้สึกออกไปเป็นฆราวาสและได้แต่งงานมีครอบครัว หลังจากภรรยาของพราหมณ์ผู้นี้คลอดบุตรออกมาเป็นผู้ชายแล้ว พราหมณ์ก็ได้พาภรรยาไปเยี่ยมพราหมณ์ที่ยังบวชบำเพ็ญตบะอยู่ นั้นเมื่อสองสามีภรรยาทำความเคารพ พราหมณ์นักบวชได้กล่าวว่า “ขอท่านจงเป็นผู้มีอายุยืน” แต่พอตอนที่สองสามีภรรยาให้บุตรชายทำความเคารพ พราหมณ์นั้นก็กลับนิ่ง ไม่พูดอะไร พราหมณ์ที่สึกออกไปมีครอบครัวเกิดความสงสัย จึงได้สอบถามถึงเหตุผลที่เจียบนั้น พราหมณ์จึงบอกว่าทารกคนนี้จะมียายุอยู่ได้ไม่เกิน 7 วัน ซึ่งคนก็ไม่ทราบวิธีป้องกันการเสียชีวิตของทารกนี้ และได้แนะนำให้ไปทูลถามพระพุทธเจ้า

เมื่อคนทั้งสองได้เข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ขอท่านจงเป็นผู้มีอายุยืน” แต่พอพาเด็กเข้าไปนมัสการ พระศาสดากลับทรงนิ่งเสีย และได้ทรงพยากรณ์ว่าเด็กคนนี้จะเสียชีวิตภายใน 7 วันเหมือนกัน เนื่องจากมีอวรุทธกษัตริย์คนหนึ่งรับใช้ทั่วเวสวันถึง 12 ปี จึงได้พรจากสำนักทั่วเวสวันว่า 7 วันหลังจากนี้สามารถจับเด็กทารกผู้ชายดังกล่าวกินเป็นอาหารได้ แต่พระศาสดาได้ตรัสบอกวิธีที่จะป้องกันทารกจากการเสียชีวิต โดยให้สร้างมณฑปไว้ที่ประตูเรือนของพราหมณ์ แล้วนำเด็ก

ขึ้นไปนอนบนมณฑปนั้น จากนั้นก็ให้นิมิต์พระไปเจริญพระพุทธรูป 7 วัน ในวันสุดท้ายพระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จมาเป็นประธานในการทำพิธี หลังจากพราหมณ์และภรรยาได้ทำตามที่พระพุทธรูปเจ้าแนะนำเป็นผลให้เด็กน้อยมีอายุยาวนานถึง 120 ปี และได้ชื่อว่า อายุวัฒนกุมาร

การนิมิต์พระสงฆ์ไปเจริญพระพุทธรูป 7 วันและในวันที่ 7 พระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จมาเป็นประธานในการทำพิธีนั้นเป็นกุศโลบายของพระพุทธรูปเจ้าโดยอาศัยกุศลจากการสวดพระปริตรตลอด 7 วัน ทำให้เหล่าเทวดาที่มีศักดิ์ใหญ่มารวมตัวกัน อวรุทธกษัตริย์จึงหมดโอกาสที่จะจับทารกกิน เนื่องจากอวรุทธกษัตริย์เป็นเทวดาที่มีศักดิ์ต่ำเมื่อมีเทวดาที่มีศักดิ์มากกว่ามารวมกันก็ทำให้อวรุทธกษัตริย์จำเป็นต้องหลีกทางให้เทวดาเหล่านั้น เมื่อเลยกำหนดเวลาจึงไม่สามารถกินทารกนั้นได้ (จุ.ธ.อ. (ไทย) 41/18/459-464)

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในพุทธปรัชญามีการกล่าวถึงแนวคิดและวิธีการในการแก้กรรมไว้แล้ว โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การแก้ไขผลของกรรมและการตัดผลของกรรม โดยการแก้ไขผลกรรมนั้นอาศัยกำลังของกรรมดีที่เราได้กระทำในปัจจุบันในการแก้ไขผลของกรรม แต่การแก้ผลกรรมนั้นจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการให้ผลของกรรมและกำลังของกรรมดีที่ทำ

ส่วนการตัดกรรมนั้นมีพื้นฐาน คือ การทำกรรมดีเพื่อลดความโลภ ความโกรธ ความหลงในตัวผู้กระทำลง เนื่องจากกรรมและวิบากกรรมที่มนุษย์ได้รับนั้นมีสาเหตุมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เมื่อมนุษย์สามารถขจัดความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ จึงสามารถพ้นจากบ่วงของกรรมทั้งหมดได้ และการกระทำที่ปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง และในทางพุทธปรัชญาเรียกว่า “กิริยา”

เมื่อพิจารณาคำสอนของพระพุทธรูปเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พระองค์ทรงเน้นการตัดกรรมมากกว่าการแก้ไขผลของกรรมที่ได้กระทำไปแล้ว เพราะในการแก้ไขผลของกรรมนั้นเน้นในส่วนการกระทำมากกว่าการขัดเกลาจิตใจและความคิด ส่วนการตัดกรรมนั้นเน้นการขัดเกลาจิตใจและความคิด เนื่องจากทรงสอนว่าการกระทำที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา ทุกอย่างมีจุดเริ่มต้นมาจากเจตนา การที่มนุษย์เน้นแก้ไขแค่การกระทำ แต่ไม่ได้พัฒนาที่จิตใจ มนุษย์ก็อาจกระทำกรรมชั่วได้อีกเพราะแรงผลักดันจากกิเลสในจิตใจ จะเห็นได้จากวิธีการที่พระพุทธรูปเจ้ากล่าวว่าเป็นทางดับกรรม ได้แก่ หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้ออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดศีล หมวดสมาธิ และหมวดปัญญา

หมวดศีล ประกอบด้วย สัมมาวาจา คือการสอนให้พูดในสิ่งที่ดี สิ่งที่เป็นประโยชน์ งดเว้นการพูดเพื่อเจ้อ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ สัมมากรรมมันตะ การกระทำที่ดี เช่น เว้นจากการผิดศีล 5 ข้อที่ 1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม เป็นต้น และ

สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่สุจริต จะเห็นได้ว่าในส่วนของหมวดศีลนี้เน้นการขัดเกลา
 ความประพฤติทางกายและวาจา

หมวดสมาธิ ประกอบด้วย สัมมาวายามะ คือ ความตั้งใจที่ป้องกันตนไม่ให้ทำกรรมชั่ว
 สร้างกรรมดี และรักษากรรมดีนั้นไว้ สัมมาสติ คือ มีสติ สัมปชัญญะ มีความรู้ตัว และสัมมาสมาธิ
 คือ ความมีจิตที่ตั้งมั่น จะเห็นได้ว่าในส่วนของหมวดสมาธิเน้นการขัดเกลาจิตใจ

หมวดปัญญา ประกอบด้วย สัมมาทิฎฐิ คือ การมีโลกทัศน์ที่ถูกต้อง มองเห็นปัญหา
 เข้าใจปัญหา และเข้าใจว่าควรแก้ปัญหอย่างไร และสัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดที่จะแก้ปัญหาคด้วย
 แนวทางที่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าเรื่องของการกระทำนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของมรรคมีองค์ 8 เท่านั้น
 นอกจากการกระทำแล้ว ยังต้องขัดเกลาจิตใจให้เข้มแข็ง มีสติรู้ตัว มีทัศนคติที่ถูกต้อง และม
 ความคิดในทางที่ดี จึงสามารถตัดกรรมได้ เพราะเมื่อพิจารณาแล้วทำให้เห็นว่าการบรรลุถึงขั้นพระ
 อริยบุคคลตามหลักพุทธปรัชญาเป็นวิธีการตัดกรรม จะเห็นได้จากในพุทธปรัชญามีความเชื่อว่า
 สัตว์ทั้งหลายล้วนแล้วเกิดมาหลายภพหลายชาติ เป็นมนุษย์บ้าง สัตว์บ้าง แล้วแต่ผลกรรมที่ได้ทำมา
 ในอดีตชาติ แต่หากในชาติปัจจุบันที่ตนเองได้เกิดเป็นมนุษย์และสามารถพัฒนาตนเองจนถึงขั้น
 พระอริยบุคคลก็สามารถตัดผลกรรมที่จะได้รับได้หลายกรณี

หากมนุษย์ได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน ตามคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาได้อธิบายไว้ว่า ก็จะมี
 เกิดอีกไม่เกิน 7 ชาติและไม่มีทางที่พระโสดาบันผู้นั้นจะตกในอบายภูมิได้อีก ซึ่งภพต่ำสุดที่จะเกิด
 คือ มนุษย์ภูมิ

หากมนุษย์นั้นได้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นพระสกิทาคามี ตามคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาได้
 อธิบายไว้ว่า มนุษย์ผู้นั้นจะเกิดเป็นมนุษย์ได้อีกแค่ชาติเดียว ซึ่งหมายความว่า พระสกิทาคามีผู้นั้น
 จะมีโอกาสได้รับผลของกรรมชั่วได้แค่ชาติปัจจุบันของตนเอง และชาติที่ท่านจะไปเกิดเป็นมนุษย์
 ในอนาคตอีกแค่ชาติเดียว

หากมนุษย์นั้นได้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นพระอนาคามี ตามคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาได้
 อธิบายไว้ว่า มนุษย์ผู้นั้นจะปรินิพพานในที่ผุดเกิดขึ้น ในพรหมโลกนั้น ไม่เวียนกลับมาเกิดในโลก
 นี้อีก ก็แสดงว่าพระอนาคามีผู้นั้นจะได้รับผลกรรมชั่วได้แค่ชาติปัจจุบันเป็นชาติสุดท้าย

หากมนุษย์นั้นได้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นพระอรหันต์ ตามหลักคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาได้
 อธิบายไว้ว่า มนุษย์ผู้นั้นจะบรรลุนิพพาน คือ ไม่เกิดอีกและไม่ได้รับผลกรรมทั้งดีและชั่วหลังจากละ
 สังขารในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าในทางพุทธปรัชญาจะมีการแก้กรรมดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่จากหลักฐาน
 ชั้นต้น คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถา มีกรรมชวบางประเภทที่พระพุทธเจ้าทรงรับรองผลของ

กรรมว่าไม่สามารถแก้ไขหรือป้องกันได้ คือ อนันตริยกรรม 5 ได้แก่ ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อ และทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน และนิยตมิจนาทิสู ได้แก่ ความเห็นว่าทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเช่นสรวงบูชาไม่มีผล ผลของกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี โลกนี้ โลกหน้าไม่มี บิดามารดาไม่มี สัตว์ผู้อุปาทิจะไม่มี (สัตว์ผู้ผูกเกิดเองไม่มี) กรรมเหล่านี้ถือเป็นกรรมหนักหรือครุกรรม ผู้ใดทำกรรมอนันตริกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นจะได้รับโทษทั้งทางโลกและทางธรรม โทษของทางโลกคือจะถูกผู้คนประณามและสาปแช่ง ไม่คบค้าสมาคมใด ๆ เลย และยังถูกกฎหมายบ้านเมืองลงโทษอีก (โดยเฉพาะฆ่ามารดา ฆ่าบิดา และฆ่าพระอรหันต์เท่านั้น ยกเว้นทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน และทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อที่กฎหมายไม่สามารถลงโทษได้) ส่วนโทษของทางธรรม คือ จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนบาปหนักบาปหนาที่สุด ฟ้าไม่อาจจะยกโทษให้เลยแม้แต่น้อย พระพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้ว่า ผู้ใดทำกรรมอนันตริกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วจะไม่สามารถบวชเข้ามาเป็นภิกษุได้เลยเพราะถือว่าเป็นผู้ต้อง ปราชิกและจะไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานใด ๆ เลยตลอดชีวิตในชาติปัจจุบัน จะเห็นได้จากกรณีของพระเจ้าอชาตศัตรูที่ได้สั่งให้ข้าราชการบริพารของตนทรมานพระราชบิดา คือ พระเจ้าพิมพิสารจนสิ้นพระชนม์ ภายหลังจากที่ตนเองมีลูกจึงเกิดความสำนึก ได้เสด็จไปหาพระพุทธเจ้าและได้ฟังธรรมแล้วได้ประกาศตนนับถือพุทธศาสนา หลังจากที่พระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จกลับไปไม่นาน พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระภิกษุในที่นั่งเป็นพุทธว่า “ภิกษุทั้งหลาย พระราชาองค์นี้ถูกขจัดเสียแล้ว ถูกทำลายเสียแล้ว หากท้าวเธอจักไม่ปลงพระชนม์พระราชบิดาผู้ทรงธรรม ธรรมจักขุ อันไร้ธุลีคือ กิเลสปราศจากมลทิน จักเกิดขึ้นแก่ท้าวเธอ ณ ที่ประทับนี้ทีเดียว” (ที.สี. (ไทย) 9/253/86)

นอกจากนี้ในพุทธปรัชญาปรากฏผู้ที่ทำอนันตริกรรมข้ออื่น ๆ ที่รุนแรงกว่าการฆ่าบิดา มารดา หลังจากกระทำลงไปแล้วก็ได้รับผลของกรรมทันที คือ การโดนธรณีสูบตกนรกทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และเมื่อตายจากโลกไปจะต้องตกนรกเพียงสถานเดียว ไม่สามารถขึ้นสวรรค์ได้ ต่อให้ทำกรรมดีมากมายเพียงใดก็ไม่อาจหนีพ้นจากนรกไปได้ ผู้ทำอนันตริกรรมจะต้องตกนรกลงไปยังขุมนรกที่ลึกที่สุดคือ มหาขุมนรกอเวจีเป็นขุมนรกขุมใหญ่ที่มีการลงโทษหนักโดยไม่มีผ่อนผันหรือหยุดพักแต่ใด ๆ เลยแม้แต่วินาทีเดียว สัตว์นรกที่ตกขุมนรกนี้จะได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสและเป็นเวลายาวนานที่ไม่อาจจะนับได้เลยหรือเรียกว่า กัลป์ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ทำอนันตริกรรมเพียงข้อใดเพียงข้อเดียว มีจิตสำนึกผิดที่ได้กระทำลงไปและได้ทำกรรมดีมากมาย ขณะยังมีชีวิต เมื่อตายจากโลก บุญกุศลที่ทำไว้จะนำมาหักกับบาปแห่งอนันตริกรรมก็จะได้รับการลดโทษด้วยการไม่ไปบังเกิดไปยังมหาขุมนรกอเวจี แต่จะให้ไปเกิดขุมนรกอื่นแทนแต่ต้องได้รับโทษยาวนาน ตามหลักฐานชั้นอรรถกถาปรากฏผู้ที่ทำอนันตริกรรมแล้วธรณีสูบตกสู่มหาขุมนรกอเวจี มีทั้งหมด 5 คน ดังนี้

1. พระเทวทัต เป็นพระเชษฐาของพระนางยโสธราพิมพา ชายาของเจ้าชายสิทธัตถะ ตามตามพระพุทธประวัติกล่าวว่า พระเทวทัตตามล้างตามผลาญพระพุทธองค์มาแล้วหลายชาติ ในชาติที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ พระเทวทัตก็มีจิตริษยาอาฆาตพระพุทธองค์ ครั้งหนึ่งได้ส่งนายขมังธนูไปปลงพระชนม์ เพื่อจะตั้งตนเป็นพระศาสดาเสียเอง เมื่อไม่สำเร็จก็ยุยงให้พระเจ้าอชาตศัตรูที่เคยเกลียดพระพุทธองค์ จนหลงผิดถึงขึ้นปลงพระชนม์บิดาของตัวเอง และยังยุให้มอมเหล้าชังนาพาศิริให้เมามั่นคร่ำไปทำร้ายพระพุทธเจ้า ทั้งยังยุยงหมู่สงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ว่าพระองค์ยังพัวพันกับกิเลส มัวหมองในพรหมจรรย์ ฉันทพระกระยาหารที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ ขณะที่พระเทวทัตหันไปฉันทมังสวิริติ จึงถูกรณีสืบลงสู่นรกมหาวงศ์ด้วยกรรมนี้ (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 40/11/181-198)

2. สุปปะพุทธะ ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระเทวทัตและพระนางยโสธราพิมพา พระชายาของเจ้าชายสิทธัตถะนั้นเอง เมื่อรู้ว่าพระเทวทัตถูกรณีสืบเพราะจงล้างจงผลาญพระพุทธองค์ แทนที่สุปปะพุทธะจะสำนึกในบาปบุญคุณโทษ กลับมีจิตโกรธแค้นอาฆาต ทั้งยังโกรธแค้นเจ้าชายสิทธัตถะที่ทอดทิ้งธิดาของตนออกผนวช จึงนำอำมาตย์ข้าราชการไปนั่งตีมธุรา ขวางทางที่พระพุทธองค์จะออกโปรดเวไนยสัตว์ ทำให้พระพุทธองค์เสด็จดำเนินไม่ได้เพราะมีทางออกอยู่ทางเดียว ถึงกับต้องอดพระกระยาหารไป 1 วัน (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 42/19/61-65)

3. นันทมาณพ แม้จะมีได้ทำร้ายต่อพระพุทธเจ้าโดยตรง แต่ก็ได้ทำผิดขึ้นร้ายแรงต่อพระอรหันต์ โคนได้ทำการชื่นใจพระอุบลวรรณาเถรี ภิกษุณีผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เนื่องจากลุ่มหลงในความงามของท่าน เรื่องราวโดยสรุปมีอยู่ว่าวันหนึ่งนันทมาณพได้ไปแอบซุ่มอยู่ในป่าข้างกระท่อมที่ท่านอุบลวรรณา จำพรรษาอยู่ เมื่อเห็นว่าคุณจากกระท่อมไปบิณฑบาตแล้ว นันทมาณพก็เข้าไปซ่อนอยู่ได้เดียว และเมื่อท่านอุบลวรรณา กลับมานันทมาณพก็เข้าไปลูกล้ำ แม้ท่านอุบลวรรณา จะร้องให้คนช่วยก็ไม่มีใครได้ยิน เพราะอยู่ในป่าเปลี่ยววิเวก แม้ว่าพระอุบลวรรณาเถรีได้กล่าวกับนันทมาณพหวังจะเตือนสติให้เขาสำนึกว่า “จงอย่าทำเช่นนี้เลย ความหายนะจะมาถึงท่าน” ก็ไม่ฟัง (วิ.มหา. 1/68/56)

4. จัญจมาณวิกา เบียดเบียนพระพุทธองค์โดยรับอาสาจากพวก “ปริพาชก” บุคคลในลัทธิอื่นที่มีจิตริษยาในลาภสักการะของพระพุทธองค์ จึงคิดกลั่นแกล้งด้วยการจ้างนางจัญจมาณวิกา แกล้งทำเป็นคนท้อ ให้เขากลึงไม้หนุนศูกรัดไว้ที่เอว แล้วก็ไปร้องบอกพระพุทธเจ้าขณะนั่งประทับเทศนาว่า “ท่านสมณะ โคดม” จะมัวมานั่งเทศน์หน้าเวลานอยู่ทำไม นี่เธอทำให้ฉันมีกรรมเช่นนี้กลับมิดูแล อย่ามัวเทศน์โปรดพุทธบริษัทอยู่เลย จงไปตัดฟันไว้เพื่อฉันดีกว่า เวลาคลอดแล้วลูกเราจะ ได้มีลำบาก”

พระพุทธองค์ได้ทรงสดับ จึงหยุดเทศนาและกล่าวกับนางจิญจมาณวิกาว่า “ ภักคินี คุณอน้องหญิง เรื่องที่เธอกล่าวนั้น คนอื่นเขามิได้รู้เรื่องด้วยดอกนะ จะมีเธอกับฉันเพียงสองคนเท่านั้นละที่รู้จักัน”

พระพุทธองค์ทรงกล่าวด้วยความอึ้งอัมเมใจท่ามกลางความสงสัยของพุทธบริษัท เรื่องนี้ เตือนเตือนถึงพระอินทร์ที่ต้องทำหน้าที่รักษาผู้ทรงคุณธรรมสูงส่ง จึงทรงแปลงกายเป็นหนูไปกัดเชือกที่ผูกไม้ ทำให้ไม้ที่ผูกติดไว้เหมือนเช่นคนมีกรรมนั้นหลุดตกลงมา พุทธบริษัทเห็นมารยา กล่าวให้ร้ายที่นางจิญจมาณวิกากระทำต่อพระพุทธองค์ ดังนั้นก็กล้าไล่ขว้างด้วยก้อนหินและไม้ นางจิญจมาณวิกา ได้วิ่งหลบหนี พอพ้นคลองจักษุของพระพุทธองค์ นางจิญจมาณวิกา ก็ถูกรณีสืบลงสู่รณภูมิหาวเวจีด้วยกรรมนั้น (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 42/23/255-258)

5. นันทยกษัตริย์ ครั้งนั้น นันทยกษัตริย์ผู้มีฤทธิ์เดชเหาะมาบนอากาศพร้อมด้วยเหมตายกษัตริย์ เมื่อเหาะมาถึงตรงที่พระสารีบุตรกำลังเข้านิโรธสมาบัติอยู่ในอากาศธาตุ ในบริเวณนั้นว่างเปล่าจากอากาศธาตุ นันทยกษัตริย์เหาะผ่านไม่ได้ จึงเกิดบันดาลโทสะ ด้วยในชาติปางก่อนนั้น นันทยกษัตริย์ได้อาฆาตพญาบาทพระเถระเอาไว้ จึงมีจิตคิดกระทำปาณาติบาตต่อพระสารีบุตรด้วยความพาลในสันดาน เหมตายกษัตริย์ได้ตัดทานให้ละเว้นเสีย แต่นันทยกษัตริย์ก็มีฟัง เหาะขึ้นบนอากาศ ใช้กระบองซึ่งเป็นอาวุธแห่งตนฟาดลงบนศีรษะของพระสารีบุตร ความแรงแห่งการฟาดนั้น สามารถฟังกูเขาในคราวเดียวกันได้ถึง 100 ลูก แต่พระสารีบุตรซึ่งอยู่ในนิโรธสมาบัตินั้น หาได้รับอันตรายจากการประทุษร้ายของนันทยกษัตริย์ไม่ เมื่อเห็นพระสารีบุตรมิได้รับอันตราย นันทยกษัตริย์ก็บังเกิดเพลิงเร่าร้อนในอารมณ์ กล่าวออกมาด้วยเสียงอันดังว่า “เราร้อน ... เราร้อน” แล้วตกลงมาจากอากาศ แผ่นดินเปิดช่องดิ่งร่างของนันทยกษัตริย์ หายลับตาไปในบัดดลถึงลงสู่รณภูมิหาวเวจี (ม.อ.อ. (ไทย) 22/27/30)

ตามความเห็นของผู้วิจัยนั้น อนันตริยกรรม คือกรรมที่หนัก 5 ประการ ซึ่งเมื่อทำแล้วเป็นเหตุให้ตกนรกภูมิหาวเวจีและไม่สามารถบรรลุธรรมได้ในชาติปัจจุบัน และผู้ที่ทำอนันตริยกรรมบางส่วนในสมัยพุทธกาลนั้นก็จะมี โคนธรรณีสืบลงไปในวันรก แต่เมื่อพิจารณาแล้วผู้ที่ถูกรณีสืบก็มิได้กระทำอนันตริยกรรมโดยตรง คือ กรรมของ 1. สูปปะพุทธะ 2. นันทมานพ 3. จิญจมาณวิกา 4. นันทยกษัตริย์ มีแต่กรรมของพระเทวทัตเท่านั้นที่กระทำอนันตริยกรรมแล้ว โคนธรรณีสืบ คือการทำร้ายพระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อและการทำสงฆ์แตกแยกกัน ผู้วิจัยจึงมองว่าการที่ใช้คำว่าผู้ที่ทำอนันตริยกรรมจะ โคนธรรณีสืบนั้น เป็นความคลาดเคลื่อนทางการใช้ภาษาในการอธิบายหรือตีความด้านความหมาย เช่นคำว่า “ทำร้าย” และคำว่า “ฆ่า” นั้นมีความมุ่งหมายในผลลัพธ์ที่ต่างกัน คำว่าทำร้าย มุ่งหวังผลที่ให้ผู้ถูกทำร้ายนั้นได้รับผลทางกายหรือทางใจ ซึ่งการทำร้ายนั้นอาจจะยังผลให้เสียชีวิตได้ แต่การ ฆ่า นั้นมุ่งหวังผลที่เกิดขึ้นในระดับถึงแก่ชีวิต แต่ผลลัพธ์อาจจะแค่บาดเจ็บทางกายหรือทางใจเท่านั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า การทำร้ายและการฆ่านั้นมีเจตนาในการ

หวังผลระดับที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงผู้ที่ถูกกรณีสูบในแต่ละกรณีแล้ว สุบปะพุทธะ นั้นมีการทำร้ายพระพุทธเจ้าทางกาย คือ ทำให้พระพุทธเจ้ามิสามารถบิณฑบาตได้ 1 วัน ซึ่งเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงอดอาหาร กรณีต่อมา คือ นันทมานพ นั้นมีการทำร้ายพระภิกษุณีที่เป็นพระอรหันต์ทั้งทางกายและทางใจ คือการข่มขืนพระอุบลวรรณาเถรี กรณีต่อมาคือ จัญจมาณวิกา นั้นมีการทำร้ายพระพุทธเจ้าทางใจ คือการใส่ร้ายป้ายสีพระพุทธเจ้า กรณีต่อมาคือ นันทยักษ์ นั้นมีการทำร้ายพระสารีบุตรทางกาย นั่นคือ ใช้กระบองทุบตีพระสารีบุตร จากที่กล่าวมากรณีของการอธิบายอนันตริยกรรมอันมีผลให้โคณธกรณีสูบตกสู่เวนิมหานรก อาจใช้คำอธิบายใหม่ว่า เป็นผู้ประทุษร้ายพระอรหันต์ เป็นผู้ทำร้ายพระพุทธเจ้าในทุกกรณี และเป็นผู้ทำสังฆเภท

ในกรณีของผู้มีนิยตมิจจาคิภูจิ ได้แก่ ผู้มีความเห็นเห็นผิด เช่น ความเห็นว่าทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเช่นสรวงบูชาไม่มีผล ผลของกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี โลกนี้โลกหน้าไม่มี บิณฑบาตไม่มี สัตว์ผู้อุปปาติกะไม่มี (สัตว์ผู้ผูกเกิดเองไม่มี) เป็นต้น ยิ่งไม่ต้องพูดถึงเมื่อมีโลกทัศน์ที่ผิดความคิดก็ย่อมผิดตามไปด้วย การกระทำก็ย่อมผิดตามไปด้วย ได้แก่ การที่คนเราไม่เชื่อในผลของกรรมดี กรรมชั่ว ก็ย่อมทำอะไรตามใจตัวเองไม่สนใจว่าดีหรือไม่ดี สร้างความเดือดร้อนกับผู้อื่นก็ไม่เกิดความละอาย ทั้งยังเป็นผู้สอนไม่ได้ คือ เมื่อมีคนดักเตือนก็ไม่ฟัง เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงว่าสิ่งที่ตนเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง นิยตมิจจาคิภูจิจึงมีโทษมากกว่าอนันตริยกรรม เพราะอนันตริยกรรมยังพอกำหนดอายุที่จะไปอบายภูมิได้ ซึ่งเมื่อครบกำหนดอายุกรรมแล้วก็สามารถไปเกิดในสุคติภูมิและบรรลุธรรมภายหลัง แต่ว่ามิจจาคิภูจิไม่สามารถออกจากวัฏฏะสงสารได้เลย เพราะคนเหล่านี้ไม่รู้จักแยกแยะดีชั่ว จึงเป็นเหตุให้ที่ทำบาปกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ แม้แต่อันตริยกรรม คนที่มีโลกทัศน์แบบนิยตมิจจาคิภูจิจึงไม่สามารถไปสุคติภูมิได้และไม่มีทางบรรลุธรรมได้เลย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรยศ นาคชัยยะ (2555) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของโหราศาสตร์ในการแก้กรรมของชาวไทยพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวคิดโหราศาสตร์ไทย ความเชื่อเรื่องการแก้กรรมของชาวไทยพุทธปัจจุบัน และหาความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับการแก้กรรมของชาวไทยพุทธ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยเน้นศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าชาวไทยพุทธปัจจุบันเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และกฎแห่งกรรมไปพร้อมกันในขณะที่ยังเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สุขทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราเป็นผลมาจากการกระทำของเรา ตามหลักพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีความเชื่อโหราศาสตร์โดยใช้ประกอบการตัดสินใจก่อนที่จะดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องดูฤกษ์ยามให้เหมาะสมไม่อย่างนั้นจะเกิดผลที่ไม่ดี หรือช่วงเวลา

บางช่วงในชีวิตของเรานั้นจะต้องประสบเคราะห์ร้าย ต้องกระทำการบางอย่างเป็นการแก้ไขผลร้ายที่จะเกิดขึ้น ดังที่ปรากฏในประเพณีไทย วรรณคดีไทยดั้งเดิม ดังนั้น ความเชื่อเรื่องแก้กรรมของชาวไทยพุทธ มีอิทธิพลมาจากความเชื่อทางโหราศาสตร์และแนวคิดเรื่องกรรมในพุทธศาสนา ที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ความหมายที่แท้จริงคำว่าแก้กรรมในพุทธศาสนา คือ การยุติทำชั่ว (อกุศล) ดำเนินไปสู่หลักการแก้ปัญหาที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมตามเส้นทางอริยมรรคมีองค์แปด งานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่ทำให้ทราบว่าแนวคิดเรื่องการแก้กรรมมีฐานความคิดมาจากการผสมผสานแนวคิดเรื่องกรรมในพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องฤกษ์ยามและเคราะห์ ในทางโหราศาสตร์ ซึ่งจะเห็นได้จากประเพณีไทยบางประเพณีหรือวรรณคดีไทยหลาย ๆ เรื่อง ทั้งยังมีการกล่าวถึงวิธีการแก้กรรมตามหลักพระพุทธศาสนา คือ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยประเด็นนี้ และจะศึกษาเพิ่มเติมว่าวิธีการแก้กรรมในสังคมไทยนั้นสอดคล้องกับหลักการทางพุทธศาสนาหรือไม่อย่างไร

ปรีชา คุณาวุฒิ (2521) ศึกษาเรื่อง พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการแห่งแนวความคิดเรื่องกรรมของปรัชญาอินเดีย ศึกษาทฤษฎีเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักพุทธศาสนา ศึกษาทฤษฎีเรื่องกรรมกับปัญหาต่าง ๆ ทางจริยศาสตร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา รวมถึงหนังสือ เอกสาร และบทความ ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีเรื่องกรรมมีเค้าเริ่มจากทฤษฎี “ฤตะ” ในพระเวท ต่อมาจึงได้นำมาใช้อธิบายในแง่ศีลธรรม และได้เป็นที่ยอมรับกันอยู่ในอุปนิษัท เมื่อพุทธศาสนาเกิดขึ้นก็รับรองเรื่องกรรม และได้นำมาอธิบายไว้อย่างละเอียดพิสดาร ซึ่งเราอาจอธิบายหลักของพุทธศาสนาในแง่ใจความสำคัญทั้งหมดได้ด้วยคำว่า “กรรม” เพียงคำเดียวได้ทั้งในปริยายเบื้องสูงและเบื้องต่ำ ด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่า “กรรมวาท” ซึ่งตรงกันข้ามกับ “อภิกิริยาท” อันเป็นลัทธิที่เกิดขึ้นเป็นฝ่ายตรงข้ามในสมัยพุทธกาลซึ่งไม่เข้าใจในหลักของกรรม มิติของกรรมของพุทธศาสนานั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กรรมตามอรรถาธิบายในพระสูตร และกรรมตามอรรถาธิบายในอรรถกถา แต่ก็มีได้หมายความว่าทั้งสองประเภทนี้จะแตกต่างกัน แท้จริงเป็นการขยายความซึ่งกันและกันเท่านั้น มิติในพระสูตรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ กรรมคำมีวิบากคำ กรรมขาวมีวิบากขาว กรรมทั้งคำทั้งขาวมีวิบากทั้งคำทั้งขาว และกรรมไม่คำไม่ขาวมีวิบากไม่คำไม่ขาว ซึ่งก็เป็นการแบ่งโดยอาศัยธรรมชาติของกรรมดีและกรรมชั่ว หรือทั้งไม่ดีไม่ชั่วเป็นเกณฑ์ แต่มติในอรรถกถาได้นำเอามิติในพระสูตรที่กระจัดกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ มาสรุปไว้เป็นหลักเกณฑ์เสียใหม่ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของกรรมที่ให้ผลให้ชัดเจนขึ้น มิติในอรรถกถาจึงแบ่งกรรมออกเป็น 3 ประเภท รวม 12 ชนิด คือ กรรมที่ให้ผลตามเวลา 4 ชนิด กรรมที่ให้ผลตามน้ำหนัก 4 ชนิด และกรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ 4 ชนิด กรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายจริยศาสตร์

คือ เราจะตัดสินใจการกระทำว่าดีหรือชั่วได้จากหลักของกรรม และการรู้เรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้งก็จะทำให้เลือกกรรมของตนเองใหม่ได้ ในแง่หนึ่งถูกกรรมกำหนด แต่ในอีกแง่หนึ่งมนุษย์ก็สามารถทอนกำลังของกรรมเก่าด้วยกรรมที่กระทำใหม่ได้ กล่าวให้กระชับก็คือ มนุษย์มีเสรีที่จะเลือกกรรมใหม่ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกรรมเก่าอันไม่พึงประสงค์ได้ งานวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาเรื่องกรรมใน พุทธปรัชญาเถรวาท และผลการวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องการแก้กรรมว่ามีความเป็นไปได้ โดยสามารถทำกรรมใหม่เพื่อลดทอนผลกรรมเก่าได้

พระอินทริย์ อตุลยุดโต (กันทะวงศ์) (2554) ศึกษาเรื่อง วิบากกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิดเรื่องวิบากกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาตัวอย่างผู้ได้รับวิบากกรรมในคัมภีร์พระพุทธานุชาดก และวิเคราะห์วิบากกรรมที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นศึกษาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ชั้นรอง วรรณกรรมทางพุทธศาสนา รวมถึงหนังสือ เอกสาร บทความ บทวิจารณ์ นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องวิบากกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1. กุศลวิบาก หมายถึง วิบากกรรมที่ดี ให้ผลเป็นความสุข 2. อกุศลวิบาก หมายถึง วิบากกรรมที่ไม่ดี ให้ผลเป็นความทุกข์ โดยมีองค์ประกอบการกระทำด้วยเจตนาทางกาย วาจา ใจ ทั้ง 2 ประเภทนี้ จะส่งผลกับเหล่าสัตว์ให้ทราบและประณีตต่างกัน ไปจนกว่าจะเข้าถึงนิพพาน ตัวอย่างผู้ที่ได้รับวิบากกรรมในคัมภีร์พระพุทธานุชาดกนั้นมีปรากฏตั้งแต่ พระพุทธเจ้า พระสาวก พระสาวิกา อุบาสก อุบาสิกา แม้ในบางครั้งจะเป็นวิบากกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศล หรือวิบากกรรมที่เป็นกุศล เพียงเศษกรรมเล็กน้อยก็ตามแต่ก็มีผลข้ามภพข้ามชาติไม่รู้จักจบจักสิ้น จนกว่าวิบากกรรมเหล่านั้นจะได้รับการชดใช้จนหมดไป ส่วนในวิบากกรรมในสังคมปัจจุบันที่เราได้พบ เช่น การเกิดแผ่นดินไหว การเกิดคลื่นนวมิ การเกิดภัยแล้งหรือพายุทกภัย การเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เกิดมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเอง ตามกฎของไตรลักษณ์ 2. เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แต่ไม่ว่าจะเกิดโดยสาเหตุใดก็ตามก็ย่อมได้รับผลของวิบากกรรมร่วมกัน ผู้ที่ได้รับวิบากกรรมเล็กน้อย ก็คือ การสูญเสียทรัพย์สิน บาดเจ็บสาหัสไปจนกระทั่งเสียชีวิต หรือปลอดภัย ซึ่งเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังความจริง ก็คือ วิบากกรรมที่ดี และวิบากกรรมที่ไม่ดีของแต่ละคนที่สั่งสมกันมาไม่เหมือนกัน แต่ทั้งนี้การที่คนจำนวนมากมายต้องมาตายพร้อมกัน ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนเคยทำวิบากกรรมร่วมกันมาทั้งหมด บางคนก็ทำกรรมแบบต่างกรรมต่างวาระกัน คือทำวิบากกรรมกันคนละสถานที่ คนละอย่าง แต่พอวิบากกรรมมากี่ส่งผลพร้อมกันก็เลยต้องมาตายด้วยกัน การรับวิบากกรรมแบบนี้เป็นการรับวิบากกรรมหมู่ ไม่ว่าจะมนุษย์เหล่านั้นจะทำมามากน้อยเพียงใดก็ตามก็ต้องได้รับผลของวิบากกรรมเหมือนกันทุกคน งานวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเรื่องวิบากของกรรมในทัศนะ

ของพุทธปรัชญาเถรวาท และจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า “การแก้กรรม” อาจเป็นไปได้ในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท เนื่องจากแม้พระพุทธเจ้าและพระสาวกก็ยังต้องรับผลของกรรม ซึ่งเป็นผลของกรรมเก่าก่อนจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์บุคคล

พระอุทัย จิรฆโม (เอกสะพัง) (2534) ศึกษาเรื่อง ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและวรรณกรรมพุทธศาสนายุคปัจจุบันบางส่วน รวมถึงข้อมูลออกแบบสอบถามเฉพาะบุคคลทั้งหมดจำนวน 180 รูป/คน เพื่อเป็นตัวแทนชาวพุทธไทย ผลของการวิจัย กรรมในทัศนะของชาวพุทธไทยปัจจุบัน จากข้อมูลที่เป็นเอกสารทำการออกแบบสอบถามปรากฏว่า คนไทยมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องกรรม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความหมาย ด้านทัศนคติ ด้านเป้าหมายที่พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกรรมเพื่ออะไร ด้านการศึกษาพระคัมภีร์ และด้านการปฏิบัติธรรม งานวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเรื่องกรรมในพุทธศาสนา รวมทั้งทำให้ทราบว่าคนไทยมีความเข้าใจกรรมอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับผลการศึกษาของวิจัยเล่มนี้ว่าคนไทยมีความเข้าใจต่อเรื่องกรรมคลาดเคลื่อนไปจากแนวคิดเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท และจะทำการศึกษาต่อไปว่าความเข้าใจเรื่องกรรมของคนในสังคมไทย มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องการแก้กรรมอย่างไร

สุชาดา วสุธาร (2553) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทยปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของการแก้กรรมและสาเหตุของความเชื่อเรื่องการแก้กรรม ตามทฤษฎีของผู้นำพิธี และร่วมพิธี รวมทั้งนักวิชาการทางพุทธศาสนาเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของความเชื่อเรื่องการแก้กรรมที่มีต่อพุทธศาสนาในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ทฤษฎีของผู้นำพิธีและร่วมพิธีเกี่ยวกับความหมายของการแก้กรรม และสาเหตุของความเชื่อเรื่องการแก้กรรม และความเห็นของนักวิชาการบางท่านเกี่ยวกับเรื่องนี้ รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้กรรม ผลการวิจัยพบว่า การแก้กรรมที่ใช้กันอยู่มีหลายความหมาย คือ 1. การแก้กรรมเก่า ในความหมายว่าลบล้างกรรมที่ทำไปแล้วนั้นไม่สามารถทำได้ 2. การแก้กรรมในความหมายว่าเป็นการแก้วิบากกรรมให้บรรเทาลงซึ่งสามารถทำได้ 3. การแก้กรรมใหม่ที่เหมาะสมถึงการปรับปรุงการกระทำที่ดีขึ้นสามารถทำได้ ผู้ทำพิธีมีสาเหตุที่เชื่อเรื่องแก้กรรมจากประสบการณ์ชีวิต และรู้จากญาณในการปฏิบัติในส่วนผู้ร่วมพิธี สาเหตุที่เชื่อเรื่องแก้กรรมเป็นเพราะเชื่อว่าผู้ทำพิธีสามารถบอกกรรมได้และมีอยู่บ้าง แต่มองภาพรวมแล้วก็ไม่ขัดกับพระไตรปิฎกในแง่ที่ว่า มีเจตนาเพื่อเป็นการเผยแผ่พุทธศาสนา และประเด็นที่สำคัญคือ ทุกแห่งที่ศึกษาล้วนให้ความสำคัญที่ใจเป็นหลัก คือให้แก้ที่ใจก่อน โดยให้ยอมรับและสำนึกในกรรมที่ทำไว้

แล้วจึงสอนให้ละเลิกการกระทำที่ไม่ดีนั้นเสียและสอนให้กระทำความดีมาก ๆ เพื่อลดแรงของวิบากกรรมไม่ดีที่จะส่งผล งานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่ทำให้ทราบนิยามความหมายของคำว่า “แก้กรรม” ของคนในสังคมไทย รวมถึงทราบสาเหตุที่ผู้ร่วมพิธีมีความเชื่อเรื่องการแก้กรรมว่ามาจากคนที่ผู้ทำพิธีสามารถบอกกรรมอันเป็นเหตุของปัญหาที่ผู้ร่วมพิธีกำลังประสบอยู่ และวิธีการแก้กรรมของสำนักที่ระบุในขอบเขตของงานวิจัย ได้แก่ สำนักของหลวงพ่ोजรัญ ฐิตธมฺโม แม่ชีทศพร บุญเทวาพิทักษ์ธรรม และพระมหาปัญชา ปุณฺณธมฺโม วัดสร้อยทอง

อำนาจ ยอดทอง (2557) ศึกษาเรื่อง “การแก้กรรม” ตามนัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการแก้กรรมตามนัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาท โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อรรถกถา หนังสือ ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยเฉพาะเรื่องราวของพระองค์สิมาล, โฆสกเศรษฐี และอายุวัฒน์กุมาร ทำให้ได้นิยามของการแก้กรรม 3 ประการ คือ 1. การกระทำกุศลกรรม (กรรมดี) ที่มีผลทำให้วิบากของอกุศลกรรม (กรรมชั่ว) ในอดีตไม่มีโอกาสให้ผล 2. การกระทำกุศลกรรมที่มีผลทำให้วิบากของอกุศลกรรมในอดีตลดความรุนแรงน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น และ 3. การกระทำกุศลกรรมในปัจจุบันที่มีผลไปลบล้างวิบากของอกุศลกรรมในอดีตจนหมดสิ้น อนึ่ง การแก้กรรมทั้ง 3 นัยนี้มีได้ลบล้างกฎแห่งกรรมแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นไปตามกฎแห่งกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. อโหสิกรรม กรรมเล็กให้ผล ไม่มีผลอีก 2. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น และ 3. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน พระพุทธศาสนาเรียกว่า การทำกุศลเพื่อละอกุศล หรือเรียกโดยทั่วไปว่า การทำกุศลแก้อกุศลนั่นเอง งานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในแง่ที่ว่า ทำให้ทราบว่าแนวคิดเรื่องการแก้กรรมมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางสำคัญพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมีความสัมพันธ์กับกรรม 3 ชนิด ในกรรม 12 คือ 1. อโหสิกรรม กรรมเล็กให้ผล ไม่มีผลอีก 2. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น และ 3. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน และไม่ขัดต่อกฎแห่งกรรม

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยทั้งหมด 6 เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง “กรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท” สามารถสรุปได้ว่ามี 2 ประเด็นใหญ่ที่สัมพันธ์กับงานวิจัยชิ้นนี้อย่างชัดเจน คือ 1. แนวคิดเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท แนวคิดเรื่องกรรมไม่ใช่แนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่แต่มีที่มาจากศาสนาพราหมณ์ โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงนำมาอธิบายใหม่ให้รับกับแนวคิดแบบพุทธปรัชญา คือ สังสารวัฏ ปฏิจจสมุปบาท และหลักอริยสัจ 4 จากการที่บุคคลเมื่อลงมือกระทำสิ่งใดลงไปแล้วย่อมต้องได้รับผลที่ตามมาจากการกระทำนั้นๆ ทั้งผลของการกระทำในชาติก่อนที่มาให้ผลในปัจจุบัน ผลของการกระทำในปัจจุบัน และผลของการกระทำปัจจุบันที่มีผลในชาติต่อ ๆ ไปซึ่งผลของกรรมนั้นมีทั้งที่เป็นกุศลหรือผลดีและอกุศลหรือ

ผลร้าย โดยการจะพ้นจากบ่วงกรรมได้นั้นมี 2 ทาง ได้แก่ การรับผลกรรม ส่วนอีกทางก็คือ การขัด
 เกลาตนเองสู่ความเป็นพระอรหันต์และเข้าถึงพระนิพพาน 2. ศึกษากรรมในแง่ความเชื่อของคนใน
 สังคมไทยคนไทยมีวิถีชีวิตผูกพันกับแนวคิดเรื่องกรรมอย่างมาก จะเห็นได้จาก งานสถาปัตยกรรม
 งานประติมากรรม งานจิตรกรรม การเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำบุญทำทาน เพราะเชื่อว่ากรรมที่เราได้
 กระทำทั้งในอดีตและปัจจุบันมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันทั้งทุกข์และสุข โดยมีรากฐานแนวคิด
 ดั้งเดิมผสมผสานเข้ากับความเชื่อบางประการในสังคมไทยโดยเฉพาะโหราศาสตร์ ในเรื่องของโชค
 ลาภและเคราะห์ร้าย โดยเชื่อว่าเคราะห์ร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการให้ผลของกรรม จึงพยายาม
 หาทางแก้กรรม (ผลของกรรม) เพื่อให้พ้นจากเคราะห์ร้ายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้ 3
 แบบ คือ พยายามลบล้างผลของกรรมเก่า บรรเทาผลของกรรมเก่าให้เบาลง และพยายามปรับปรุง
 พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดีงานวิจัยเรื่อง “การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท” มีประเด็นที่จะศึกษา
 สอดคล้องกับวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น คือ ศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรม แต่ก็ยังมีความ
 แตกต่างอย่างสำคัญในประเด็นการศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมและการแก้กรรมที่ปรากฏใน
 สังคมไทยปัจจุบัน โดยจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ เพื่อวิพากษ์แนวคิดเรื่องการแก้กรรมใน
 สังคมไทย โดยศึกษาจากคัมภีร์สำคัญทางพุทธปรัชญาเถรวาทและงานเขียนที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

บทที่ 3

รูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษารูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทย โดยสืบค้นข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่างๆ เพื่ออธิบายถึง ความหมาย สาเหตุความเชื่อ ทฤษฎีและหลักการแก้กรรมในสังคมไทย วิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย และแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการแก้กรรมในสังคมไทย โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการแก้กรรม

คำว่า “แก้กรรม” เป็นคำประสม มาจากคำว่า “แก้” และ คำว่า “กรรม”

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่า “แก้” 7 ประการ ดังนี้

1. ทำให้คลายจากลักษณะที่แน่นที่ติดขัดหรือที่เป็นเงื่อนเป็นปมอยู่
2. ทำให้หลุดให้พ้นไป
3. ทำให้ดีขึ้น ทำให้ใช้การได้ ทำส่วนที่เสียให้คืนดีอย่างเดิม ดัดแปลงให้ดีขึ้น
4. ทำให้หาย
5. เฉลย อธิบายให้เข้าใจ
6. ร้องเพลงหรือลำตัดเป็นต้นโต้ตอบกัน
7. เอากลับคืนมาให้ได้

ส่วนคำว่า “กรรม” ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ 4 ประการ ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ได้แก่

1. การ การกระทำ การงาน กิจ เช่น พลิกกรรม ต่างกรรมต่างวาระ เป็นการดีก็ได้ ชั่วก็ได้ เช่น กุศลกรรม อกุศลกรรม
2. การกระทำที่ส่งผลร้ายมายังปัจจุบัน หรือซึ่งจะส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต เช่น บัณฑิตกรรมตามทันแล้ว ระวังกรรมจะตามทันนะ
3. บาป เคาระห์ เช่น คนมีกรรม กรรมของฉันทันแท้ ๆ
4. ความตาย ในคำว่า ถึงแก้กรรม

รวมความแล้วคำว่า “แก้กรรม” จึงมีความหมายได้ว่า การปรับปรุงการกระทำให้ดีขึ้น หรือการทำให้เคราะห์ร้ายหรือผลของการกระทำที่เป็นบาปที่เคยกระทำไว้ในอดีตชาติลดลงหรือสิ้นไป

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “แก้กรรม” ไว้ต่างกัน ดังนี้

ไกรยศ นาคชัยยะ (2555, หน้า 98) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “แก้กรรม” ว่ามีความหมายไปในทางเดียวกันหรือถูกใช้แทนคำว่า “สะเดาะเคราะห์” “แก้เคล็ด” และ “สืบชะตา” คือ ความต้องการที่จะแก้ไข ขจัด ผ่อนความทุกข์ที่เกิดจากปัญหาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน หรือสิ่งไม่ดีที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการพยากรณ์ทางโหราศาสตร์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้ให้นิยามความหมายคำว่า “แก้กรรม” ในการบรรยายเรื่อง “ปฏิกรรม ตอนที่ 2 คนที่แก้กรรมจะจงงามก้าวหน้า” ว่ามีความหมายเดียวกันกับ “การปฏิกรรม” คือ การยอมรับในความผิดจากการกระทำไม่ดีของตน แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ทั้งทางพฤติกรรมและทางจิตใจ

วิระวัฒน์ ชลสวัสดิ์ (2559, หน้า 40) ได้ให้นิยามความหมาย “การแก้กรรม” ตามความเข้าใจของคนไทยในหนังสือเรื่อง “แก้กรรม ตามคำพระพุทธเจ้า” ว่าหมายถึง การลบล้างหรือชำระล้างวิบากของกรรมชั่วที่เคยทำไว้ในอดีตจนหมดสิ้น ไม่หลงเหลือ

สุชาดา วสุธาร (2553, หน้า 43) ได้ให้นิยามความหมาย “การแก้กรรม” ตามความเข้าใจของคนไทยไว้สามประการ จากการศึกษาเรื่อง “ความเชื่อเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทยปัจจุบัน” คือ 1. การลบล้างกรรมที่ทำไปแล้ว 2. การบรรเทาผลของกรรมให้เบาลง และ 3. การปรับปรุงการกระทำของตนเองในปัจจุบันให้ดีขึ้น

อำนาจ ยอดทอง (2557, หน้า 15-16) ได้ให้นิยามความหมายของการแก้กรรม 3 ประการ จากการศึกษาเรื่อง “การแก้กรรม ตามนัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา” คือ 1. การกระทำกุศลกรรม (กรรมดี) ที่มีผลทำให้วิบากของอกุศลกรรม (กรรมชั่ว) ในอดีตไม่มีโอกาสให้ผล 2. การกระทำกุศลกรรมที่มีผลทำให้วิบากของอกุศลกรรมในอดีตลดความรุนแรงน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น และ 3. การกระทำกุศลกรรมในปัจจุบันที่มีผลไปลบล้างวิบากของอกุศลกรรมในอดีตจนหมดสิ้น

กล่าวโดยสรุป “การแก้กรรม” หมายถึง การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อแก้ไข บรรเทา ยับยั้ง สิ่งไม่ดีที่กำลังเกิดขึ้นกับชีวิตหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นผลจากการกระทำที่ผ่านมาทั้งในชาติปัจจุบันและอดีตชาติ

ทฤษฎีและหลักการแก้กรรมในสังคมไทย

วิระวัฒน์ ชลสวัสดิ์ (2559, หน้า 11-17) ได้ศึกษารวบรวมข้อมูล ความเชื่อ และกรรมวิธีในการแก้กรรมของสำนักแก้กรรมต่าง ๆ โดยพบหลักการที่สำคัญบางประการในการแก้กรรมในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

1. ผู้เข้าร่วมพิธีแก้กรรม คนที่เดินทางมาแก้กรรมตามสำนักแก้กรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็คือคนที่กำลังประสบปัญหาในชีวิตมีตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อยไปจนถึงขั้นคอขาดบาดตาย ทำให้เกิดความทุกข์ใจและไม่สามารถหาทางแก้ไขได้

2. เจ้าสำนักหรือผู้ทำพิธี ผู้ทำพิธีแก้กรรมส่วนใหญ่มักจะอ้างตัวว่ามีญาณพิเศษซึ่งอาจจะเกิดจากการปฏิบัติสมาธิหรือเป็นร่างทรงของเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ เช่น พระวิษณุ เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น ทำให้สามารถทราบถึง “กรรมเก่า” ของผู้เข้าร่วมพิธีและสามารถแนะนำวิธีแก้ผลของกรรมนั้น ๆ ได้

3. ผู้ร่วมพิธีและเจ้าสำนักแก้กรรมมักมีความเชื่อในเรื่องกรรมแบบ “ปุพเพตเหตุวาท” คือ มีความเห็นว่า ชีวิตถูกลิขิตไว้ด้วยกรรมเก่า การที่ชีวิตประสบกับความสุขความทุกข์ (โดยเฉพาะความทุกข์ใจที่ตนเองกำลังได้รับ) ส่วนเป็นผลมาจากกรรมเก่า (กรรมชั่วที่ตนเองเคยทำไว้ในอดีตชาติ)

4. มีความเชื่อเรื่องเจ้ากรรมนายเวร สำนักแก้กรรมหลายแห่งเชื่อว่าเจ้ากรรมนายเวรมีลักษณะ “เป็นตัวเป็นตน” หมายถึง “คู่เวร” หรือ “ผู้จองเวร” ซึ่งก็คือ บุคคลหรือสิ่งมีชีวิตที่เราเคยทำร้ายในกาลก่อน จึงอาฆาตเค้นและมุ่งหมายที่จะจองเวรกลับคืน

5. การติดต่อกับเจ้ากรรมนายเวร เจ้าสำนักแก้กรรมต่าง ๆ มักจะอ้างตนว่ามีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับ “เจ้ากรรมนายเวร” และทำหน้าที่เป็นคนกลางในการต่อรอง ผ่อนผัน ขอขมา หรือ ขอโทษกรรมต่อเจ้ากรรมนายเวรด้วยเทคนิควิธีที่แตกต่างกันไป

6. พิธีกรรมแก้กรรม พิธีกรรมคือองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับการแก้กรรม การประกอบพิธีกรรมอาจมีทั้งการสวดมนต์ การเขียนใบแก้กรรม ใบขอขมากรรม เป็นต้น

วิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย

วีระวัฒน์ ชลสวัสดิ์ (2559, หน้า 13-17) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแก้กรรมของสำนักต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ วิธีการที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาและวิธีการแก้กรรมที่มีลักษณะเฉพาะตามแต่ละสำนัก รวม 13 วิธี ดังนี้

วิธีการที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญา

1. ทำบุญด้วยการให้ทาน (อามิสทาน) เป็นวิธีแก้กรรมด้วยการให้ทานที่เป็นวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใส่บาตร ถวายสังฆทาน ถวายดอกไม้ธูปเทียน ปล่อยนก ปล่อยปลา ไล่ชีวิตโคกระบือ ทำบุญโรงศพ ปิดทองพระปฏิมา สงเคราะห์ผู้ยากไร้ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก บริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลต่าง ๆ พิมพ์หนังสือธรรมะแจก ฯลฯ

2. ทำบุญด้วยการออกแรงช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นเจ้าภาพร่วมงานบวช งานศพ งานบุญ งานกุศลอื่น ๆ หรือช่วยกันสร้างพระประธาน สร้างโบสถ์ สร้างสะพาน เป็นต้น
3. การถือศีล โดยให้ผู้ศรัทธาสมาทานศีล 5 หรือศีล 8 และรักษาศีลอย่างเคร่งครัด
4. การงดรับประทานเนื้อสัตว์ต่าง ๆ
5. เข้าวัดปฏิบัติธรรม นุ่งขาวห่มขาว บวชชีพรามณ์ หรือบวชพระ
6. การสวดมนต์ ไหว้พระ และแผ่ส่วนกุศล
7. ปฏิบัติกรรมฐาน นั่งสมาธิภาวนา

วิธีการแก้กรรมที่มีลักษณะเฉพาะตามแต่ละสำนัก

1. ทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกรรมเก่า วิธีนี้มีอยู่ว่า เมื่อผู้ศรัทธาได้รับการพยากรณ์ “กรรมเก่า” ซึ่งเป็นกรรมชั่วที่เขาเคยทำไว้ในอดีตชาติ เจ้าสำนักจะชี้เฉพาะเจาะจงว่า ปัญหาชีวิตของผู้ศรัทธาเกิดจากวิบากกรรมชั่ว (ผลของกรรมชั่ว) ที่ตามมาให้ผลในชาติปัจจุบัน หรืออีกกรณีหนึ่งก็คือ ผู้ศรัทธารู้ตัวเองดีว่าเคยทำกรรมชั่วอะไรไว้บ้างในชาติปัจจุบัน เช่น ทำแท้ง ทรมานสัตว์ และเมื่อทราบเหตุแห่งกรรมเก่าแล้ว เจ้าสำนักก็จะแนะนำให้ผู้ศรัทธาทำอะไรก็ได้ที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับกรรมเก่านั้น เช่น ชาตินี้อาภัพคู่ ไร้คู่ มีสาเหตุมาจากกรรมเก่าที่เคยผิดลูกผิดเมียเขาในชาติก่อน ต้องแก้กรรมโดย เป็นเจ้าภาพงานแต่งงานคู่บ่าวสาว ปลุกต้นรักถวายวัด ถวายของเป็นคู่ เช่น แจกกันคู่ เชิงเทียนคู่ หมอนคู่ เป็นต้น

2. สวดมนต์ด้วยคาถาพิเศษต่าง ๆ ทั้งคาถาภาษาบาลีและภาษาอื่น ๆ ซึ่งสำนักแก้กรรมมักจะอ้างว่าเป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์มาก ผู้สวดจะต้องตั้งใจหรือตั้งสมาธิในการสวดอย่างจริงจัง และต้องสวดเท่านั้นเท่านั้นรอบ คาถาถึงจะสัมฤทธิ์ผล วิธีแก้กรรมโดยใช้การสวดมนต์คาถาพิเศษนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 2.1 คาถาที่เฉพาะเจาะจงลงไปเป็นเรื่อง ๆ เช่น คาถาเงินล้าน คาถาเมตตามหานิยม คาถาแก้กรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครมจากการทำแท้ง อาภัพคู่ครอง หรือมีคดีความต้องขึ้นโรงขึ้นศาล

- 2.2 คาถาบูชาเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ เช่น คาถาบูชาพระราหู คาถาบูชาพระสีวะ คาถาบูชาพระอุมาเทวี

- 2.3 คาถาขอขมาแก้กรรมกับเจ้ากรรมนายเวรโดยตรง

3. นั่งสมาธิแล้วส่งจิตติดต่อกับเจ้ากรรมนายเวร โดยเมื่อผู้ศรัทธาประสบเคราะห์กรรม หรือปัญหาชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เป็นอัมพฤกษ์อัมพาต เจ้าสำนักก็มักพยากรณ์ว่า เพราะชาติก่อน (หรือชาตินี้) เคยฆ่าหรือทำร้ายคน วิญญาณของผู้ที่ถูกฆ่าหรือทำร้ายจึงกลับมาจองเวรให้ผู้ศรัทธาได้รับความทุกข์ทรมาน หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง ชาติก่อน (หรือชาตินี้) เคยทำแท้ง วิญญาณของ

เด็กที่ถูกทำแท้งจึงตามมาของแวมให้ได้รับความทุกข์หรือมีอุปสรรคในชีวิตเสมอ เมื่อผู้ศรัทธาทราบจากเจ้าสำนักแล้วว่า เจ้ากรรมนายเวรของตนเป็นใคร จึงเริ่มขั้นตอนแก้กรรมด้วยการนั่งสมาธิ โดยให้ตั้งจิตระลึกถึงเจ้ากรรมนายเวร แล้วขอขมาต่อเจ้ากรรมนายเวร ขอให้เจ้ากรรมนายเวรอย่าได้จองเวรต่อกันและกันอีกต่อไป

4. สัมผัสองค์พระ (มีในบางสำนัก) สำนักแก้กรรมที่เจ้าสำนักอ้างว่าเป็นร่างประทับของเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ อาจจะใช้วิธีให้ผู้ศรัทธาสัมผัสกับรูปเคารพของเทพเจ้าองค์นั้น ๆ แล้วส่งผ่านจิตไปบอกเจ้ากรรมนายเวรให้เลิกจองเวรต่อกัน

5. เขียนใบแก้กรรม ใบขอขมากรรม หรือใบจตุกรรม โดยเขียนบอกเล่าถึงกรรมชั่วที่ตนเองเคยทำไว้ในชาติปัจจุบัน บางกรณีเจ้าสำนักอาจจะพยากรณ์กรรมเก่าในอดีตชาติ แล้วให้ผู้ศรัทธาเขียนยอมรับกรรมชั่วนั้น ๆ ลงในใบแก้กรรม เขียนโทษของกรรมชั่วนั้น ๆ อีก จากนั้นจึงเอาใบแก้กรรมไปมอบให้เจ้าสำนักเพื่อนำไปประกอบพิธีต่อไป บางสำนักก็ให้ผู้ศรัทธาเผาใบแก้กรรมนั้น ๆ ด้วยตนเอง

6. ตั้งจิตอธิษฐานขอให้เจ้ากรรมนายเวรอย่าจองเวร ในกรณีนี้เจ้าสำนักก็มักจะแนะนำวิธีแก้กรรม โดยให้ทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ เสร็จแล้วก็จะให้ผู้ศรัทธาพนมมือ (จะสวดคาถาแก้กรรมด้วยหรือไม่ก็ได้) แล้วตั้งจิตอธิษฐานให้เจ้ากรรมนายเวรอย่าได้จองเวรต่อกันอีกต่อไป

นอกจากวิธีการแก้กรรมทั้ง 13 วิธี ที่กล่าวไว้ข้างต้น วิธีการแก้กรรมยังปรากฏอยู่ในรูปแบบของประเพณีหรือพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ของคนไทยสมัยโบราณและยังคงยึดถือสืบทอดต่อ ๆ กันมาถึงปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่า หากกระทำถูกต้องแล้วจะนำความสุขและความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ตนเอง ครอบครัว และวงศ์ตระกูล ซึ่งวิธีการเหล่านี้ในสมัยโบราณทำกันมาหลายแบบหลายวิธี เช่น

1. “พิธีบังสุกุลเป็น” เมื่อมีคนป่วยหนัก ท่าทางจะไม่รอด ญาติพี่น้องจะนิมนต์พระมาทำพิธีบังสุกุลเป็น ตามปกติพระจะบังสุกุลคนตายเท่านั้น แต่ในกรณีนี้ท่านจะบังสุกุลคนเป็น จึงเรียกพิธีนี้ว่า “บังสุกุลเป็น” บทสวดก็มีต่างหาก ไม่เหมือนบังสุกุลทั่วไป โดยเชื่อกันว่า ผู้ป่วยจะหายวันหายคืน

2. นิมนต์พระมาสวดมนต์ให้ผู้ป่วยฟัง ส่วนมากจะสวด “โพชฌงคปริตร” เนื่องจากมีเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาล พระสาวกผู้ใหญ่คือ พระมหากัสสปะ พระโมคคัลลานะ ป่วยหนัก พระพุทธองค์ทรงมีบัญชาให้พระสาวกสวดโพชฌงคปริตรให้ท่านทั้งสองฟังแล้วหายป่วย คราวหนึ่งพระพุทธองค์ทรงพระประชวร จึงรับสั่งให้พระสาวกสวดโพชฌงคปริตรถวาย พระองค์ทรงสดับแล้วก็หายพระประชวร

ประเพณีเหล่านี้บางอย่างเป็นความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น บางอย่างเป็นความเชื่อเนื่องมาจากหลักการปฏิบัติทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อย่างพิธีกรรมที่ได้กล่าวไปข้างต้นที่ส่วนหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโหราศาสตร์เป็นประเพณีที่สำคัญของแต่ละภาคที่เกี่ยวข้องกับการแก้กรรม เช่น พิธีบูชาเทวดานพเคราะห์ คือ ปรารธนาให้เทพเทวดาผู้มีฤทธิ์อำนาจ ช่วยเหลือป้องกันและปลดเปลื้องทุกข์ภัยพิบัติ ยังความเกษมสวัสดิ์ให้บังเกิดมิ ซึ่งเป็นธรรมดาของมนุษย์ (ไกรยศ นาคชัยยะ, 2555, หน้า 102-103)

สาเหตุของความเชื่อการแก้กรรมในสังคมไทย

สุชาติ วสุธาร (2553, หน้า 48-56) ได้วิเคราะห์สาเหตุความเชื่อในการแก้กรรมตามทัศนะของผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีกรรม สำหรับผู้กระทำพิธีมีความเชื่อในการแก้กรรมจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่

1. ประสบการณ์ชีวิต หรือจากญาณที่ได้มาจากการปฏิบัติ ในกรณีแรกนั้นได้ยกตัวอย่าง หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม และแม่ชีทศพร บุญเทวาพิทักษ์ธรรม ซึ่งทั้งสองท่านมีแนวคิดไปในแนวทางเดียวกัน คือ เน้นการสอนเรื่องกฎแห่งกรรม รัชชาศีล 5 และปฏิบัติกรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นประจำ

ในกรณีของหลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม สอนว่าการปฏิบัติกรรมฐานแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่และมีอนิสงสัมมาก ซึ่งทำให้รู้กรรมเก่าที่ผ่านมาได้และสามารถลดวิบากกรรม จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตของท่าน เช่น เรื่อง “ผลกรรมที่กินอาหารที่ขายให้ให้เอาไปถวายพระ” ซึ่งท่านได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือ “กฎแห่งกรรม ธรรมปฏิบัติ เล่ม 1” ดังนี้

สมัยนั้นหลวงพ่อเป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยม พักอยู่กับยาย โรงเรียนอยู่ในวัด เวลาไปเรียน หนังสือยายก็จัดอาหารฝากไปถวายพระที่วัดด้วย พอไปถึงโรงเรียนกลับไม่เอาไปถวายพระเอาไปกินเสียเอง เพราะไปเจอเพื่อนคนหนึ่งบอกว่ายังไม่ได้กินข้าว ก็เลยจัดการกินด้วยกันกับเพื่อน และก็มีพรรคพวกมาร่วมวงอีก 4-5 คน กินด้วยกันจนหมดเกลี้ยง กินเสร็จแล้วล้างปิ่นโตเสร็จ พอกลับถึงบ้านยายถามว่าเจอสมภารไหม โททกยายว่าผมไม่ได้ขึ้นกุฏิหรอก ผมให้เด็กวัดถ่ายปิ่นโตให้แล้วผมก็มา ยายบอกว่าคราวหลัง ไปแล้วบอกด้วยว่ายายให้เอามาถวาย และต้องรับพรจากสมภารก่อน เมื่อกลับมาแล้วมาบอกยายด้วย ยายจะได้ชื่นใจวันหลังยายให้เอาข้าวไปถวายพระอีก ก็เหมือนเดิม ไปเจอเพื่อนก็พากันกินข้าวหมดแล้วไม่ไปโรงเรียนไปตีฟู้ดต่อ กลับมายายถามว่าเจอสมภารไหม โททกยายว่าเจอครับ ผมรับพรเสร็จแล้วก็มา แต่สมภารมานั่งอยู่บนบ้านตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่ทราบ เพราะท่านไปงานงานนิมนต์ที่บ้านได้ พอเดินผ่านมาก็เลยมานั่งคุยกับยาย เราไม่ทันสังเกตดูบนบ้านก็ตอปลั่ง ๆ ไป พอสมภารท่านกลับเท่านั้นแหละเราโดนหนัก ยายถาม เราก็สารภาพหมด ยายบอกว่

จะต้องเกิดเป็นเปรตปากเท่ารูเข็ม เพราะกินของที่เอาไปถวายพระตอนนั้นเราไม่เชื่อยายแม่แต่น้อยกรรม มาให้ผลกับเราตอนที่รถคว่ำคอกหักกินอาหารไม่ได้ หิวน้ำเหลือเกินแต่ก็อ้าปากไม่ขึ้น ต้องหยอดน้ำด้วยหลอดคาแฟ ต้องดูแล คุณก็ไม่ได้ อีกเวลาฉันอาหารก็ให้ทางสายยาง ทำให้นึกถึงคำพูดของยายได้ว่า “กินข้าวที่ให้ไปถวายพระต้องเป็นเปรตปากเท่ารูเข็ม” ผลกรรมนั้นมาปรากฏแก่เราจริง ๆ กินอาหารไม่ได้ตั้ง 50 วัน ต้องทรมาณเหมือนเปรต นอกจากกินไม่ได้แล้วยังพูดไม่ได้อีกด้วย อ้าปากไม่ได้ ถ้าอ้าปากเลือดจะไหลออกมา เวลาฉันข้าวเลือดจะไหลออกมา” (พระราชสุทธินิพนธ์มงคล (เจริญ จิตธัมโม), 2530, หน้า 53)

ส่วนในกรณีของ แม่ชีทศพร บุญเทวาพิทักษ์ธรรม ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อบริชาชนวฑฒ โภ วัดเขาอติสุกโต ต.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ มากกว่า 20 ปี ซึ่งหลวงพ่อบริชาสามารถแยกกายทิพย์ได้ และเน้นสอนธรรมะเรื่องกตัญญูรู้คุณต่อบุพการีเป็นสิ่งสำคัญ หลวงพ่อบริชาสอนให้แม่ชื่อนั่งสมาธิ โดยหยิบยกคุณธรรมของหลวงพ่อดุสิตนันทะเลจิดมาสอนแก่แม่ชีเพื่อให้ญาณของแม่ชีพัฒนา ในหนังสือเรื่อง “เกิดแต่กรรมแม่ชีนพร” ได้เขียนถึงชีวประวัติขณะที่แม่ชีทศพรปฏิบัติธรรมที่วัดเขาอติสุกโต ไว้ดังนี้

ตั้งแต่ท่านได้บวชชีพรหมณ์ที่วัดเขาอติสุกโต และจากการเข้าสมาธิที่นี้เพียงวันแรกจากการแนะนำของหลวงพ่อบริชา เจ้าอาวาสวัดเขาอติสุกโต แล้วจิตรวมลงเป็นหนึ่งเกือบได้จตุตถฌาน จากนั้นบังเกิดภาพขึ้นมาเป็นฉาก ๆ แม่ชีทศพร เล่าว่าเหมือนกับการฉายสไลด์ภาพเข้ามาแล้วดูเลื่อนออกไปทีละภาพ ๆ ภาพที่ปรากฏขึ้นในขณะนั้นเป็นเรื่องราวของตัวเองทั้งสิ้น ขณะที่เห็นภาพ จิตตัวรู้ก็อธิบายเรื่องราวของ “กรรม” ให้เข้าใจตามไปด้วยว่ากรรมที่ตกลงไปเป็นผลให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ตามมา คำตอบจากในใจสามารถอธิบายสิ่งที่เห็นได้หมด แสดงว่าตัวเองนี่แหละที่บันทึกการกระทำต่าง ๆ นั้นไว้ บางสิ่งที่เราลืมไปแล้ว แต่จิตเรารู้สึก ๆ มันไม่ได้ลืม มันจะแสดงความทรงจำย้อนกลับมาเมื่อถึงเวลา โดยมากมักเป็นเวลาที่มนุษย์ใกล้สิ้นใจจิตส่วนนี้จึงแสดงออกมานอกจากนั้นก็ต้องอาศัยการปฏิบัติกรรมฐานนี่เองจึงจะสามารถรู้ได้ด้วยอำนาจทางสมาธิภาวนา ทุกภาพเรียงลำดับแต่เล็กมาอย่างเป็นระเบียบ ตอนนั้นท่านเริ่มมีสติคิดได้ว่า ถ้าท่านตายลงวันนี้ท่านมีต้องไปอยู่ในนรกหรือ การนั่งครั้งแรกนี้มีประโยชน์มาก เพราะทำให้ท่านรู้เรื่องกรรมและผลของกรรมเป็นอย่างดี ทำให้รู้สึกกลัวในการทำชั่วขึ้นมาจับใจ จิตน้อมนำไปทางธรรมอย่างลึกซึ้งเห็นภัยในทางโลกแจ่มชัดอย่างยิ่ง (บูรพา ผดุงไทย, 2547, หน้า 16-29)

2. ผู้ทำพิธีไม่ได้เชื่อในพิธีแก้กรรม แต่เชื่อตามหลักทางพุทธศาสนา โดยได้ยกตัวอย่างคำกล่าวของพระมหาบุญชา ปุณฺณธมฺโม ซึ่งเป็นผู้ทำพิธีสะเดาะเคราะห์บังสุกุลเป็น ณ วัดสร้อยทอง บางโพ ท่านได้ให้ความเห็นในเรื่องการแก้กรรมว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้เชื่อกันมากว่าแก้กรรมได้ และการทำบุญสะเดาะเคราะห์บังสุกุลเป็นบังสุกุลตายที่วัด ถ้ามองโดยภาพรวมที่ทาง

วัดต้องการคือ มีจุดประสงค์เพื่อให้โยมสบายใจ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการแก้กรรม แต่มันเป็นความเชื่อ และคำสวดนี้ถ้าเราเข้าใจความหมายก็จะได้รับความรู้ แล้วก็จะได้รู้จักปลงแล้วก็ปล่อยวาง ว่าคนเราเกิดแล้วก็ตายไป เพราะหลักจริง ๆ คือ การทำสังฆทาน ถือว่าเป็นการบำเพ็ญบุญชนิดหนึ่ง

พระมหาบัญชาที่มีความเห็นว่า กรรม คือการกระทำ ดังนั้นเหตุผลที่จะแก้กรรม ได้ก็คือ ต้องแก้ที่การกระทำหรือพฤติกรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งแนวคิดแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอีก 4 ท่าน ได้แก่ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร เห็นว่ากรรมเก่าและวิบากกรรมแก้ไม่ได้ ในกรณียกเลิกไปไม่ให้กรรมนั้นมีผล อาจารย์รังสี สุทนต์ และอาจารย์สมิทธิพล เนตรนิมิตร มีความเห็นตรงกันว่า การทำความดีทำให้วิบากกรรมเบาบางลง โดยแก้ด้วยการปฏิบัติธรรม เป็นการกระทำกรรมใหม่ให้ดีขึ้น ชีวิตในอนาคตต่อไปก็จะดีขึ้น รวมถึง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ท่านได้ใช้ศัพท์ทางพุทธศาสนา คือ คำว่า “ปฏิกรรม” ซึ่งแปลว่า การแก้ไข การปรับแก้ มาอธิบายการแก้กรรม

จากสาเหตุเรื่องการแก้กรรมในรูปแบบที่ว่า ผู้ทำพิธีไม่ได้เชื่อในพิธีกรรมแต่ในหลักการทางพุทธศาสนานั้น ผู้ทำพิธีมีเจตนาที่จะเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนา โดยใช้การแก้กรรมเป็นกุศโลบายในการดึงผู้คนให้เข้าหาธรรม ซึ่งในระหว่างพิธีกรรมผู้ทำพิธีนั้นจะสอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย เพื่อให้ผู้ที่เข้ามารับการแก้กรรมนั้นจะได้ซึมซับหลักการทางพุทธศาสนาไปพัฒนาตนเอง

ส่วนผู้ร่วมพิธีกรรมนั้นมีเหตุผลในการเชื่อพิธีแก้กรรมจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่

1. เชื่อว่าผู้ทำพิธีมีความสามารถในการทราบกรรมของผู้ร่วมพิธีด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มที่ใช้ญาณจากการปฏิบัติ* เช่น แม่ชีทศพร บุญเทวาพิทักษ์ธรรม สามารถบอกกรรม หรือดูกรรมให้แก่ผู้ที่ไปหาได้ด้วยญาณจากการปฏิบัติและแนะนำวิธีแก้ไขให้ เช่นเดียวกับคนเปิดกรรมของ คุณหม่อม มณฑล สายทัศน์ การสแกนกรรมของคุณกฤษณา สุขะมงคล การระเบิดจิตแก้กรรมของอาจารย์จู่ฟา เป็นต้น

* กลุ่มที่ใช้ญาณจากการปฏิบัติ ในกรณีของคุณหม่อม มณฑล สายทัศน์ มีผลงานหนังสือ เช่น “กำเนิดคนเปิดกรรม” “บุญติดจรวด” “กรรมเหนือกรรม กิเลส 1500 ตัณหา 108” เป็นต้น รวมทั้งเป็นพิธีกรรายการ “คนเปิดกรรม” ในขณะที่คุณกฤษณา สุขะมงคล มีผลงานหนังสือได้แก่ “สแกนกรรม” และ “สแกนกรรม 2” ส่วนอาจารย์จู่ฟา เคยเป็นแขกรับเชิญในรายการ “ตี 10” ออกอากาศเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2551

1.2 กลุ่มผู้ที่ตรวจดวงชะตาประกอบกับการใช้ญาณหรือด้วยพลังตาที่ 3* เช่น คุณคณินพันธุ์ เอี่ยมตระกูล หรืออาจารย์เบงก์ สกเทศกรรม มีจุดเด่นที่เรียกว่า “สกเทศกรรม – ขยำกระดาศ” เป็นการดูดวงจากกระดาศที่ผู้มาดูดวง “ขยำ” โดยดูได้จากญาณที่สัมผัสได้ พยากรณ์ดวงชะตาสัมผัสจิตทำนาย ตรวจสอบเจ้ากรรมนายเวรและกรรมเก่าจากอดีตชาติ แก้ไข แนะนำกุศลที่เหมาะสมกับดวงชะตา และหาหนทางออกจากปัญหา รับปรึกษาปัญหาชีวิตตามแนวทางญาณสัมผัส และอีกท่านคืออาจารย์ทิพย์ ผู้ตรวจดวงชะตาและอ้างว่าใช้พลังตาที่ 3 ตรวจหาเจ้ากรรมนายเวรให้

1.3 กลุ่มที่ใช้ญาณสื่อกับดวงจิตของครูอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้วในการช่วยคน** เช่น อาจารย์เสริมศิลป์ ขอนวงค์ มีจุดเด่นคือ “จิตแก้กรรม” เป็นการรักษาอาการเจ็บป่วยอย่างไร้สาเหตุที่ทางการแพทย์ไม่สามารถหาสาเหตุได้ ด้วยการใช้มีดของครูบาอาจารย์แต่ละตรงบริเวณที่เจ็บปวดหรือผู้ที่มีอาการคล้ายผีเข้าให้ออกไปจากร่างนั้นด้วยการสื่อถึงครูอาจารย์ที่ล่วงลับเพื่อให้ช่วยในอาการของผู้ร่วมพิธีที่มาหา และอีกท่านคือการเปิดนิมิต โดยอาจารย์วารินทร์ บัววิรัตน์เลิศ จะมีญาณสัมผัสกับสิ่งที่มองไม่เห็นได้ และสามารถช่วยคนได้จากการสื่อจิตกับครูอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้วเช่นเดียวกัน แล้วจึงแนะนำวิธีแก้ไขแก่ผู้ที่มาหา ทั้งยังมีการขอโหรากรรมแก่เจ้ากรรมนายเวรแทนให้ว่าต้องการอะไร และแนะนำให้แผ่เมตตาแก่เจ้ากรรมนายเวรที่เคยทำไม่ดีเอาไว้ ฯลฯ

2. เชื่อว่าผู้ทำพิธีมีหนทางแก้ไข แต่ไม่ใช่การระงับผลของกรรม เช่น แนะนำให้ผู้ร่วมพิธีทำความดี ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา เพื่อชะลอผลกระทบ การขอโหรากรรม ซึ่งในบางสำนักผู้ทำพิธีเป็นสื่อกลางติดต่อกับเจ้ากรรมนายเวรให้ หรืออาจจะแนะนำให้ผู้ร่วมพิธีทำพิธีกรรมอะไรบางอย่างเพื่อแก้เคล็ด และรวมถึงการแนะนำให้ผู้ร่วมพิธียอมรับผลกรรมที่เกิดขึ้น จากนั้นก็ปรับปรุงตนเองเลิกการกระทำนั้น

กล่าวโดยสรุปสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้คนมีความเชื่อในการแก้กรรมนั้น คือ ความศรัทธาในตัวผู้ทำพิธี โดยผู้ทำพิธีมักอ้างว่าตนมีความสามารถพิเศษบางประการหรือมีประสบการณ์เหนือ

* กลุ่มผู้ที่ตรวจดวงชะตาประกอบกับการใช้ญาณหรือด้วยพลังตาที่ 3 ในกรณีของคุณคณินพันธุ์ เอี่ยมตระกูล หรืออาจารย์เบงก์ สกเทศกรรม มีผลงานหนังสือ เช่น “เบงก์สกเทศกรรม ขยำกระดาศ” “เปิดญาณทิพย์ ฉบับสมบูรณ์” “9 ขั้นตอน...สู่การเป็นอัจฉริยะญาณทิพย์” เป็นต้น รวมทั้งเป็นพิธีกรรายการรายการ “สื่อกรรม สื่อวิญาณ” ส่วนอาจารย์ทิพย์นั้นมีผลงานหนังสือเรื่อง “กรรมนำมาเกิด”

** กลุ่มที่ใช้ญาณสื่อกับดวงจิตของครูอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้วในการช่วยคน ในกรณีของอาจารย์เสริมศิลป์ ขอนวงค์ หรือในปัจจุบัน คือ พระอาจารย์ลิน ฉันทมโม มีผลงานหนังสือ “จิตแก้กรรม” และเคยเป็นแขกรับเชิญในรายการ “ตี 10” ออกอากาศเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2552 ส่วนอาจารย์วารินทร์ บัววิรัตน์เลิศ มีผลงานหนังสือ ได้แก่ “เปิดนิมิต 3 เรื่องเล่า ฉบับ อ.วารินทร์” “เปิดนิมิต 2 ไขรหัสบุญ เปลี่ยนรหัสกรรม” และ “บุญฤๅฤทธิ์ เปิดนิมิต 4”

ประสาทสัมผัสในเรื่องกรรม เช่น การมองเห็นเจ้ากรรมนายเวร หรือเห็นการกระทำที่ผ่านมาของผู้ร่วมพิธี เป็นต้น ซึ่งความสามารถเหล่านี้เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์โดยทั่วไปได้ รวมทั้งยังสามารถแนะนำวิธีบรรเทาผลกระทบของผู้ร่วมพิธีแต่ละคนได้

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ความเชื่อเหล่านี้อาจจะทำให้เกิดทัศนคติที่คาดเคลื่อนในเรื่องของกรรมไปในทางที่มลาย และอาจกลายเป็นหนึ่งในช่องทางในการหาผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้ทำพิธีได้ เนื่องจากในปัจจุบันผู้ที่อ้างตัวว่ามีความสามารถในการแก้กรรมหลายคนกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคมไทยและสามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเองในฐานะ “นักแก้กรรม” ถึงคนเหล่านี้จะบอกว่าทำเพื่อช่วยเหลือโดยไม่หวังผลกำไร แต่เมื่อได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากคนจำนวนมาก ผู้ศรัทธาเหล่านี้เมื่อเชื่อว่าดีเชื่อว่าสามารถแก้กรรมได้จริง ก็มีการเชิญชวนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง คนรู้จักมาร่วมพิธีกรรม ทำให้เกิดรายได้จากการบริจาคเงินทอง หรือ ข้าวของ อีกทั้งผู้พิธีบางคนก็มีรายการทีวี เขียนหนังสือ มีเว็บไซต์ หรือแม้แต่มีแอปพลิเคชันแนะนำวิธีแก้กรรมเป็นของตัวเอง รวมถึงในบางสำนักก็มีเรื่องของเครื่องราง ของขลัง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สร้างรายได้แก่บุคคลเหล่านี้ทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับการแก้กรรมนั้นมีช่องทางในการเผยแพร่ที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย ทั้งยังขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้อาจมีการบิดเบือนหลักคำสอนเพื่อใช้สนับสนุนและจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมพิธีกรรมกับสำนักของตนเอง หรือเผยแพร่คำสอนอย่างผิด ๆ เพราะในสำนักแก้กรรมบางแห่งอาจไม่มีความเข้าใจหลักธรรมทางพุทธปรัชญาอย่างลึกซึ้ง ในทางกลับกันประชาชนไทยส่วนใหญ่ก็ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักคำสอนทางพุทธปรัชญา

ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง บทความแนะนำวิธีการรดน้ำของ “หมอปลา มือปราบสัมภเวสี”¹ ซึ่งถูกเผยแพร่ไปในหลายเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต โดยได้แนะนำวิธีการไว้ว่า “อันดับแรกควรกรวดให้ตัวเองก่อน แต่พระหรือคนเฒ่าคนแก่มักจะสอนให้กรวดน้ำอุทิศให้คนตาย หรือเจ้ากรรมนายเวร” เพราะเจ้ากรรมนายเวร คือคนเลว คนชั่ว คนที่จ้องเล่นงานเรา เมื่อกรวดน้ำให้เขา เขาก็จะมีพลังที่จะทำร้ายเราได้ แต่ถ้าเราบุญ เราจะมีกำแพงบุญกั้น ไม่ให้เจ้ากรรมนายเวรมาทำร้ายได้ (“หมอปลา” แนะนำวิธีการรดน้ำที่ถูกต้อง ควรกรวดให้ตัวเองก่อน เพื่อเป็นกำแพงบุญ, 2560)

* หมอปลา มือปราบสัมภเวสี หรือนายจิระพันธ์ เพชรขาว มีผลงานหนังสือเรื่อง “หมอปลา มือปราบกรรมสัมภเวสี ฝิ วิญญาณ” และเป็นพิธีกรรายการ “มือปราบสัมภเวสี”

ที่มาของการอุทิศส่วนกุศลเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล โดยมีเรื่องเล่าต่อกันว่าเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ได้เสด็จเที่ยวเทศนาสั่งสอนไปตามนิคมชนบท และราชธานีต่าง ๆ ครั้งหนึ่งไปประทับที่กรุงราชคฤห์ของพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงถวายพระกระยาหารแด่พระศาสดาและพวกภิกษุสงฆ์สำเร็จแล้ว ก็ไม่ได้ทรงอุทิศถึงพระญาติวงศ์ผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้วและไม่และโดยเหตุที่พระญาติวงศ์ส่วนหนึ่งเมื่อสิ้นชีพไปแล้วได้ไปไปเกิดเป็นเปรต คอยรอรับความช่วยเหลืออยู่ เมื่อไม่ได้รับผลบุญสมประสงค์ ในเวลาค่ำคืนจึงปรากฏตัวและเสียงเป็นที่น่าหวาดกลัวขึ้นแก่พระเจ้าพิมพิสารตลอดคืน รุ่งขึ้นพระองค์จึงได้เสด็จไปทูลความแก่พระศาสดาให้ทรงทราบ พระศาสดาตรัสว่าเนื่องจากพระเจ้าพิมพิสารเมื่อได้กระทำบุญแล้ว ไม่ได้อุทิศไปถึงพระญาติวงศ์ผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้วซึ่งได้ไปเกิดเป็นเปรต เหตุการณ์จึงปรากฏขึ้นเช่นนี้ พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบเช่นนั้นจึงได้ทรงบำเพ็ญบุญอุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว) นั่นเป็นครั้งแรกและทรงกระทำเรื่อย ๆ มา (ขุ.เปต.อ. (ไทย) 49/90/43-48 พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงได้ถือเอาเป็นแบบอย่างและนियมการทำบุญอุทิศผลให้แก่ญาติพี่น้อง รวมถึงสรรพสัตว์ทั้งหลาย จนกลายเป็นประเพณีสำคัญที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อได้ศึกษาถึงที่มาของการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามหลักการของพุทธปรัชญา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอุทิศส่วนบุญกุศลเป็นการสร้างกุศลแบบหนึ่ง โดยการสละแบ่งบุญของเราแก่สรรพสัตว์ทั้งปวง ทั้งที่มนุษย์และอมนุษย์ จุดประสงค์ของการอุทิศส่วนกุศลจึงเป็นไปเพื่อการละกิเลสไม่ให้ตระหนี่ ยึดติด หรือโลภในบุญ เป็นการช่วยเหลือโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา กรุณาเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (ไปเกิดในภพภูมิที่ดี) และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อญาติพี่น้องที่ล่วงลับ ไม่ได้เกี่ยวกับการเพิ่มพลังอำนาจให้กับผีร้ายแต่อย่างใด การอธิบายแนวคิดเรื่องการการกรวดน้ำของ “หมอปลา มือปราบสัมพะเวสี ” จึงผิดหลักการของพุทธปรัชญา

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรอธิบายความแตกต่างระหว่างบุญและกุศลให้ชัดเจน เพราะสำนักกรรมในสังคมไทยมักใช้แนวคิดเรื่องการทำบุญเป็นฐานเพื่อสนับสนุนวิธีการแก้กรรมในสำนักของตน นอกจากนี้วัดบางแห่งยังมีการใช้การแก้กรรมเป็นกุศโลบายในการดึงคนเข้าวัด เพื่อเป็นโอกาสให้คนได้มีโอกาสรสร้างบุญกุศล เป็นความจริงที่ในปัจจุบันวัดที่มีการทำพิธีแก้กรรมสะเดาะเคราะห์นั้นมีพุทธศาสนิกชนเข้าไปทำบุญเป็นจำนวนมาก แต่การไปทำบุญของศาสนิกชนเหล่านี้ได้กุศลด้วยหรือไม่ เพราะในความจริงแล้ว คำว่า “บุญ” และ “กุศล” นั้นเป็นคนละคำกันและทั้งสองคำก็มีความหมายที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่คนไทยจำนวนมากนำทั้งสองคำมาใช้ยู่รวมกันแล้วคิดว่ามีความหมายเหมือนกัน

คำว่า “บุญ” หมายถึง พุ้ขึ้น พองขึ้น บวมขึ้น

ส่วนคำว่า “กุศล” หมายถึง ตัดให้ราบเตียนไป

ท่านพุทธทาสได้อธิบายความแตกต่างระหว่าง “บุญ” กับ “กุศล” ไว้ว่าการทำบุญนั้น เป็นไปเพื่อการเกิดในสวรรค์ ส่วน “กุศล” เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญญา เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ท่านยังกล่าวอีกว่า สิ่งที่คุณคนไทยส่วนใหญ่ทำกันอยู่เป็นบุญ แทบจะไม่มีส่วนที่เป็นกุศลเลย จะเห็นได้จากเวลาที่ทำบุญรูปแบบต่างที่เราทำกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ทาน รักษาศีล หรือการเจริญสมาธิ

ในการให้ทานถ้าให้เพราะจะเอาหน้าเอาเกียรติ เอาของตอบแทนเป็นกำไร หรือเพื่อหวังเกิดในสวรรค์ แบบนี้เป็นให้ทานเอาบุญหรือได้บุญ แต่ถ้าให้ทานอย่างเดียวกันนั้นเอง แต่ต้องการเพื่อลดความขี้เหนียวของตัวเอง ลดความเห็นแก่ตัว หรือให้เพื่อค้ำจุนศาสนาเอาไว้ เพราะเห็นว่า ศาสนาเป็นสภาระ ให้เพราะความเมตตา ให้อย่างบริสุทธิ์ใจ หรืออำนาจเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งปัญญาเป็นผู้ชี้ขาดว่าให้ไปจะมีประโยชน์มากกว่าเอาไว้แบบนี้ เรียกว่า ให้ทานเอากุศล หรือได้กุศล

ในการรักษาศีลก็เป็นทำนองเดียวกัน ถ้ารักษาไปทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จัก ความมุ่งหมายของศีล เป็นแต่ยึดถือในรูปร่างของการรักษาศีล แล้วรักษาเพื่ออวดเพื่อนฝูงหรือเพื่อไปเกิดในสวรรค์ เอาศีลเป็นกรอบในการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดจนเกิดเป็นความเห็นแก่ตัว ยกตนว่าเหนือกว่าคนอื่น สร้างความความขุ่นยากให้คนรอบข้างหรือวงศ์กรม แบบนี้เป็นรักษาศีลเอาบุญ แต่ถ้ารักษาศีลเพียงเพื่อให้เกิดการบังคับตัวเอง สำหรับจะเป็นทางให้เกิดความบริสุทธิ์ และความสงบสุขแก่ตัวเองและเพื่อนมนุษย์เพื่อใจสงบ สำหรับเกิดปัญญาชั้นสูง นี้เรียกว่า รักษาศีลเอากุศล

ในการเจริญสมาธิก็เช่นกัน ถ้าทำเพื่อให้เกิดญาณพิเศษในตน สามารถติดต่อกับภูตผี วิญญาณหรือเทวดาตามความกระหายของตน จะทำเพื่อให้เก่งกว่าคนอื่นหรือทำเพื่อการไปเกิด ในภพนั้น ภพนี้ อย่างนี้เรียกว่า สมาธิเอาบุญ แต่ถ้าทำสมาธิเพื่อการบังคับใจตัวเองให้อยู่ในอำนาจเพื่อกวาดล้างกิเลส ข่มมัจฉาทิฏฐิ ทำจิตให้สงบเป็นทางเกิดของปัญญา นี้เรียกว่า สมาธิได้กุศล (พุทธทาสภิกขุ, 2551, หน้า 89-90)

สรุปได้ว่าบุญกับกุศลนั้นมีพื้นฐานที่เหมือนกัน คือ การทำความดี แต่ต่างกันที่จุดมุ่งหมาย คือ ในการทำบุญนั้นเป็นการทำความดีโดยมีจุดมุ่งหมายที่ผลทางโลกและในสังสารวัฏ เช่น ลาภ ยศ การยอมรับนับถือจากผู้อื่น การได้เกิดในภพภูมิที่สูงขึ้นเมื่อสิ้นชีวิต ส่วนกุศลนั้นเป็นการทำความดีโดยหวังผลเพื่อการลดกิเลสภายในจิตใจ เพราะฉะนั้นในการทำความดีที่เป็นกุศลจะมีบุญเกิดขึ้นด้วยเสมอ แต่ในการทำบุญอาจจะมีกุศลเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ และในทางพุทธปรัชญาการกระทำที่เป็นกุศลจึงจะเป็นหนทางแก้กรรมที่แท้จริง

แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการแก้กรรมในสังคมไทย

จากการศึกษารูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนั้น สะท้อนให้เห็นการผสมผสานกันของแนวคิดที่คนในสังคมไทยยอมรับ 4 ประการ ได้แก่ 1. การนับถือผี 2. ความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทย 3. แนวคิดเรื่องโหราศาสตร์ และ 4. การบูชาเทพเจ้าตามคติพราหมณ์-ฮินดู และเทพเจ้าตามคติแบบจีน

1. การนับถือผี นับได้ว่าเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ทุกชนชาติบนโลก ไม่ใช่เฉพาะคนไทยเท่านั้น จะเห็นได้จาก คนสมัยโบราณเมื่อมีโอกาสได้จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ มีการรวมญาติกัน ก็มักมีการระลึกถึงบุคคลในครอบครัวที่ล่วงลับไปแล้วให้มามีส่วนร่วมรับส่วนบุญ รวมถึงอาหารที่ลูกหลานจัดเลี้ยงนั้นด้วย เพราะถือว่า คนที่ตายแล้วก็ตายไปแต่ร่างกาย ส่วนวิญญาณที่สิงอยู่กับร่างกายนั้นคงอยู่ ไม่ตายไปกับร่างกาย และมีความรู้สึกเหมือนคนเป็นทุกประการ คงเปลี่ยนสภาพจากคนไปเป็นผีเท่านั้น

ผีญาติผู้ใหญ่หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผีปู่ตายาย” หรือ “ผีเรือน” เชื่อกันว่าวิญญาณเหล่านี้จะสิงอยู่ในบ้านร่วมกับลูกหลานเหมือนตอนมีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการนับถือผีอื่นๆ อีก ซึ่งมีทั้งดีและเลว ต่อมาจึงมีการเรียกผีดีว่า “เทวดา” เพื่อไม่ให้ปะปนกับผีเลว โดยมีความเชื่อกันอีกว่า จะต้องมีการบูชาผีเหล่านี้ด้วยเครื่องเส้นสังเวทเพื่อสร้างความพอใจให้กับ “ผี” เหล่านี้ เพราะเชื่อกันว่าผีเหล่านี้มีพลังอำนาจสามารถดลบันดาลให้เกิดสิริมงคล ทำให้การงานหรือการดำรงชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น หรือกล่าวอีกในหนึ่งก็เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงด้วยความเคารพและแสดงถึงความกตัญญูต่อกวเทวี (เสฐียร โกเศศ (พระยาอนุมานราชชน), 2529 หน้า 47-48)

2. ความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทย แนวคิดเรื่องการแก้กรรมย่อมต้องได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา แต่ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยนั้นมีความคลาดเคลื่อนไปจากคำสอนทางพุทธปรัชญา โดยมองว่า “กรรม” เป็นผลของการกระทำที่ไม่ดีในอดีต โดยเฉพาะอดีตชาติ ซึ่งส่งผลกระทบทำให้การใช้ชีวิตในปัจจุบันต้องประสบกับเรื่องทุกข์ เรื่องโศก เรื่องภัยอันตราย ความวิบัติ เหตุร้ายต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 6) จึงเรียกว่า “กรรม” เช่น ถูกถอดจากตำแหน่ง โคนฟ็องร้องติดคุก ไฟไหม้บ้าน เป็นต้น แต่ในทางกลับกันหากเป็นผลของความดีที่ทำไว้ในชาติก่อนมาบันดาลให้เจอสิ่งดี ๆ กลับเรียกว่า “บุญ” เช่น การถูกเชิญให้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นต้น (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2544, หน้า 2)

ตามความเห็นของผู้วิจัยสิ่งที่คนไทยจำนวนมากควรปรับทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลของ “กรรมเก่า” ก็คือความเข้าใจที่เชื่อกันว่า “กรรมเก่า” เป็นสาเหตุให้ได้รับทุกข์โศกโรคภัยในชีวิต ในความจริงแล้วกรรมเก่าเป็นเพียงสาเหตุหนึ่งเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์หนึ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นบทสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับปริพาชกชื่อโมฬียสิวกะที่วัดเวฬุวัน โดย

โมฬีสิวกะได้ถามพระพุทธเจ้าว่า มีพราหมณ์พวกหนึ่งมีความเชื่อว่า ความสุขหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากกรรมเก่า เป็นความจริงหรือไม่ พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง และได้แสดงสาเหตุของความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับร่างกายของมนุษย์ไว้ ดังนี้

“เวทนาบางอย่างมีดีเป็นสมุฏฐานเกิดขึ้นในกายนี้ก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งมีดีเป็นสมุฏฐานเกิดขึ้นในกายนี้ บุคคลพึงรู้ได้เองนี้ก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งมีดีเป็นสมุฏฐานเกิดขึ้นในกายนี้ ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริงก็มี ในข้อนั้นสมณพราหมณ์เหล่าใดมีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘บุรุษบุคคลนี้เสวยสุข ทุกข์ หรืออทุกข์มสุขอย่างใดอย่างหนึ่ง สุข ทุกข์ หรืออทุกข์มสุขทั้งหมดนั้น มีเหตุที่ได้ทำไว้ในปางก่อน ย่อมแล่นไปหาสิ่งที่ตนเองรู้ และแล่นไปหาสิ่งที่ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริง เพราะฉะนั้น เราจึงกล่าวว่า ‘เป็นความผิดของสมณพราหมณ์เหล่านั้น’

... มีเสลดเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ มีลมเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ มีดี เสลดและลมรวมกันเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ เกิดจากการเปลี่ยนฤดู ฯลฯ เกิดจากการบริหารกายไม่สม่ำเสมอ ฯลฯ เกิดจากการถูกทำร้าย ฯลฯ เวทนาบางอย่างเกิดจาก ผลกรรมเกิดขึ้นในกายนี้ก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งเกิดจากผลกรรม เกิดขึ้นใน กายนี้บุคคลพึงรู้ได้เองก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งเกิดจากผลกรรมเกิดขึ้นในกายนี้ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริงก็มี ในข้อนั้นสมณพราหมณ์เหล่าใดมีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘บุรุษบุคคลนี้เสวยสุข ทุกข์ หรือทุกข์สุขอย่างใดอย่างหนึ่ง สุข ทุกข์ หรืออทุกข์มสุขทั้งหมดนั้น มีเหตุที่ได้ทำไว้ในปางก่อน’ ย่อมแล่นไปหาสิ่งที่ตนเองรู้ และแล่นไปหาสิ่งที่ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริง เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวว่า ‘เป็นความผิดของสมณพราหมณ์เหล่านั้น’ (ส.สพ. (ไทย) 18/269/301-302)

จากพุทธพจน์ที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงยอมรับ “กรรมเก่า” เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดทุกข์กับร่างกายของมนุษย์ แต่กระนั้นก็ยังมิมีสาเหตุอื่น ๆ ที่สามารถส่งผลให้เกิดความทุกข์แก่ร่างกายของมนุษย์ในปัจจุบันได้อีก กล่าวคือ อาการผิดปกติของภูมิกาย มีเสมหะในลำคอ ความผิดปกติในร่างกาย ซึ่งอาจเกิดจากการรับประทานอาหารของเรา การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศโดยเฉพาะในปัจจุบันที่บางวันอากาศร้อน บางวันอากาศเย็น บางวันฝนตก การที่เราทำงานหนักเกินไป และขาดการออกกำลังกาย ก็อาจทำให้ทำให้ร่างกายของเราอ่อนแอปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศไม่ทันก็อาจทำให้เป็น ไข้หวัดหรืออาการป่วยอื่น ๆ และมนุษย์บางคนมีความประพฤติที่ไม่ดีก็อาจทำให้อื่นไม่ชอบเป็นเหตุให้ถูกทำร้าย เพราะฉะนั้นการกระทำของเราในปัจจุบันนั้นสำคัญที่สุด ถ้าหากเราใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ในกรณีก็คือ

การหมั่นดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ ไม่ไปทำตัวเกะกะระรานคนอื่น ก็จะเป็นการป้องกันความทุกข์ที่เกิดกับร่างกายของเราได้ดีที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องไปพึ่งสำนักแก้กรรมเลย

การที่คนไทยเชื่อว่ากรรมเก่าเป็นสาเหตุของทุกสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งมีสาเหตุหนึ่งมาจากการที่พระสงฆ์สอนเรื่องกรรมด้วยการปลุกฝังความกลัวเกรงในเรื่องกรรม แต่ไม่ได้สอนให้เข้าใจในตัวกรรม การสอนแบบนี้เป็นเหมือนดาบสองคม ด้านหนึ่งนั้นคือสามารถทำให้ผู้คนเกรงกลัวเรื่องผลของกรรมชั่วจนเกิดความเกรงกลัวและละอายต่อการทำสิ่งที่ไม่ดี แต่อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนมองกรรมเพียงเดียวคือด้านที่เป็นผลของกรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ในอดีตชาติ จนเกิดความเชื่อที่ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” จนหมดกำลังใจในการทำกรรมปัจจุบันเพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางโลกและทางธรรม และเกิดการแบ่งแยกการทำความดีออกมาจากแนวคิดเรื่องกรรม เป็นแนวคิดในเรื่องของบุญกุศลแทน ทั้งที่จริง ๆ แล้วแนวเรื่องบุญกุศลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเรื่องกรรม

อีกประการหนึ่งที่คนไทยควรเข้าใจ คือ ตามหลักของพุทธปรัชญามนุษย์นั้นทำกรรมและได้รับผลกรรมที่ตนเองได้ทำอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นผลของกรรมดีหรือผลของกรรมชั่ว เช่น กรรมที่เราไปฆ่าคนตาย ผลของกรรมที่เราจะได้รับในทันทีก็คือ ความทุกข์ใจความหวาดกลัวที่จะต้องรับโทษ ผลของกรรมในเชิงประจักษ์ เช่น ต้องใช้ชีวิตอย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ ก็โดนตำรวจจับก็ต้องเข้าคุก หรือแม้แต่การที่เรากินข้าวไม่ตรงเวลาแล้วเกิดเป็นโรคกระเพาะ เป็นต้น

นอกจากนี้การนับถือผีของคนไทยแต่เดิมและความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทยผสมผสานกันทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร” โดยแต่เดิมนั้นคนไทยโบราณมีความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะและพลังอำนาจของวิญญาณกับแนวคิดเรื่องกรรมและการรับผลของกรรม คือ หากเราได้ทำกรรมกับใครไว้ ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว หากผลกรรมไม่ให้เห็นในชาติปัจจุบัน เมื่อบุคคลซึ่งเป็นคู่กรรมของเราตายไป วิญญาณของเขาก็มีสิทธิ์ในการทวงผลของกรรม ดังวลีที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เจ้ากรรมนายเวรจึงควรแบ่งได้ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายกุศลกรรมและฝ่ายอกุศลกรรม

เจ้ากรรมนายเวรฝ่ายกุศลกรรม คือ บุคคลที่เราเคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาในชาติใดชาติหนึ่ง ก็เลยต้องมาตอบแทนเรากลับในชาติภพใดชาติภพหนึ่ง มีหน้าที่ต้องคอยเกื้อหนุนคอยช่วยเหลือกัน

เจ้ากรรมนายเวรฝ่ายอกุศลกรรม คือ บุคคลที่เราเคยไปสร้างความเดือดร้อนให้กับเขาไว้ในชาติใดชาติหนึ่ง เจ้ากรรมนายเวรฝ่ายนี้จึงคอยจองเวร คอยทำให้เกิดเคราะห์ต่าง ๆ หนักบ้าง เบาบ้าง (ชมมวโรภิกขุ, 2560 หน้า 59-61) แต่เนื่องจากคนไทยโบราณมีการแบ่งแยกดีกับชั่วชัดเจน ถ้าหากเป็นการบันดาลสิ่งที่ดี ก็จะคิดว่าเป็นฝีมือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทวดา คำว่า “เจ้ากรรมนายเวร”

จึงมักถูกใช้ไปในด้านลบ คือ ใช้เฉพาะกับบุคคลที่เราเคยไปสร้างความเดือดร้อนให้กับเขาไว้ในชาติ
ใดชาติหนึ่งเท่านั้น

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนี้ของผู้วิจัยในเอกสารชั้นต้น คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาพบว่าไม่มีการกล่าวถึง “เจ้ากรรมนายเวร” ในลักษณะที่เป็นวิญญาน หรือผีที่มีอำนาจทางผลของกรรมเลย แต่มีกล่าวถึงในลักษณะที่เป็นความสืบเนื่องของกรรมแบบที่เป็นวัฏจักรหรือที่คนไทยนิยมใช้คำว่า “จองเวร” ดังที่ปรากฏในอรรถกถาเรื่องของนางยักษิณีชื่อกาลิ มีเนื้อเรื่องดังนี้

ครั้งหนึ่งมีคฤหบดีผู้หนึ่งมีภรรยาเป็นหมัน ต่อมาเขาได้นำหญิงอีกคนหนึ่งมาเป็นภรรยา เหตุการณ์โกลาหลเกิดขึ้นเมื่อภรรยาคนที่เป็นหมันนำยาแท้งลูกมาให้ภรรยาคนใหม่กิน จนกระทั่ง ตกเลือดเสียชีวิตไปในที่สุด โดยที่ก่อนตายนางได้ตั้งจิตว่าจะตามทำร้ายลูกของภรรยาคนที่เป็นหมัน ในชาติต่อไป

ในชาติต่อมาโดยภรรยาที่เป็นหมันเกิดเป็นไก่เพศเมีย ส่วนภรรยาที่แท้งลูกเสียชีวิตนั้น เกิดเป็นแมว เมื่อแม่ไก่ออกไข่เมื่อใดก็จะถูกแมวแอบคาบไปกินเป็นอาหารถึง 3 ครั้ง และแม่ไก่ก็ถูกแมวจับกิน จิตของไก่เกิดความพยาบาทต่อแมวเอาไว้

ต่อมาทั้งสองคนหนึ่งเกิดเป็นแม่เสือเหลือง ส่วนอีกคนหนึ่งเกิดเป็นแม่เนื้อ ลูกของแม่เนื้อก็ถูกกินถึง 3 ครั้ง แม่เนื้อจึงถูกจับกิน ตัวแม่เนื้อตอนตายก็ได้เกิดความพยาบาทขึ้นอีก จนกระทั่ง ชาติที่ได้เฝ้าพบพระพุทธเจ้า โดยคนหนึ่งมาเกิดเป็นธิดาของเศรษฐีในกรุงสาวัตถี ส่วนอีกคนหนึ่ง มาเกิดเป็นนางยักษิณีชื่อกาลิ จึงสามารถหยุดการจองเวรกันลงได้ (บุ.ธ.อ. (ไทย) 40/11/68-73)

นอกจากเรื่องของนางยักษิณีที่กล่าวมานั้น ยังมีเรื่องของพระเทวทัตที่จองเวรกรรม พระพุทธเจ้ามาหลายชาติ แต่ในกรณีของพระเทวทัตนี้มีความแตกต่างจากในกรณีของนางยักษิณี กาลิ ตรงที่เป็นการผูกเวรเพียงฝ่ายเดียว กล่าวคือ พระเทวทัตมีความโกรธแค้นผูกพยาบาทต่อกับ พระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้าไม่มีความโกรธแค้นผูกพยาบาทต่อพระเทวทัตแต่อย่างใด ซึ่งในอรรถ กถาอธิบายจุดเริ่มต้นการจองเวรของพระเทวทัตไว้ดังนี้

แรกเริ่มนั้น เมื่อครั้งพระเทวทัตและพระโพธิสัตว์เกิดพ่อค้า ได้มีขายกับหลานสาวเป็นผู้ดี ตกยากนำถาดทองสมบัติเก่าที่ยังเหลืออยู่ไปขายพระเทวทัตเพื่อจะหาเงินนำไปซื้อเครื่องประดับ เพราะหลานสาวอยากได้ พระเทวทัตต้องการจะโกงจึงทำที่เป็นไม่สนใจไว้วางใจว่าเป็นถาดไม่มี ราคา แล้วก็โยนถาดทิ้งและก็ถูกเดินออกจากบ้านไป โดยหวังว่าสักพักจะเข้ามาใหม่เพื่อให้ขายแก่ เปลี่ยนใจยอมแลกถาดกับของขี้เก๋ง ๆ น้อย ๆ

เมื่อพ่อค้าพระโพธิสัตว์ผ่านมา เห็นพ่อค้าคนแรกออกจากซอยนั้นไปแล้ว จึงแวะเข้ามา ขายเครื่องประดับอีก ซึ่งคราวนี้ หลานของชายอดีตตระกูลมหาเศรษฐีเมื่อก็รู้เรื่องอยากได้

เครื่องประดับอีก ขยายจึงเรียกให้พ่อค้าเข้ามาเพื่อขอแลกทองคำ ๆ สนิมเชรอะกับเครื่องประดับที่พ่อค้าพระโพธิสัตว์นำมาขาย เมื่อพ่อค้าพระโพธิสัตว์จับเอาทองคำที่รู้ได้ทันทีว่าเป็นทองคำทองคำ มีราคาตั้ง 100,000 กหาปณะ พ่อค้าพระโพธิสัตว์จึงบอกขยายแก่ว่า "ทองคำนี้เป็นทองคำทองคำมีราคาทองคำที่คนนำมาไม่มีมูลค่าไม่พอแลกซื้อ"

ขยายเห็นในความซื่อสัตย์ของพ่อค้าพระโพธิสัตว์จึงตกลงขายให้ พ่อค้าพระโพธิสัตว์จึงยกของที่จะนำมาขายทั้งหมดและเงินอีก 500 กหาปณะ เป็นค่าทองคำ เหลือไว้เพียงตาชั่ง ถูง เงินอีก 8 กหาปณะติดตัวกลับไปพร้อมกับทองคำทอง หลังจากพ่อค้าพระเทวทัตได้ย้อมมาขายเพื่อขอซื้อทองคำทองไปในนั้น ขยายจึงได้เล่าให้ฟังว่าได้ขายให้กับพ่อค้าพระโพธิสัตว์ไปแล้วได้เงินมา 1000 กหาปณะ

พ่อค้าพระเทวทัตได้ฟังดังนั้นถึงกับตกใจแค้นถึงสิ้นสติสลบไป พอฟื้นขึ้นก็เกิดความเสียดายเป็นอย่างยิ่งถึงกับ โปรงเงินและข้าวของที่นำมาขายทิ้งไว้หน้าบ้านขยาย แล้วก็ถือคันชั่งวิ่งตามรอยเท้าพระโพธิสัตว์ หวังจะแย่งเอาทองคำทองคำไปถึงฝั่งแม่น้ำนั้น เห็นพระโพธิสัตว์กำลังขึ้นเรือไปอยู่ เมื่อพ่อค้าพระเทวทัตไปถึงฝั่งแม่น้ำเห็นพระโพธิสัตว์นั่งเรือหายวับไป จึงเกิดความโศกเศร้าเสียดาย หัวใจเต้นแรง กระอักเลือด และตั้งจิตอธิษฐานจะผูกเวรกับพระโพธิสัตว์ และตายลง (จุ.ชา.อ. (ไทย) 55/3/178-182)

หลังจากนั้นพระเทวทัตก็คิดตามจองเวรกับพระพุทธเจ้ามาหลายชาติ จนกระทั่งในชาติที่เกิดเป็นพระเทวทัตก็ยังตามทำร้ายหวังเอาชีวิตและพยายามขึ้นเป็นพระศาสดาแทน ทำให้ต้องโดนธรณีสูบจึงสามารถตัดความอาฆาตได้

จากทั้ง 2 เรื่องที่กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ทำให้เกิดการจองเวรกันนั้นไม่ใช่ตัวกรรม แต่เป็นความ โกรธ ความแค้น ความพยายาบท ที่เกิดขึ้นในจิตใจของสัตว์ทั้งหลายจากการกระทำกรรมต่อกัน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่าย อันเป็นสาเหตุทำให้กรรมนั้นเกิดขึ้นสืบเนื่องกันไปอย่างไม่สิ้นสุด จนกว่าจะละความพยายาบทที่เกิดขึ้นจากวัฏจักรของกรรมที่เป็นผลสืบเนื่องนี้ในชาติใดชาติหนึ่ง

ดังนั้นจึงถ้าจะนิยามความหมายคำว่า "เจ้ากรรมนายเวร" ให้สอดคล้องกับที่กล่าวมานั้นจะต้องแยกคำว่าเจ้ากรรมนายเวรออกเป็น 2 คำ ได้แก่ "เจ้ากรรม" หมายถึง ผู้ที่กระทำกรรม และ "นายเวร" หมายถึง ผู้ที่มีความโกรธแค้น ความพยายาบท ความต้องการจะเอาคืนสิ่งที่ผู้อื่นได้กระทำกับตนเอง

3. แนวคิดเรื่องโหราศาสตร์ หลักการทางโหราศาสตร์มีอิทธิพลต่อการแก้กรรมโดยเป็นเครื่องมือที่ผู้ทำพิธีใช้ในการบอกสิ่งไม่ดีที่จะเกิดขึ้นในชีวิตของผู้ร่วมพิธี ซึ่งอาจจะเป็นการบอกจากการพบกันโดยตรงหรือการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ และแนะนำวิธีป้องกันหรือแก้ไขไม่ให้สิ่งไม่ดีนี้เกิดขึ้น (ไกรยศ นาคชัยยะ, 2555, หน้า 98) ซึ่งก็เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเกิดความไม่

สบายใจ ก็มักจะมีความต้องการที่จะหาทางบรรเทาหรือขจัดปัดเป่าความทุกข์นั้นออกไป โดยเฉพาะ การเข้าใจว่า ผลไม่ดีที่เกิดขึ้นเกิดจากผลของกรรมที่ไม่ดี ซึ่งเรียกว่า เกราะห้กรรมบ้าง เจ็บป่วย เพราะโรคกรรมบ้าง ถูกทัก หรือทำนายว่า ฆะตาราศีของตนกำลังจะตกที่นั่งลำบาก เพราะ เจ้ากรรม นายเวรจะมาแก้แค้นบ้าง ฯลฯ (พระสุธีธรรมานุวัตรและคณะ, ม.ป.ป., หน้า 87)

เรื่องของการทำนายกรรมเก่าตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาผู้ที่สามารถ เห็นกรรมและผลของกรรมของสัตว์นั้น คือ พระพุทธเจ้าซึ่งมีญาณพิเศษ เรียกว่า “กรรมวิปากญาณ” และผู้บรรลุธรรมขั้นสูงเท่านั้นที่มีความสามารถในการเห็นหรือทำนายกรรมเก่า (พระไพศาล วิสาโล, 2552) สำหรับผู้บรรลุธรรมขั้นสูงในระดับพระอรหันต์นั้น ถึงแม้ว่าจะมีความสามารถในการทำนายเห็นกรรมและผลของกรรม ได้แต่ก็มีใช้กิจที่สมควรทำ จะเห็นได้จากที่พระพุทธเจ้าทรง เตือนพระมหากัสสปะ ที่ใช้ญาณตรวจดูการเกิดของสัตว์โลก ความว่า

"ชื่อว่า การจู้ติและการเกิดแห่งสัตว์ทั้งหลาย แม้อันพุทธญาณไม่ทรงกำหนด, ใคร ๆ ไม่สามารถจะทำการกำหนดสัตว์ทั้งหลาย ผู้ถือปฏิสนธิในท้องของมารดา อันมารดา บิดายังไม่ทันรู้ก็จู้ติเสียแล้วได้ การรู้จู้ติและปฏิสนธิของสัตว์เหล่านั้น ไม่ใช่วิสัยของ เธอ วิสัยของเขามีประมาณน้อย ส่วนการรู้การเห็นสัตว์ทั้งหลายผู้จู้ติและเกิดอยู่โดย ประการที่ปวงเป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเท่านั้น”....

(ขุ.ธ.อ. (ไทย) 40/12/349-350)

จึงกล่าวได้ว่าในพระพุทธปรัชญามีเพียงพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่สามารถใช้ญาณหยั่งรู้ กรรมและผลของกรรมของสัตว์ทั้งหลายได้ นอกจากนี้การที่ในสังคมไทยปัจจุบันมีคนจำนวนหนึ่ง อ้างตัวว่ามีความสามารถเห็นกรรมเก่าของตนเองและสามารถทำนายกรรมเก่าของผู้อื่น ทำให้ สามารถแนะนำวิธีการแก้ผลของกรรมเก่าได้ ซึ่งวิธีการที่ทำให้คนเหล่านี้สามารถเห็นกรรมหรือ ทำนายกรรมของคนอื่นนั้นก็แตกต่างกันไป ดังที่กล่าวไปแล้ว หนึ่งในวิธีการที่คนเหล่านี้นำมาใช้ และเป็นหลักคำสอนที่มีในพุทธปรัชญา คือ การปฏิบัติกรรมฐาน วิธีอื่นนอกเหนือจากนี้ล้วนเป็น วิธีการที่ไม่ปรากฏในหลักคำสอนทางพุทธปรัชญาทั้งสิ้น

การปฏิบัติกรรมฐาน เป็นการปฏิบัติธรรมรูปแบบหนึ่งในพุทธปรัชญา เป็นการประกอบ ความเพียรทางจิต ต้องมีความอดทนสูง โดยการใช้สติในการควบคุมจิตไม่ให้คิดอารมณ์อย่างอื่น จน จิตเกิดเป็นสมาธิ และใช้ปัญญาพิจารณาสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นกับจิตให้รู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ ตลอดเวลา โดยที่กรรมฐานสามารถแบ่งได้ 2 ชั้น คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสณากรรมฐานแต่ละ กรรมฐานก็จะมีอารมณ์แตกต่างกันออกไป

สมถกรรมฐาน คือ สมถกรรมฐานอันเป็นอุบายที่ทำให้จิตใจสงบ เป็นวิธีฝึกรวมจิตผูก ไว้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความสงบจนถึงขั้นตั้งมั่นจนเป็นสมาธิในระดับต่าง ๆ ถ้าเป็นสมาธิขั้น

สูงสุดก็จะทำให้เกิดมาน เป็นต้น กรรมฐานนี้เนื่องด้วยบริกรรมอย่างเดียวไม่เกี่ยวกับปัญญา คือ บริกรรมในธรรมอันเป็นอารมณ์ของสมณะข้อใดข้อหนึ่ง จนจิตแน่วแน้อยู่ในอารมณ์เดียวที่เรียกว่า เอกัคคตารมณ์จนเกิดผลจิตอาจปลอดจากนิเวศน์ มีกามฉันท์ และ พยาบาท เป็นต้น สามารถระงับ กิเลส คือ โภคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นข้าศึกกลุ่มรวมใจเสียได้

วิปัสสนากรรมฐาน คือ กรรมฐานเป็นอุบายวิธีสำหรับฝึกจิตให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้งตามความเป็นจริง การรู้จริงเห็นจริงนี้เกิดจากปัญญาญาณ ไม่ได้นึกเอา เป็นความรู้แจ่มแจ้งเห็นจริงตามความจริง คือเห็นปัจจุบัน รูปนาม ไตรลักษณ์ และมรรคผลนิพพานด้วยปัญญาญาณ

ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนี้ อาศัยการฝึกอบรมจิตให้รู้ทันการเกิดขึ้นของขณะจิต หรือ ความรู้สึกแต่ละขณะที่เกิดจากการตอบสนอง ทางอินทรีย์ทั้ง 6 คือทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ตลอดเหตุปัจจัยของการเกิดขึ้น การสิ้นสุดของอารมณ์ของความรู้สึกจนเกิด ปัญญาญาณแล้ว จะไม่มีข้อสงสัยในเรื่องการสืบต่อของภพชาติว่าเป็นอย่างไร การให้ผลของกรรม เกิดขึ้นได้อย่างไร (สุชาติ วสุธาร, 2553, หน้า 21-23)

สรุปได้ว่าการปฏิบัติกรรมฐาน เป็นการประกอบความเพียรทางจิต โดยการใช้สติในการ ควบคุมจิตไม่ให้คิดอารมณ์อย่างอื่นจนจิตเกิดเป็นสมาธิ และใช้ปัญญาพิจารณาสภาวธรรมที่เกิดขึ้นกับจิตให้รู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยที่กรรมฐานสามารถแบ่งได้ 2 ชั้น คือ สมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานอันเป็นอุบายที่ทำให้จิตใจสงบ เป็นวิธีฝึกอบรมจิตผูกไว้กับสิ่งใดสิ่ง หนึ่งให้เกิดความสงบจนถึงขั้นตั้งมั่นจนเป็นสมาธิในระดับต่าง ๆ และวิปัสสนากรรมฐาน วิปัสสนา กรรมฐาน คือ กรรมฐานเป็นอุบายวิธีสำหรับฝึกจิตให้เกิดปัญญา โดยอาศัยการฝึกอบรมจิตให้รู้ทัน การเกิดขึ้นของขณะจิต หรือ ความรู้สึกแต่ละขณะที่เกิดจากการตอบสนองทางอินทรีย์ทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตลอดเหตุปัจจัยของการเกิดขึ้น การสิ้นสุดของอารมณ์ของความรู้สึกจนเกิด ปัญญา

ผู้วิจัยเห็นว่า คนบางคนขาดสติในการใช้ชีวิต เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ในการดำเนินชีวิต เมื่อ มีโอกาสได้มาปฏิบัติกรรมฐานซึ่งเป็นการเจริญสติ เมื่อคนเราสงบจิตสงบใจ มีสติ ก็ทำให้สามารถ ทบทวนตัวเองถึงการกระทำที่ผ่านมาว่าตัวเองได้ทำอะไรมาบ้าง สามารถแยกแยะสิ่งดีสิ่งไม่ดี อย่าง นี้นี้อาจกล่าวได้ว่าเราได้เห็นกรรมเก่า (ที่ได้ทำในชาตินี้)

สำหรับการอ้างว่าการปฏิบัติกรรมฐานทำให้มองเห็นกรรมเก่าในชาติปางก่อนนั้นเป็น ประสพการณ์เฉพาะบุคคล ดังนั้นเราจึงควรใช้วิจารณญาณกับเรื่องนี้ให้มาก ในพุทธปรัชญาได้ให้ หลักการในการเชื่อไว้ใน “กาลามสูตร” 10 ประการ ดังนี้

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบต่อกันมา

3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ
6. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุมาน
7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (อ.จ.ต.ก. (ไทย) 20/66/257)

จากหลักการทั้ง 10 ประการข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจะเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่เราสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยประสบการณ์ หรือเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงประจักษ์เท่านั้น

4. การบูชาเทพเจ้าตามคติพราหมณ์-ฮินดู และเทพเจ้าตามคติแบบจีน การบูชาเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและเทพเจ้าตามคติแบบจีน เป็นหนึ่งในวิธีการแก้กรรมที่เป็นที่นิยมของคนไทย เช่น การไปศาลเจ้าของเทพองค์ต่างๆ เพื่อทำพิธีแก้ปีชง หรือหากมีปัญหาเรื่องความรักก็ให้ไปสักการะขอพรกับ “พระตรีมูรติ” ที่ 4 แยกราชประสงค์ นอกจากนี้วัดในพุทธศาสนาบางวัดก็มีการสร้างรูปสักการะของเทพเจ้าไว้ในวัด เช่น พระพิฆเนศปางเสวยสุข ที่วัดสมาน จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น มีความเชื่อกันว่าผู้ที่มาขอพรก็มักจะสำเร็จสมดังใจหวัง

แต่อย่างไรก็ตามหลักการในพุทธปรัชญาพระพุทธเจ้าทรงตรัสปฏิเสธไว้ชัดเจนว่าการบูชาเทพสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์หรือสวดคาถานั้นไม่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่ทางแก้กรรม จะเห็นได้จากพุทธพจน์ว่า

“บุรุษในโลกเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่ออื้อ เฟงเลื่องอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิถิลาทิลุ หม่อมหาชนพึงมาประชุมแล้วสวดอ้อนวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนกับบุรุษนั้นว่า ขอบุรุษนี้ หลังจากตายแล้ว จงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เถิด ก็จริง ถึงกระนั้น บุรุษนั้น หลังจาก ตาย ไปแล้ว พึ่งไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก

สาวกผู้เลื่อมใสอย่างยิ่งในศาสนานั้นพิจารณาเห็นว่า พระผู้มีพระภาคทรงกำหนดิตีเดียณการฆ่าสัตว์โดยประการต่าง ๆ เป็นอันมาก และตรัสว่า ท่านทั้งหลายจงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ อนึ่ง สัตว์ที่ถูกเรามา มีอยู่มากมาย การที่เราฆ่าสัตว์มากมายนั้นเป็นการไม่ดีงามเลย เราเท่านั้นพึงเป็นผู้เดือดร้อน เพราะการฆ่าสัตว์นั้นเป็นปัจจัย เราไม่ได้ทำบาปกรรมนั้นก็หามิได้ เธอพิจารณาเห็นอย่างนี้แล้วย่อมละการฆ่าสัตว์นั้น และเว้นขาดจากการ

ฆ่าสัตว์ต่อไป เธอละบาปกรรม ก้าวล่วงบาปกรรมนั้นด้วยประการฉะนี้” (ส.สพ. (ไทย) 18/358,360/402,410)

จากพุทธพจน์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่ทำความชั่วตายไปย่อมได้รับผลของกรรมชั่ว ต่อให้มีคนสวดอ้อนวอนต่อเทพเจ้าก็ไม่ช่วยอะไร เว้นแต่บุคคลคนนั้นปรับปรุงการกระทำของตนเองเลิกทำความชั่วจึงจะพ้นจากกรรมชั่วนั้นได้

การที่คนไทยนั้นมีความเชื่อในเรื่องของกรรมว่า “ชีวิตนั้นถูกกำหนดด้วยผลของกรรมเก่า” และโดยส่วนมากคนไทยจะมองในเชิงลบ อาทิเช่น บ้านถูกไฟไหม้ ไปอยู่ในที่ ๆ กำลังประสบภัยพิบัติและภัยถึงตัว ป่วยเป็นโรคร้ายแรง เหล่านี้คือผลของกรรมเก่า ส่วนสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจจุบันเป็นเพราะว่าบุญเก่าจากอดีตชาติ เมื่อมีฐานความเชื่อเช่นนี้ จึงทำให้คนไทยบางกลุ่มมีความพยายามหาวิธีการแก้กรรมเพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยหันไปพึ่งพาศาสนาที่ตนนั้นเชื่อว่ามีความสามารถหยั่งรู้กรรมเก่าและสามารถบอกวิธีการแก้ไขกรรมนั้น ๆ ได้ วิธีการที่ใช้เพื่อแก้กรรมส่วนใหญ่จะเป็นการทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ หรือการบูชาเทพเจ้าตามแต่ละสำนักเชื่อถือ การหาวิธีติดต่อดูสารกับเจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น

จากความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องมุมมองเรื่องกรรมที่พระพุทธเจ้าได้แสดงว่าเป็นมิจชาติ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงเป็นพุทธพจน์ไว้ 3 ลัทธิ ได้แก่

1. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีทิฐิอย่างนี้ว่า “สุขทุกข์หรือไม่ทุกข์ ไม่สุขที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่มีกรรมที่ทำไว้ในปางก่อนเป็นเหตุ
2. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีทิฐิอย่างนี้ว่า “สุขทุกข์หรือไม่ทุกข์ ไม่สุขที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่มีการนมรมิตของพระผู้เป็นเจ้าของใหญ่เป็นเหตุ
3. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีทิฐิอย่างนี้ว่า “สุขทุกข์หรือไม่ทุกข์ ไม่สุขที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย (อง.ตค. (ไทย) 20/62/238)

พระพุทธเจ้าทรงแยกคำสอนของพระองค์ออกจากคำสอนเหล่านี้ เนื่องจากคำสอนของลัทธิเหล่านี้เป็นคำสอนประเภทอกิริยา คือหลักคำสอนหรือทัศนคติที่ไม่ทำให้เกิดการกระทำ เป็นมิจชาติอย่างร้ายแรง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 15) คือ ทำให้คนขาดความรับผิดชอบในการกระทำของตน และไม่คิดที่จะปรับปรุงตนเองในสิ่งที่ไม่ดี และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องกรรมและการแก้กรรมของคนไทยก็ยังมีส่วนที่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพุทธปรัชญา ในเรื่องของการทำทานรักษาศีลและการปฏิบัติธรรม แต่จุดมุ่งหมายของคนไทยนั้นก็ไม่ได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของพุทธปรัชญา คือ “การดับกรรม” หรือ “การสิ้นกรรม” เพราะต้องการอาศัยบุญเพื่อทำให้ชีวิตชาติปัจจุบันมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือการได้ไปเกิดในภพภูมิ

ที่ดีเมื่อตายหรือถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เกิดในตระกูลที่ดีมีฐานะร่ำรวย ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มีสติปัญญาดี เป็นต้น

บทที่ 4

วิพากษ์การแก้กรรมในสังคัมไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการวิพากษ์รูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคัมไทยดังที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดไปในบทก่อนหน้านี้ว่าขัดแย้งกับกรอบของหลักมรรคมืองค์ 8 ซึ่งเป็นวิธีการแก้กรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท และการแก้กรรมส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนาในสังคัมไทย

วิพากษ์รูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคัมไทยตามกรอบมรรคมืองค์ 8

หลักมรรคมืองค์ 8 เป็นวิธีการแก้กรรมตามหลักการทางพุทธปรัชญาดังที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2 ประกอบด้วย 1. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) 2. สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ) 3. สัมมาวาจา (พูดชอบ) 4. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) 5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) 7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ในหนังสือพุทธธรรม (ฉบับเดิม) ได้กล่าวถึงมรรคมืองค์ 8 ว่าไม่ใช่เส้นทางที่แยกจากกันเป็น 8 สายซึ่งนำไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่เป็นหลักการที่ต้องปฏิบัติแต่ละข้อตามลำดับ เป็นองค์ประกอบของทางสายเดียวกัน อิงอาศัยซึ่งกันและกัน โดยอธิบายว่า การที่จัดสัมมาทิฏฐิไว้เป็นข้อแรก เพราะในขั้นแรกของการปฏิบัติธรรม จะต้องมีความเห็น ความเข้าใจ หรือความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ จึงจะคิดและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว ก็จะมุ่งไปที่การขัดเกลาความประพฤติทางกาย วาจา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการฝึกรอบรอบจิตใจต่อไป ในขณะที่ขัดเกลาความประพฤติทางกาย วาจา และอบรมจิตใจนั้นก็จะทำให้เกิดการพัฒนาสัมมาทิฏฐิไปด้วยจนสามารถเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริงจึงจะบรรลุนิพพานได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553, หน้า 225)

ดังนั้นจึงทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ของมรรคมืองค์ 8 แต่ละอย่างได้ดังนี้ เมื่อดูจากคำอธิบายของสัมมาทิฏฐิในพระไตรปิฎก ในเบื้องต้นอธิบายว่า ความรู้ในทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ ความรู้ในความดับทุกข์ ความรู้ในข้อปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ หรือก็คือความเข้าใจในตัวอริยสัจ 4 และมีความเชื่อว่ามรรคมืองค์ 8 เป็นทางปฏิบัติที่สามารถดับทุกข์ได้ จึงทำให้เกิดสัมมาสังกัปปะ คือความคิดในการละเว้นในกาม ความคิดในการไม่พยายามและความคิดในการไม่เบียดเบียน จึงนำไปสู่กระบวนการขัดเกลากิเลสในตนเองทั้งทางร่างกายได้แก่ สัมมาวาจา คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเสียดสี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า สัมมากัมมันตะ คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการผิดศีล 5 ข้อที่ 1. เว้น

จากการฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติดิโนกาม สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่สุจริต และจิตใจ ได้แก่ สัมมาวายามะ คือ เพียรพยายามในการทำความดี ละเว้นจากการทำความชั่ว สัมมาสติ คือ มีสติ สัมปชัญญะ และสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งมั่นของจิต เมื่อขัดเกลากระบวนการนี้ก็จะสามารถขัดกิเลสและกระบวนการขัดเกลานี้ยังนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง เข้าโลกตามความเป็นจริง สามารถยอมรับความจริงนั้น ได้จึงไม่ทำให้เกิดทุกข์อีก และพ้นจากสังสารวัฏจึงกล่าวได้ว่าสิ้นกรรมทั้งปวง

หากพิจารณามุมมองเรื่องความทุกข์ของคนไทยตามกระบวนการทำงานของมรรคมีองค์ 8 ผู้วิจัยพบว่า การที่คนไทยมีทิวทัศน์เกี่ยวกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตว่ามาจากกรรมเก่าหรือเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งเป็น “ผี” จึงเกิดความเชื่อที่ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” ไม่สามารถหนีผลจากกรรมได้ จึงทำให้เกิดความคิดที่ว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้จึงต้องแก้ด้วยการรับคำแนะนำจากผู้ทำพิธีแก้กรรม รวมถึงเกิดความคิดที่ว่าการขัดเกลากิเลสของตนเองจนถึงขั้นบรรลุนิพพานเป็นอริยบุคคลหรือนิพพานนั้นเกินความสามารถของตนเอง มุ่งหวังเพียงให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในปัจจุบันและเมื่อเกิดชาติต่อไป เมื่อมีมุมมองความคิดดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้การถือศีลได้แก่ สัมมาวาจา (พูดชอบ) สัมมากรรมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) และการปฏิบัติสมาธิ ได้แก่ สัมมาวายามะ (พยายามชอบ), สัมมาสติ (ระลึกรู้ชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ไม่ได้เป็นไปเพื่อการขัดเกลากิเลสซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของมรรคมีองค์ 8 แต่เป็นไปเพื่อเพิ่มบุญเพื่อให้ผลบุญช่วยให้ชีวิตดีขึ้นหรือพ้นจากปัญหา จะเห็นได้จากการที่คนไทยในปัจจุบันมักจะเข้าวัดเมื่อมีปัญหาทุกข์ร้อนใจ เมื่อทำบุญ ไหว้พระก็มักจะอธิษฐานให้สมหวังในสิ่งที่ตนเองปรารถนา หรือการเข้าวัดปฏิบัติธรรมก็มักจะเป็นการจัดเป็นคอร์ส 3 วันบ้าง 5 วันบ้าง 7 วันบ้าง การปฏิบัติธรรมจึงเป็นเหมือนการหนีความวุ่นวายในการใช้ชีวิตประจำวันไปพักจิตใจ เมื่อครบกำหนดก็กลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมทำให้ไม่เกิดการขัดเกลากิเลสอย่างที่ควรจะเป็น

นอกจากนี้หากมองการแก้กรรมเป็นอาชีพหนึ่งก็จะเกิดปัญหาขึ้นว่าการแก้กรรมถือว่าเป็นสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบหรือไม่ เมื่อผู้วิจัยทำการสืบค้นข้อมูลจากพระไตรปิฎกพบว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ละเว้นจากอาชีพที่เกี่ยวกับวิชาที่เกี่ยวกับการทำนายนายสิ่งต่างๆ และการเป็นเจ้าพิธี ว่าเป็นการเลี้ยงชีพด้วยเดรัจฉานวิชา หมายถึง วิชาความรู้ที่ขัดต่อทางสู่นิพพาน เมื่อเรียนหรือนำไปใช้ ก็จะทำให้เกิดความหลง หมกหมุ่น และทำให้ผู้คนหลงมกมาย ไม่เป็นอันปฏิบัติกิจหน้าที่หรือกระทำสิ่งใดที่สอดคล้องกับหลักของเหตุผล โดยเฉพาะพระภิกษุเดรัจฉานวิชาจะเป็นตัววางกั้นการบำเพ็ญสมณธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551, หน้า 93) ดังจะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงละเว้นจากการทำนายนายและการเป็นเจ้าพิธีรวม 7 ประการ ได้แก่

1. ทำนายจากลักษณะของมนุษย์ เช่น ทำนายจากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง คำหีบบนร่างกาย ลักษณะโดยรวมของบุคคล เป็นต้น
2. ทำนายจากลักษณะของสัตว์ เช่น ลักษณะช้าง ลักษณะม้า ลักษณะกระบือ ลักษณะวัว ลักษณะนก เป็นต้น
3. ทำนายจากลักษณะของสิ่งของ เช่น ลักษณะอัญมณี ลักษณะไม้พลอง ลักษณะผ้า ลักษณะอาวุธ เป็นต้น
4. ทำนายดวงชะตาบ้านเมือง
5. ทำนายการเกิดภัยพิบัติจากการโคจรของดวงดาว
6. ทำนายฤกษ์ยามในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ฤกษ์แต่งงาน หย่าร้าง ฤกษ์ซื้อข้าวของเครื่องใช้ เป็นต้น
7. เป็นเจ้าพิธีต่าง ๆ เช่น ทำพิธีบนบาน พิธีแก้บน ร่ายมนตร์ขับผี พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีปลุกบ้าน เป็นต้น (ที.สี. (ไทย) 9/19-27/8-10)

ในตอนท้ายยังได้กล่าวอีกว่าผู้ที่ต้องการกล่าวยกย่องพระพุทธเจ้าได้ยกย่องจากการที่ทรงมีศีลที่สมบูรณ์ ทรงมีพุทธบัญญัติเป็นพระวินัยห้ามพระภิกษุและภิกษุณีเรียนหรือสอนเครื่องานวิชาซึ่งปรากฏในกรณีของพวกพระและภิกษุณีกลุ่มนัฬพัคคีย์ สำหรับพระภิกษุพระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเรียนเครื่องานวิชา รูปใดเรียน ต้องอาบัติทุกกฏ” ส่วนเรื่องการสอนพระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสอนเครื่องานวิชา รูปใดสอน ต้องอาบัติทุกกฏ” สาเหตุมาจากการที่พวกพระภิกษุนัฬพัคคีย์สอนเครื่องานวิชา เป็นเหตุให้ถูกชาวบ้านพากันตำหนิว่า “ทำตัวเหมือนคฤหัสถ์ผู้บริ โภคกาม ” วิ.จ. (ไทย) 7/287/72-73) เช่นเดียวกับภิกษุณี พระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นพุทธพจน์ว่า “ก็ภิกษุณีใดเรียนเครื่องานวิชา ต้องอาบัติปาจิตตีย์” สาเหตุก็เป็นเช่นเดียวกับกรณีพระภิกษุ คือ ภิกษุณีกลุ่มนี้เรียน เครื่องานวิชา เป็นเหตุให้ถูกชาวบ้านและภิกษุณีด้วยกันตำหนิแล้วไปเล่าเรื่องแก่เหล่าพระภิกษุ เหล่าพระภิกษุจึงได้ไปกราบทูลเรื่องแก่พระพุทธเจ้า จึงทรงบัญญัติพระวินัย วิ.ภิกษุณี. (ไทย) 3/1013-1014/259-260) สำหรับอุบาสกอุบาสิกาก็เช่นเดียวกันการเลี้ยงชีพด้วยเครื่องานวิชาไม่ถือว่าเป็นการเลี้ยงชีพโดยชอบ จะเห็นได้จากพุทธพจน์ ความว่า

บุคคลผู้บริ โภคปัจฉัยอันมิโทษ เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ได้แล้ว ได้รับความแล้ว ได้เฉพาะแล้ว สมหวังแล้วประสบแล้วซึ่งปัจฉัย เลี้ยงชีพด้วยการโกหก ด้วยการพูดเลียบเคียง ด้วยการทำนimit ด้วยการกำจัดคุณเขา ด้วยการต่อลาภด้วยลาภ ด้วยการให้ไม้ ด้วยการให้ไม้ไผ่ ด้วยการให้ใบไม้ ด้วยการให้ดอกไม้ ด้วยการให้ผลไม้ ด้วยการให้หน้าอาบ ด้วยการให้แป้งจูล์ม ด้วยการให้ดินสอ

พอง ด้วยการให้ไม้สีฟัน ด้วยการให้น้ำบ้วนปาก ด้วยคำพูดมุ่งให้เขารู้จักตน ด้วยคำพูด เหลาะแหละเหมือนแกงถั่ว ด้วยกิริยาประจบ ด้วยการขัดตั้งตีสนิทเขา ด้วยวิชาดูพื้นที่ ด้วยเครื่องจนาวิชา ด้วยวิชาทำนายลักษณะอวัยวะ ด้วยวิชาดูฤกษ์ยาม ด้วยการเดินทำ หน้าที่พูด ด้วยการเดินเป็นคนรับใช้ด้วยการเดินสื่อสาร ด้วยเวชกรรม ด้วยนวดกรรม ด้วยการใช้ก้อนข้าวตอบแทนก้อนข้าว ด้วยการให้และการเพิ่มให้ โดยมีขอบ ไม่ ยุติธรรม นี้เรียกว่า บุคคลผู้บริโภคนิจจยอันมิโทษ (จุ.จ. (ไทย) 30/133/437)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในทางพุทธปรัชญาพระพุทธเจ้าไม่ทรงสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชน ข้องเกี่ยวกับการพยากรณ์และการเป็นเจ้าพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การแก้กรรมในฐานะ อาชีพหนึ่งนั้น ถึงแม้จะไม่ใช่อาชีพที่ผิดกฎหมายแต่ก็ไม่สอดคล้องกับหลักการของสัมมาอาชีวะ โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่อาศัยการแก้กรรมเป็นกุศโลบายในการดึงคนเข้าวัดก็กำลังทำผิดพระวินัย ถึงแม้ว่าจะมีการสอดแทรกการสอนหลักธรรมเข้ามาด้วยก็ตาม การที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระ วินัยแบบนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เพื่อป้องกันไม่ให้พระสงฆ์ใช้วิชาเหล่านี้เพื่อสร้างศรัทธาให้ผู้คนมา นับถือพุทธศาสนา เพราะวิชาเหล่านี้ก็ไม่ได้ช่วยให้ผู้ศึกษาพ้นจากกิเลส แต่ทรงเน้นให้พระสงฆ์ สวากปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จนผู้คนเกิดความเลื่อมใส การใช้พิธีกรรมหรือการอ้างตัวว่ามี ความสามารถพิเศษอาจสร้างความศรัทธาได้ง่าย แต่ความศรัทธานั้นไม่ใช่ความเชื่อในตัวหลักธรรม คำสอน กลับเป็นความเชื่อในอำนาจวิเศษของผู้ทำพิธีหรือความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม

ผลกระทบของการแก้กรรมที่มีต่อพุทธศาสนา

เมื่อการแก้กรรมในฐานะที่เป็นอาชีพหนึ่งนั้นไม่จัดว่าเป็นสัมมาอาชีวะ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัย จึงเห็นควรที่จะศึกษาผลกระทบจากการแก้กรรมที่มีต่อพุทธศาสนาในสังคมไทย ตามความเห็นของผู้วิจัย ส่งผลกระทบด้านลบต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะถึงแม้ว่าการแก้กรรมจะสามารถสร้าง ความศรัทธาดึงคนเข้าวัดทำบุญได้เป็นจำนวนมาก แต่กลับสร้างอุบาสก อุบาสิกา ที่ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากการแก้กรรมส่งผลให้อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีเกิดความคลาดเคลื่อนในตัวหลักธรรม จะเห็นได้จากตามหลักการทางพุทธปรัชญาได้มีการระบุคุณสมบัติของอุบาสกและอุบาสิกาที่ดีไว้ เรียกว่า “อุบาสกธรรม 5” (อภ.ปญจก. (ไทย) 22/175/292-293.) ประกอบด้วย

1. มีศรัทธา
2. มีศีล
3. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล คือ มุ่งหวังจากการกระทำและการงาน มิใช่ จากโชคลางและสิ่งที่ตื่นกันว่าลางศกดิ์สิทธิ์

4. ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา

5. กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 187-188)

คุณสมบัติแรกของอุบาสกและอุบาสิกาที่ดีดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจึงเห็นมีคุณสมบัติบางประการที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของความเชื่อ ได้แก่ คุณสมบัติในข้อที่ 1 และ 3 จึงควรจะอธิบายถึงหลักธรรมอีกประการหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักการของพุทธปรัชญา คือ หลักศรัทธา 4 ซึ่งเป็นหลักที่กล่าวถึงสิ่งที่ผู้นับถือพุทธศาสนาควรเชื่อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไร โดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าวางเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนคยโชค เป็นต้น

2. วิปากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

3. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

4. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธ์หลุดพ้นได้ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 140)

ในการพิจารณาคุณสมบัติประการแรก ศรัทธา ในเบื้องต้น คือ ความศรัทธาในพระรัตนตรัย คนไทยในฐานะอุบาสกและอุบาสิกา นั้นเชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ แต่หากนำหลักศรัทธา 4 มาประกอบการพิจารณา ผู้วิจัยพบว่า ความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของอุบาสกและอุบาสิกาที่เป็นผู้ร่วมพิธีแก้กรรมไม่สอดคล้องกับหลักศรัทธา 4 จริงอยู่ที่อุบาสกและอุบาสิกาที่เป็นผู้ร่วมพิธีแก้กรรมนั้นเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรม แต่ก็มุ่งเน้นไปที่กรรมในอดีตชาติ เพราะเชื่อว่าเป็นสาเหตุให้ชีวิตต้องประสบทุกข์ภัย ทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง เมื่อไม่เชื่อมั่นในตนเองแล้วก็ไม่แก้ปัญหาหรือพัฒนาตนเองด้วยกำลังของตนเอง ทำให้ถึงแม้จะเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ทรงบัญญัติพระธรรมและพระวินัยไว้ด้วยดี แต่ก็ไม่ได้มองพระพุทธเจ้าทรงเป็นมนุษย์ผู้พัฒนาตนเองจนสามารถเข้าถึง

ภูมิธรรมสูงสุด ซึ่งเราผู้เป็นมนุษย์เช่นเดียวกันก็สามารถทำตามได้ กลับมองว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ต้องเคารพบูชาสูงสุด รวมถึงมีอำนาจในการคลั่งคลำให้ผู้บูชาสมปรารถนาในสิ่งที่อ่อนวอนขอ หรือแก้ผลร้ายจากกรรมได้ จะเห็นได้จากเวลาเข้าวัดทำบุญไหว้พระก็มักจะอธิษฐานขอให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา หรือนำสิ่งของไปบนบานศาลกล่าว เช่น กรณีของพระพุทธรูป “พระพุทธรุโศธร” หรือ “หลวงพ่โศธร” จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งคนไทยเชื่อกันว่าต้องบนด้วยการถวายไข่ต้ม เป็นต้น

ประการที่สอง เป็นผู้มีศีล คือ การปฏิบัติตาม ศีล 5 หรือ ศีล 8 ตามความสามารถของตน ถึงแม้ว่าสำนักแก้กรรมมักจะแนะนำให้ร่วมพิธี เข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อแก้กรรม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การปฏิบัติศีลในคุณสมบัติข้อนี้ควรหมายถึง ผู้ที่เป็นอุบาสกและอุบาสิกา นั่นมีศีลเป็นปกติ ในช่วงที่เข้าวัดปฏิบัติธรรมผู้วิจัยยอมรับว่าในช่วงระหว่างนั้นอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นผู้ร่วมพิธีแก้กรรมเหล่านั้นถือศีลอย่างเคร่งครัด แต่หลังจากกลับมาใช้ชีวิตตามปกติอุบาสกอุบาสิกาบางคนก็ไม่ได้ถือศีลอย่างเคร่งครัดอย่างต่อเนื่องเข้าวัดปฏิบัติธรรม ยังคงดื่มเหล้า สูบบุหรี่ พูดคำหยาบ มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างบุคคล ซึ่งในบางครั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นรุนแรงถึงแก่ชีวิต

ประการที่สาม ไม่ถ่อมมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล คือ มุ่งหวังจากการกระทำและการทำงาน มิใช่จากโชคกลางและสิ่งที่ตื่นกันว่าลางศักดิ์สิทธิ์ คุณสมบัติข้อนี้สามารถแยกย่อยได้ออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1. การเชื่อในกรรมและมุ่งหวังความสำเร็จจากกรรมปัจจุบัน เป็นความจริงคนไทยที่เป็นอุบาสกและอุบาสิกาที่เป็นผู้ร่วมพิธีแก้กรรมจะมีความเชื่อในกรรม ผลของกรรม และเชื่อว่ามีการเป็นของตน แต่ก็มีอาการคลาดเคลื่อนไปเป็นอย่างมาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า คนไทยมีทฤษฎีเกี่ยวกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตว่ามาจากกรรมเก่าหรือเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งเป็น “ผี” จึงเกิดความเชื่อที่ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” ไม่สามารถหนีจากผลกรรมได้ จึงทำให้เกิดความคิดที่ว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จึงขัดกับหลักการที่เน้นให้มุ่งหวังผลสำเร็จจากการกระทำของตนเองในปัจจุบันอย่างชัดเจน 2. ไม่เชื่อเรื่องโชคกลางและของลาง อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมมักจะเชื่อในเครื่องรางของลางเป็นอย่างมาก ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นมากมาย จะเห็นได้จากการเช่าและบูชาพระเครื่อง บางองค์มีราคาสูงเป็นหลักล้าน เครื่องรางของลางต่าง ๆ เช่น ตะกรุด ปลัดขิก โดยเฉพาะที่ปลุกเสกโดยพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าวัดที่มีการปลุกเสกสิ่งเหล่านี้มักจะเป็นวัดที่มีการทำพิธีเกี่ยวกับการแก้กรรม สะเดาะเคราะห์ด้วย หรือต้นไม้ที่มีลักษณะแปลกประหลาดก็มักจะมีคน เอาผ้า 3 สีไปผูก จุดธูปบูชา นำน้ำดื่ม นำอาหารไปเช่น ไหว้ แล้วขูดตามลำต้นเพื่อให้เห็นตัวเลขนำไปซื้อหวยหรือสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น

ประการที่สี่ ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอน คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพุทธศาสนา จากการศึกษารูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทยในบทที่แล้ว ผู้วิจัยพบว่า

นอกจากการทำบุญ ถือศีล เข้าวัดปฏิบัติธรรม ยังมีรูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ส่งผลให้เกิดการแสวงหาทักษิโณภยานอกพุทธศาสนาอยู่เสมอ อาทิเช่น การที่ผู้ทำพิธีแก้กรรมอ้างว่าตนเป็นร่างทรงหรือแนะนำให้อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีทำกรณูบูชาเทพเจ้าในศาสนาอื่น ๆ โดยเฉพาะเทพเจ้าในคติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูหรือเทพเจ้าตามคติของคนจีน เช่น พระพิฆเนศ พระราหู เจ้าพ่อเสือ เป็นต้น รวมถึงวัดบางวัดก็มีการนำเอาเทวรูปของเจ้าเหล่านี้ไปประดิษฐานในวัดด้วย

ประการที่ห้า กระทำการสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าการแก้กรรมจะมีข้อดีที่สามารถใช้เป็นกุศโลบายทำให้คนเข้าวัดทำบุญมากขึ้น ทำให้วัดมีรายได้เพื่อนำไปใช้เกี่ยวกับเครื่องสาธารณูปโภคสำหรับพระสงฆ์ที่อยู่ในวัด แต่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการดูแลความเป็นอยู่ของคณะสงฆ์นั้นเป็นเพียงองค์ประกอบอย่างหนึ่งของคุณสมบัติข้อนี้เท่านั้น ตามความเห็นของผู้วิจัยการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนานั้นจำเป็นจะต้องชำระพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ เนื่องจากพระธรรมวินัยถือเป็นพระศาสดาในพุทธศาสนาหลังจากพระพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพาน จะเห็นได้จากพุทธพจน์ที่ทรงตรัสกับพระอานนท์เป็นปัจฉิมโอวาทว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” (ที.ม. (ไทย) 10/216/164) นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่กล่าวว่าการชำระพระธรรมวินัยเป็นข้อปฏิบัติในการบูชาพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงตรัสกับพระอานนท์อีกเช่นกัน ความว่า “ผู้ใดไม่ว่าจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกา เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชา นอบน้อม ด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม” (ที.ม. (ไทย) 10/199/148) แต่เมื่อพิจารณาถึงเรื่องของการชำระพระธรรมแล้ว ผู้วิจัยพบว่า คนไทยในฐานะอุบาสกและอุบาสิกามีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในตัวพระธรรมคำสอนเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาได้จากคุณสมบัติ 4 ประการแรก ที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ จึงกล่าวได้ว่าอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นผู้ร่วมพิธีแก้กรรมทำคุณสมบัติข้อนี้ได้ไม่สมบูรณ์

ผลกระทบที่ตามมานั้นรุนแรงมากขึ้นถึงขั้นที่สามารถทำให้พุทธศาสนาเสื่อมลงได้จากการสืบค้นข้อมูลของผู้วิจัย พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงสาเหตุความเสื่อมของศาสนาไว้ 2 ประการ ความว่า

“ธรรม 2 ประการนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความเสื่อมสูญหายไปแห่งสังฆมณฑล ธรรม 2 ประการอะไรบ้าง คือ

1. บทพหุญชนะที่สืบทอดกันมาไม่ดี
2. อรรถที่สืบทอดขยายความไม่ดี แม้อรรถแห่งบทพหุญชนะที่ตั้งไว้ไม่ดีก็เชื่อว่าเป็นการสืบทอดขยายความไม่ดี” (อง.ทุก. (ไทย) 20/20/72)

จากพุทธพจน์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสาเหตุความเสื่อมของพระศาสนาเกิดจากบุคคล 2 จำพวก ได้แก่

1. พระศาสดามีความสำคัญในฐานะผู้ก่อตั้งศาสนาและเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนแก่เหล่าสาวก เมื่อถ่ายทอดคำสอนไม่ถูกต้อง คือ เป็นคำสอนที่ไม่ดี ไม่เกิดประโยชน์กับผู้ปฏิบัติ หรือคำสอนที่นำมาถ่ายทอดอาจเป็นคำสอนที่ดี แต่เวลาถ่ายทอดแก่สาวกอธิบายความไม่ชัดเจน ทำให้เหล่าสาวกเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน เป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อม

2. สาวกหรือผู้นับถือศาสนามีบทบาทในการสืบทอดพระศาสนา ถ้าหากได้รับคำสอนผิด ๆ มาจากพระศาสดา หรือหากพระศาสดาประกาศคำสอนไว้ดีแล้ว แต่เหล่าสาวกไม่เข้าใจในคำสอน บันทึก ทำอรรถาธิบายในตัวคำสอนที่ผิด นำไปปฏิบัติบิดเบือนและเผยแพร่แบบผิด ๆ ย่อมไม่เป็นที่ศรัทธาแก่ประชาชน ทำให้ศาสนาเสื่อม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นตัวอย่างได้จากกรณีของพวกความเสื่อมของพวกนิครนถ์หรือศาสนาเซน ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกหลังจากที่พระศาสดาของพวกพวกนิครนถ์หรือศาสนาเซนถึงแก่กรรม สาวกก็เกิดการแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย จากการที่มีความเข้าใจในคำสอนต่างกัน และต่างเข้าใจว่าความเข้าใจของฝ่ายตนนั้นถูก ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์และพระจุนทะ ความว่า

“ข้อนั้นก็เป็นอย่างนี้แหละจุนทะ ในธรรมวินัยที่ศาสดากล่าวไว้ไม่ดี ประกาศไว้ไม่ดี ไม่เป็นเครื่องนำออกจากทุกข์ได้ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เป็นธรรมวินัยที่ผู้มีใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้ จุนทะในโลกนี้ มีศาสดาผู้มีใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีธรรมที่ศาสดากล่าวไว้ไม่ดี ประกาศไว้ไม่ดี ไม่เป็นเครื่องนำออกจากทุกข์ได้ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เป็นธรรมวินัยที่ผู้มีใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้”

จากพุทธพจน์ข้างต้นแสดงถึงลักษณะคำสอนที่ไม่ดีในทัศนะของพระพุทธเจ้าว่ามีลักษณะเป็นคำสอนที่ไม่นำไปสู่การดับทุกข์และไม่เป็นไปเพื่อการขัดเกลาจิตใจ ทั้งได้ทรงอธิบายผลกระทบจากการปฏิบัติตามหรือเผยแพร่คำสอนแบบนี้ไว้ 2 ลักษณะ

1. พระศาสดามีหลักคำสอนที่ไม่ดี แต่สาวกไม่ปฏิบัติตามคำสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงผลการเผยแพร่คำสอนว่า ถึงแม้ประชาชนอาจจะไม่เกิดความศรัทธาจากตัวศาสดาหรือคำสอน แต่จะเกิดความศรัทธาจากตัวของสาวก และสามารถทำให้มีคนมานับถือศาสนา แต่เพราะคำสอนนั้นศาสดาบัญญัติไว้ไม่ดี การปฏิบัติตามคำสอนนั้นย่อมไม่เกิดบุญ

2. พระศาสดามีหลักคำสอนที่ไม่ดี แต่สาวกปฏิบัติตามคำสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงผลการเผยแพร่คำสอนว่า ถึงแม้ประชาชนอาจจะไม่เกิดความศรัทธาจากตัวศาสดา คำสอน สาวก

แต่หากมีประชาชนบางพวกศรัทธาและให้การทำนุบำรุงศาสนานั้น ทั้งศาสดา สวากผู้เผยแผ่คำสอน และประชาชนที่เข้ามาศรัทธา ย่อมทำสิ่งที่ไม่เกิดบุญ (ที.ปา. (ไทย) 11/165-167/126-128)

ในกรณีเรื่องของพระศาสดาคงไม่มีข้อโต้แย้งว่าพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระธรรมวินัย ได้เป็นอย่างดี ไม่อย่างนั้นพุทธศาสนาคงไม่สามารถดำรงอยู่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันแต่อย่างใดก็ตามพระศาสดาก็เป็นมนุษย์ย่อมต้องตายไปตามธรรมชาติ คงเหลือแต่สาวกเท่านั้นที่จะเป็นผู้รักษาศาสนาไว้ได้ เมื่อสาวกไม่มีความไม่เข้าใจในหลักธรรม นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิด ย่อมทำให้ศาสนาเสื่อมลง จากปัญหาที่สะท้อนออกมาจากการแก้กรรม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเกิดจากการขาดวิจยการญาณของอุบาสกและอุบาสิกาผู้เข้าร่วมพิธีแก้กรรมขาดสัมมาทิฏฐิ ซึ่งในทางพุทธปรัชญาการสร้างสัมมาทิฏฐินั้นต้องอาศัยหลักธรรมมาประกอบ 2 ประการ ได้แก่

1. ปรโตโฆสะ การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอน เถาเรียนความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสดับสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร

2. โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือกระทำในใจโดยแยกคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 69)

เมื่อพิจารณาหลักธรรมทั้ง 2 ประการ จะเห็นได้ว่า สัมมาทิฏฐิจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายนอก คือ การมีคนรอบข้างที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำ และชักจูงเราไปในทางที่ดี ซึ่งในทางพุทธปรัชญากัลยาณมิตรหมายถึง คนที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ โดยเฉพาะเพื่อนที่มีลักษณะเหมือนครู และได้จำแนกคุณสมบัติของกัลยาณมิตรออกเป็น 7 ประการ หรือเรียกว่า “กัลยาณมิตรธรรม 7” ได้แก่

1. นำรัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม
2. นำเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึงใจและปลอดภัย
3. นำเจริญใจ หรือนำยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ
4. รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว

6. แดงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 204)

สรุปได้ว่า คนรอบตัวเราที่สามารถเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ในทางพุทธปรัชญาเป็นผู้ที่คบคลุกกายนอกเป็นคนที่มีอริยาศัยดี น่าคบหา รู้จักหน้าที่ตามสถานภาพของตน เป็นผู้หมั่นใฝ่หาความรู้พัฒนาตนเอง เข้าใจลักษณะนิสัยของเรา ทั้งยังคอยตักเตือนเมื่อเราทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เมื่อเรามีปัญหาที่เต็มใจให้คำปรึกษาและยอมรับในความคิดเห็นของเรา สามารถให้คำปรึกษามีเป็นประโยชน์ต่อเรา โดยสามารถอธิบายได้โดยง่าย และไม่ชักนำเราไปสู่สิ่งที่ไม่ดี

หากพิจารณาพระภิกษุ แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกาผู้ทำพิธีแก้กรรมตามคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ตามความเห็นของผู้วิจัย พระภิกษุ แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกาผู้ทำพิธีแก้กรรมเหล่านี้ไม่จัดเป็นกัลยาณมิตร เป็นความจริงที่ความเป็นนักบวชในศาสนาหรือความเป็นเจ้าพิธีอาจทำให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกชวนให้ผู้คนเข้าหาจำนวนมาก โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีในการสื่อสารที่ทันสมัย คนรับข่าวสารได้รวดเร็วและหลากหลายช่องทาง แต่ถ้ามองในกรอบของความเป็นพุทธบริษัท ผู้ทำพิธีแก้กรรมเหล่านี้ถือว่าไม่เป็นผู้ทำหน้าที่ตามสถานภาพความเป็นพุทธบริษัท โดยเฉพาะผู้ที่พระภิกษุ เนื่องจากผู้ที่อยู่ในสถานภาพนักบวชในศาสนาใดศาสนาหนึ่งนั้นย่อมต้องปฏิบัติตามพระวินัยที่พระศาสดาบัญญัติไว้ และพระวินัยก็ได้ระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการยุ่งเกี่ยวกับเครื่องงานวิชาซึ่งการแก้กรรมก็จัดว่าอยู่ในของข่าของวิชาเหล่านี้ ในขณะที่แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกา ถึงแม้จะไม่มีข้อบัญญัติเป็นพระวินัย แต่ก็มีพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าตรัสเตือนว่าการเลี้ยงชีพด้วยเครื่องงานวิชาไม่ใช่สิ่งที่ดี จึงกล่าวได้ว่าไม่น่าเคารพยกย่อง ปรพฤติไม่สมควรแก่ฐานะ ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง และรูปแบบวิธีการแก้กรรมที่แนะนำกับผู้ร่วมพิธีถึงแม้จะมีการสอดคล้องกับหลักการทางพุทธแต่ก็ไม่ได้สร้างมุมมองที่ถูกต้อง คือ ถึงจะมีการทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ การถือศีล ปฏิบัติธรรม แต่มีจุดมุ่งหมายที่การแก้ไขผลกรรมในอดีตไม่ใช่การขัดเกลากิเลสรวมทั้งวัดบางวัดหรือตามสำนักแก้กรรมบางแห่งมีการนำเอารูปเคารพของเทพเจ้าในศาสนาอื่นมาประดิษฐานแนะนำให้บูชาขอพรเพื่อให้คุ้มครองดลบันดาลให้สมปรารถนานั้นขัดต่อหลักการของพระพุทธเจ้า ที่มุ่งเน้นให้มนุษย์ใช้ความพยายามของตนเองในการพัฒนาตนเอง จึงกล่าวได้ว่า ไม่ใช่ที่ปรึกษาที่ดี ขาดความรู้ และแนะนำในเรื่องเหลวไหล

ปัจจัยภายใน คือ วิจารณ์ญาณของตนเอง รู้จักคิด คิดเป็น พิจารณาสິงต่าง ๆ ตามหลักของเหตุและผล ตามความเห็นของผู้วิจารณ์ขาด “วิจารณ์ญาณ” ของอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีกรรม เนื่องมาจากกรอบของสังคม คือ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และวัฒนธรรม ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนต่อ ๆ กันมาจากอดีต จะเห็นได้จากพิธีกรรมบางอย่างก็อยู่ในรูปแบบของประเพณีที่คนไทยปฏิบัติสืบต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน เช่น การบังสุกุลเป็นหรือนิมนต์พระมาสวด “โพชนกปริตร” ให้ผู้ป่วยฟัง โดยเชื่อกันว่า ผู้ป่วยจะหายวันหายคืน เป็นต้น พิธีกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของพุทธศาสนาให้เข้ากับรูปแบบความเชื่อของคนไทยแต่เดิม ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติ พุทธศาสนาในฐานะศาสนาหนึ่งหากต้องการให้คนเข้ามานับถือ ก็ย่อมต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตและความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมที่คนเหล่านั้นอาศัยอยู่ อีกทั้งรูปแบบขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และวัฒนธรรม ของคนไทยได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติความเชื่อแบบจีนผสมผสานกัน ยกตัวอย่างเช่น การที่คนไทยให้ความเคารพบูชาทั้งพระพุทธรูป เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และเทพเจ้าตามคติแบบจีน เป็นต้น การที่เราได้รับการอบรมสั่งสอนจากคนในครอบครัว โรงเรียน และจากประสบการณ์ตรงที่เราได้เห็นเรื่องพวกนี้จากสื่อต่าง ๆ สถานที่ต่าง ๆ คติความเชื่อเหล่านี้จึงถูกปลูกฝังอยู่ในตัวเรา จึงไม่แปลกที่จะเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียงในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ซึ่งในทางพุทธปรัชญากล่าวถึงสาเหตุของการเกิดอคติไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ)
2. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง)
3. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง)
4. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (ที.ปา. (ไทย) 11/311/288)

ในกรณีของอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีกรรม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในสาเหตุของอคติ 4 ประการนี้ อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีกรรมมีโมหาคติเป็นพื้นฐาน คือ คนเหล่านี้ขาดความรู้ในหลักธรรม ประกอบกับเชื่อผู้ทำพิธีกรรมที่คอยให้คำแนะนำผิด ๆ ในเรื่องของกรรม เช่น ที่ชีวิตกำลังประสบกับปัญหาต่าง ๆ เป็นเพราะผลของกรรมเก่าหรือโดนวิญญูณเจ้ากรรมนายเวรตามจองเวร เป็นต้น ทำให้อุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้เกิดภยาคติ คือ ความกลัวในผลของกรรมเก่ามากจนเกินไป หรืออุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้อาจเห็นว่าผู้ทำพิธีกรรมนำเคารพศรัทธาจากการอวดอ้างว่ามีญาณพิเศษ เป็นรางวัลของเทพ จึงเกิดฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ทำให้เชื่อในคำแนะนำ ยิ่งเป็นการตอกย้ำความเข้าใจผิด ๆ ในตัวหลักธรรม โดยเฉพาะเรื่องของกรรมเข้าไปอีก อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีกรรมจึงถือเป็นอุบาสกและอุบาสิกาที่ไม่มีคุณภาพ จะเห็นได้จาก

พุทธพจน์ ความว่า “ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้ไม่สำรวมในกามทั้งหลายไม่ประกอบด้วยธรรม ไม่เคารพธรรม ถึงอคติ เพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ บุคคลเช่นนี้ เราเรียกว่าผู้เป็นขยะ ในบริษัท สมณะผู้รู้กล่าวไว้แล้วอย่างนี้แล” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/20/32)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเรื่องการแก้กรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนั้น ส่งผลกระทบ ต่อทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติธรรม การถือศีล ฝึกสมาธิ ของอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรม นั้นเป็นไปเพื่อสั่งสมบุญ แต่ไม่ได้ขัดเกลากิเลสในจิตใจ ทั้งยังมีการแนะนำวิธีการแก้กรรมที่ไม่มี ในหลักการทางพุทธ คือ เป็นวิธีการที่พึ่งพาอำนาจภายนอก เช่น การสวดอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ทำ พิธีแก้กรรมบางคนอ้างตัวว่ามีญาณวิเศษจากการปฏิบัติสมาธิหรือเป็นร่างทรงของเทพเจ้า เป็นต้น ซึ่ง ผู้ทำพิธีแก้กรรมนั้นมีทั้งที่เป็นพระภิกษุ แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกา เมื่อพุทธบริษัท 4 ที่มีบทบาทใน การธำรงรักษาและเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เผยแผ่ศาสนาคิด ๆ ส่วนผู้ร่วมพิธีก็เชื่ออย่างขาด วิจารณ์ญาณย่อมเป็นเหตุให้พุทธศาสนาในสังคมไทยเสื่อมลงได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพระพุทธปรัชญาเถรวาท และ 2. เพื่อวิพากษ์แนวคิดเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสืบค้นข้อมูลจากคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธปรัชญา ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถารวมถึงหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

คำว่า “กรรม” ในพระพุทธปรัชญา หมายถึง การกระทำที่เกิดจากเจตนา หรือการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ โดยมีความ โลก ความโกรธ และความหลง เป็นแรงผลักดัน (มโนกรรม) แล้วแสดงออกทางกาย (กายกรรม) และทางวาจา (วจีกรรม) จะเป็นการกระทำที่ดีหรือชั่วก็ได้ พระพุทธเจ้าทรงรับรองกรรมอยู่ในฐานะของกฎธรรมชาติอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลของพฤติกรรมของมนุษย์ คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มนุษย์ได้กระทำลงไปแล้วย่อมมีผลตามมา ซึ่งการให้ผลของกรรมนั้นสามารถให้ผลได้ไม่จำกัดช่วงเวลาทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ชาติต่อไป) ตามแต่ปัจจัยและกำลังของกรรม

สำหรับคำว่า “แก้กรรม” นั้นไม่ปรากฏในคำสอนของพระพุทธปรัชญาแต่อย่างใด แต่แนวคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ล้วนเป็นไปเพื่อการพ้นจากบ่วงของกรรมทั้งสิ้น โดยแบ่งได้เป็นสองระดับ 1. การแก้ไขผลของกรรมชั่ว ทำได้ด้วยการหยุดการกระทำที่ไม่ดีแล้วหันมาทำความดี จนกำลังของกรรมดีมีมากพอที่จะส่งผลตัดการให้ผลของกรรมชั่ว 2. การตัดกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่ “การดับกรรม” หรือ “การสิ้นกรรม” ซึ่งทำได้ด้วยการหยุดการกระทำที่ไม่ดีแล้วหันมาทำความดีเช่นเดียวกับการแก้ผลของกรรม แต่ต่างกันตรงที่จะมีการขัดเกลาคใจและความคิดเพื่อลดกิเลสเพิ่มเข้าไปด้วย จะเห็นได้จากทางปฏิบัติที่เพื่อการดับกรรมในพระพุทธปรัชญา คือ มรรคมีองค์ 8 สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 หมวด ดังนี้ ข้อ 3-5 เป็นหมวดศีล เป็นการขัดเกลาพฤติกรรมภายนอก ข้อ 6-8 เป็นหมวดสมาธิ เป็นการขัดเกลาคใจ และ ข้อ 1-2 เป็นหมวดปัญญา เป็นการขัดเกลาความคิด เพราะในพุทธปรัชญามองว่าการกระทำทุกอย่างมีจุดเริ่มต้นมาจากเจตนา และพระพุทธเจ้าไม่ถือว่าการกระทำที่ปราศจากความ โลก ความโกรธ และความหลง เป็นกรรม ในทางพระพุทธปรัชญาเรียกการกระทำแบบนี้ว่าเป็น “กิริยา” เท่านั้น

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการแก้กรรมไม่ขัดกับหลักคำสอนของพระพุทธปรัชญา แต่ถึงอย่างไรก็กรรมบางประเภทที่ไม่สามารถแก้ไขได้ นั่นก็คือ การกระทำกรรมชั่วที่

เป็น “กรรมกรรม” หรือ กรรมหนัก ได้แก่ การทำ“อนันตริยกรรม” เนื่องจากเป็นผลกรรมชั่วที่มีกำลังมากที่สุดซึ่งจะให้ผลก่อนกรรมอื่น ๆ ทำให้กรรมดีไม่มีโอกาสให้ผล อีกทั้งผู้ที่ทำอนันตริยกรรมจะหมดโอกาสที่จะบรรลุนิพพาน นอกจากจะใช้กรรมให้หมดกำลังลงเสียก่อน กรรมอื่น ๆ จึงจะให้ผลต่อไป

ในกรณีของผู้มีนิยตมิชฌาตัญญู ได้แก่ ผู้มีความเห็นผิด เช่น ความเห็นว่าทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเช่นสรวงบูชาไม่มีผล ผลของกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี โลกนี้โลกหน้าไม่มี บิณฑบาตไม่มี สัตว์ผู้อุปปาติกะไม่มี (สัตว์ผู้ผูกเกิดเองไม่มี) เป็นต้น จึงมีโทษมากกว่าอนันตริยกรรม เพราะคนเหล่านี้จะไม่รู้จักแยกแยะดีชั่ว จึงเป็นเหตุให้ที่ทำบาปกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ แม้แต่อนันตริยกรรมคนที่มีโลกทัศน์แบบนิยตมิชฌาตัญญูจึงไม่สามารถไปสู่คติภูมิได้และไม่มีทางบรรลุนิพพานได้เลย

ในขณะที่ความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทยนั้นมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา โดยมองว่า “กรรม” นั้นเป็นผลของการกระทำที่ไม่ดีของเราในอดีตชาติที่ส่งผลให้ชีวิตในปัจจุบันต้องประสบกับทุกข์เหตุเภทภัยต่าง ๆ ด้วยทัศนคติเช่นนี้ทำให้เกิดความคิดที่ว่า “เราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” คือ ใช้กรรมให้กับคนที่หรือสัตว์ที่เราเคยเบียดเบียนในอดีตชาติ ในฐานะ “วิญญูณเจ้ากรรมนายเวร” จึงพยายามหาวิธีแก้ไข บรรเทา หรือยับยั้ง ผลกรรมไม่ดีที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทยก็จะเป็นการทำบุญด้วยการบริจาคทาน การร่วมงานบุญ เข้าวัดถือศีล ปฏิบัติธรรม บูชาเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ สวดมนต์ คาถา แล้วอุทิศให้แก่เจ้ากรรมนายเวร หรืออาศัยผู้ทำพิธีเป็นคนกลางสื่อสารกับเจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น

ความเชื่อแบบที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นการผสมผสานของความความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา โดยแต่เดิมนั้นคนไทยโบราณมีความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะและพลังอำนาจของวิญญูณร่วมกับแนวคิดเรื่องกรรมและการรับผลของกรรม คือ หากเราได้ทำกรรมกับใครไว้ ไม่ว่าดีหรือชั่ว หากผลกรรมไม่ให้เกิดผลในชาติปัจจุบัน เมื่อบุคคลซึ่งเป็นคู่กรรมของเราตายไป วิญญูณของเขาก็มีสิทธิ์ในการทวงผลของกรรม ส่วนความเชื่อทางโหราศาสตร์ถูกนำมาใช้เป็นวิธีการหนึ่งในการทราบกรรมเก่า

มุมมองเรื่องกรรมและการแก้กรรมของคนไทยนั้นจึงมีทั้งส่วนที่ขัดแย้งและสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา จะเห็นได้จากการที่พระพุทธรเจ้าได้แสดงถึงมุมมองที่ถือเป็นมิชฌาตัญญูเกี่ยวกับเรื่องกรรมไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การเชื่อว่าชีวิตของเราถูกกำหนดด้วยกรรมเก่า
2. การเชื่อว่าชีวิตของคนเราเป็นไปตามลิขิตของเทพเจ้า
3. การเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้นหาสาเหตุไม่ได้

แนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในสังคมไทยมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ 1 และ 2 ซึ่งในพระไตรปิฎกได้ชี้ให้เห็นว่ากรรมเก่าเป็นเพียงสาเหตุประการหนึ่งของความทุกข์เท่านั้น และการบูชาเทพเจ้า ภูตผี หรือการสวดอ้อนวอน พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธไว้ชัดเจนว่าการบูชาเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ เลย รวมถึงการอ้างตัวว่าสามารถทราบกรรมเก่าของผู้ทำพิธีแก้กรรมนั้น ในพุทธปรัชญามีเพียงพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่มี “กรรมวิปากญาณ” ทำให้สามารถล่วงรู้การให้ผลของกรรมได้ และในพุทธปรัชญาไม่มีการกล่าวถึง “เจ้ากรรมนายเวร” ในลักษณะที่เป็นวิญญาณหรือผีที่มีอำนาจทวงผลของกรรมเลย แต่มีกล่าวถึงในลักษณะที่เป็นความสืบเนื่องของกรรมแบบที่เป็นวัฏจักรซึ่งเกิดจากความโกรธ ความพยาบาท ความแค้นที่เกิดขึ้นในจิตใจของสัตว์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเกิดขึ้นฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่ายคนไทยนิยมใช้คำว่า “จองเวร”

อย่างไรก็ตามคนไทยก็ยังเชื่อในการทำบุญตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญา เพียงแต่จุดมุ่งหมายของการทำบุญไม่ใช่เพื่อ “การดับกรรม” หรือ “การสิ้นกรรม” เพราะคนไทยต้องการอาศัยบุญเพื่อทำให้ชีวิตชาติปัจจุบันมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือการได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีเมื่อตายไป

ในปัจจุบันสำนักแก้กรรมจึงมีการใช้ความเชื่อเรื่องบุญมาเป็นจุดดึงดูดคนเข้าสำนักของตนเอง ซึ่งอาจจะทำให้คนที่มานั้นหลงงมงายในการทำบุญเพื่อแก้กรรม ไม่ใช่การทำบุญที่ขัดเกลาจิตใจทำให้เกิดกุศล แต่กลายเป็นการเพิ่มกิเลสในตัวของศาสนิกชนเหล่านั้น ทั้งยังอาจกลายเป็นช่องทางในการหาผลประโยชน์ในเชิงพุทธพาณิชย์ของเจ้าสำนักแก้กรรมเหล่านั้น เพราะผู้ที่อ้างตัวว่ามีความสามารถในการแก้กรรมหลายคนกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคมไทยและสามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเองในฐานะ “นักแก้กรรม” ถึงคนเหล่านี้จะบอกว่าทำเพื่อช่วยเหลือคนโดยไม่หวังผลกำไรก็ตาม ทั้งรายได้จากการบริจาคของผู้ศรัทธา การออกรายการ โทรทัศน์ การเขียนหนังสือ เว็บไซต์ แอปพลิเคชันแนะนำวิธีแก้กรรม รวมถึงในบางสำนักก็มีเรื่องของเครื่องราง ของขลัง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สร้างรายได้แก่บุคคลเหล่านี้ทั้งสิ้น นอกจากนี้คำสอนของสำนักแก้กรรมเหล่านี้ยังขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของคำสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพุทธปรัชญาที่ถูกสอนหรือนำไปใช้เป็นวิธีการแก้กรรมและเผยแพร่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในหลักคำสอนของคนไทย

เนื่องจากเมื่อพิจารณารูปแบบวิธีการแก้กรรมในสังคมไทยตามกรอบของมรรคองค์มีองค์ 8 ซึ่งต้องปฏิบัติแต่ละข้อตามลำดับ เป็นองค์ประกอบของทางสายเดียวกัน อิงอาศัยซึ่งกันและกัน จะเห็นว่า การที่คนไทยมีทิวทัศน์เกี่ยวกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตว่ามาจากกรรมเก่าหรือเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งเป็น “ผี” จึงเกิดความเชื่อที่ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” ไม่สามารถหนีผลจากกรรมได้ จึงทำให้เกิดความคิดที่ว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้จึงต้องแก้ด้วยการรับ

คำแนะนำจากผู้ทำพิธีแก้กรรม รวมถึงเกิดความคิดที่ว่า การขัดเกลาจิตใจของตนเองจนถึงขั้นบรรลุธรรมเป็นอริยบุคคลหรือนิพพานนั้นเกินความสามารถของตนเอง มุ่งหวังเพียงให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในปัจจุบันและเมื่อเกิดชาติต่อไป การให้ทาน ถือศีล และการปฏิบัติธรรม จึงเป็นไปเพื่อเพิ่มบุญ ไม่ใช่การขัดเกลาจิตใจอย่างที่ควรจะเป็น แต่เป็นไปเพื่อการเพิ่มบุญเพื่อให้ส่งผลช่วยให้สมปรารถนา อีกทั้งหากมองการแก้กรรมในฐานะที่เป็นอาชีพถึงแม้จะไม่ถือเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมายแต่ก็เป็นอาชีพที่ไม่สอดคล้องกับหลักสัมมาอาชีพะ เนื่องจากรูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทย ผู้ทำพิธีแก้กรรมใช้วิธีการทางโหราศาสตร์และมีการทำพิธีกรรมบางอย่างเพื่อแก้กรรม ในทางพุทธปรัชญาการทำนายและการเป็นเจ้าพิธีกรรมถือเป็นเครื่องจางวิชา เมื่อเรียนหรือนำไปใช้ ก็จะทำให้เกิดความหลง หมกหมุ่น และทำให้ผู้คนหลงมกมาย ไม่เป็นอันปฏิบัติกิจหน้าที่ หรือกระทำการใดที่สอดคล้องกับหลักของเหตุผล พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติเป็นพระวินัยห้ามพระภิกษุและภิกษุณีเรียนหรือสอนวิชาเหล่านี้ เพื่อป้องกันไม่ให้พระสงฆ์ใช้วิชาเหล่านี้เพื่อสร้างศรัทธาให้ผู้คนมานับถือพุทธศาสนา เพราะวิชาเหล่านี้ก็ไม่ได้ช่วยให้ผู้ศึกษาพ้นจากกิเลส แต่ทรงเน้นให้พระสงฆ์สาวกปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จนผู้คนเกิดความเลื่อมใส เพราะการใช้พิธีกรรมหรือการอ้างตัวว่ามีความสามารถพิเศษอาจสร้างความศรัทธาได้ง่าย แต่ความศรัทธานั้นไม่ใช่ความเชื่อในตัวหลักธรรมคำสอน กลับเป็นความเชื่อในอำนาจพิเศษของผู้ทำพิธีหรือความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม เป็นเหตุในพุทธศาสนาเลื่อมได้ จะเห็นได้จากเมื่อพิจารณาคุณสมบัติของคู่ร่วมพิธีแก้กรรมตามหลักอุบาสกธรรม 5 ได้แก่

1. มีศรัทธา อุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้ถึงจะเชื่อในพระรัตนตรัยและเชื่อในเรื่องกรรม แต่ความเชื่อเรื่องกรรมของอุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้มีความคลาดเคลื่อนดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ทำให้มีมุมมองที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าไปด้วย คือ มองว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ต้องเคารพบูชาสูงสุด รวมถึงมีอำนาจในการคลบนันดาลให้ผู้บูชาสมปรารถนาในสิ่งที่อ้อนวอนขอหรือแก้ผลร้ายจากกรรมได้

2. มีศีล คือ การปฏิบัติตาม ศีล 5 หรือ ศีล 8 ตามความสามารถของตน ถึงแม้ว่าสำนักแก้กรรมมักจะแนะนำให้ผู้ร่วมพิธี เข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อแก้กรรม แต่หลังจากกลับมาใช้ชีวิตตามปกติ อุบาสกอุบาสิกาบางคนก็ไม่ได้ถือศีลอย่างเคร่งครัดอย่างต่อเนื่องเข้าวัดปฏิบัติธรรม ยังคงดื่มเหล้า สูบบุหรี่ พุดคำหยาบ มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างบุคคล ซึ่งในบางครั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นรุนแรงถึงแก่ชีวิต

3. การไม่ถือมงคลต้นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล คือ มุ่งหวังจากการกระทำและการงาน มิใช่จากโชคลางและสิ่งที่ต้นกันว่าขลังศักดิ์สิทธิ์ อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมมักจะเชื่อในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นมากมาย จะเห็นได้จากการเช่าและบูชาพระเครื่อง บางองค์มี

ราคาสูงเป็นหลักล้าน เครื่องรางของขลังต่างๆ เช่น ตะกรุด ปลัดจิก โดยเฉพาะที่ปลุกเสกโดยพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าวัดที่มีการปลุกเสกสิ่งเหล่านี้มักจะเป็นวัดที่มีการทำพิธีเกี่ยวกับการแก้กรรม สะเดาะเคราะห์ด้วย

4. ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอน คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักคำสอนของพุทธศาสนา จากการศึกษารูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏนิตยสารสยามไตรมาสแสดงให้เห็นว่า นอกจากการทำบุญ ถือศีล เข้าวัดปฏิบัติธรรม ยังมีรูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ส่งผลให้เกิดการแสวงหาทักษิณภายนอกพุทธศาสนาอยู่เสมอ อาทิเช่น การที่ผู้ทำพิธีแก้กรรมอ้างว่าตนเป็นร่างทรงหรือแนะนำให้อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีทำกรณูบูชาเทพเจ้าในศาสนาอื่น ๆ เพื่อแก้กรรม

5. กระทำการสนับสนุนในพระศาสนาเป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าการแก้กรรมจะมีข้อดีที่สามารถใช้เป็นกุศโลบายทำให้คนเข้าวัดทำบุญมากขึ้น ทำให้วัดมีรายได้ในเพื่อนำไปใช้เกี่ยวกับเครื่องสาธารณูปโภคสำหรับพระสงฆ์ที่อยู่แต่เมื่อพิจารณาคุณสมบัติ 4 ข้อข้างต้น แสดงให้เห็นว่าอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมบกร่องในเรื่องของการชำระรักษาพระธรรมวินัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า อุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมขาดสัมมาทิฐิ ซึ่งการจะสร้างสัมมาทิฐินั้นอาศัยหลักธรรม 2 ประการ ได้แก่ 1. ปรโตโฆสะ คือ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียนความรู้จากผู้เป็นกัลยาณมิตร หากพิจารณาพระภิกษุ แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกาผู้ทำพิธีแก้กรรมไม่จัดเป็นกัลยาณมิตร เพราะผู้ทำพิธีแก้กรรมเหล่านี้ถือว่าไม่เป็นผู้ทำหน้าที่ตามสถานภาพความเป็นพุทธบริษัท จะเห็นได้จากรูปแบบวิธีการแก้กรรมที่แนะนำกับผู้ร่วมพิธีถึงแม้จะมีการทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ การถือนิมนต์ ปฏิบัติธรรม แต่มีจุดมุ่งหมายที่การแก้ไขผลกรรมในอดีตไม่ใช่การขัดเกลาจิตใจ รวมทั้งวัดบางวัดหรือตามสำนักแก้กรรมบางแห่งมีการนำเอารูปเคารพของเทพเจ้าในศาสนาอื่นมาประดิษฐานแนะนำให้บูชาขอพรเพื่อให้คุ้มครองลดบัตดาลให้สมปรารถนานั้นขัดต่อหลักการของพระพุทธเจ้า ที่มุ่งเน้นให้มนุษย์ใช้ความพยายามของตนเองในการพัฒนาตนเอง จึงกล่าวได้ว่า ไม่ใช่ที่ปรึกษาที่ดี ขาดความรู้ และแนะนำในเรื่องเหลวไหล 2. โยนิโสมนสิการ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาตามหลักการของเหตุและผล หรือการมีวิจรรณญาณ ซึ่งอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมก็ขาดธรรมข้อนี้ เนื่องมาจากได้รับการปลุกฝังเกี่ยวกับเรื่องของการแก้กรรมมาเป็นเวลานาน จะเห็นได้จากพิธีการแก้กรรมบางอย่างก็อยู่ในรูปแบบของประเพณีที่คนไทยปฏิบัติสืบต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน เช่น การบังสุกุลเป็นหรือนิมนต์พระมาสด “โพชนกปริตร” ให้ผู้ป่วยฟัง โดยเชื่อกันว่าผู้ป่วยจะหายวันหายคืน เป็นต้น ทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียงในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

ซึ่งในทางพุทธปรัชญากล่าวถึงสาเหตุของการเกิดอคติไว้ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) และภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว)

ในกรณีของอุบาสกและอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีแก้กรรมนั้นมีโมหาคติเป็นพื้นฐาน คือ คนเหล่านี้ขาดความรู้ในหลักธรรม ประกอบกับเชื่อผู้ทำพิธีแก้กรรมซึ่งคอยให้คำแนะนำผิด ๆ ในเรื่องของกรรม เช่น ที่ชีวิตกำลังประสบกับปัญหาต่าง ๆ เป็นเพราะผลของกรรมเก่าหรือโดนวิญญูณเจ้ากรรมนายเวรตามจองเวร เป็นต้น ทำให้อุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้เกิดภยาคติ คือ ความกลัวในผลของกรรมเก่ามากจนเกินไป หรืออุบาสกและอุบาสิกาเหล่านี้อาจเห็นว่าผู้ทำพิธีแก้กรรมนำเอาการพรศรัทธาจากการรอดอ้างว่ามีญาณพิเศษ เป็นรางวัลของเทพ จึงเกิดฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ทำให้เชื่อในคำแนะนำ ยังเป็นการตอกย้ำความเข้าใจผิด ๆ ในตัวหลักธรรมโดยเฉพาะเรื่องของการเข้าไปอีก สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการเลื่อมลงของหลักธรรมคำสอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง “การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท” แสดงให้เห็นว่าการแก้กรรมนั้นไม่ขัดต่อหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาแต่อย่างใด และเราทุกคนก็ควรแก้กรรมแต่รูปแบบวิธีการแก้กรรมที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบันนั้นบางวิธีก็ไม่เป็นไปตามหลักของเหตุและผล รวมถึงขัดต่อหลักการของพุทธปรัชญาที่สอนให้เราพึ่งตนเอง หมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งทางร่างกายและจิตใจตามหลักทางสายกลาง คือการปฏิบัติที่ไม่หย่อนเกินไปและไม่ตึงเกินไป เป็นการปฏิบัติระหว่งการมัวเมาในการหาความสุขทางกาย และการทรมาณตนให้ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ประการแรก การแก้กรรมที่ดีที่สุด คือ การใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ก่อนจะทำอะไรคิดอย่างรอบคอบ เพราะเมื่อเราเลือกที่จะทำอะไรสิ่งหนึ่งลงไปนั้นย่อมมีผลจากการกระทำของเราตามมาเสมอ เวลาที่เกิดปัญหาขึ้นมาในชีวิต เราควรที่จะพิจารณาด้วยเหตุผลว่าปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากอะไร และหาทางซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้จริง ไม่ควรไปโทษโชคชะตา กรรมเก่า หรืออำนาจที่มองไม่เห็น ว่าเป็นสาเหตุของปัญหา

ประการที่สอง การทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ควรที่จะคำนึงถึงฐานะของตนเอง คนบางคนมีชีวิตที่ยากลำบาก ด้วยความเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเก่าเป็นสาเหตุทำให้เกิดมาเป็นอย่างนี้ จึงต้องทำบุญเยอะ ๆ และทำครั้งละมาก ๆ โดยไม่คำนึงถึงกำลังทรัพย์ของตน หวังสบายชาติหน้าลืมคิดถึงการมีชีวิตในปัจจุบันของตนเอง อย่างนี้ถือว่าเป็นการทรมาณตนเอง แทนที่ทำบุญจะได้บุญ กลับกลายเป็นว่าทำบุญได้บาปแทน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง “การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท” ตามที่ได้ทำการวิจัยนี้ เพื่อหาแนวคิดเรื่องกรรมและการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท แล้วนำไปวิพากษ์แนวคิดเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทย โดยสืบค้นข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ บทความ และงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องการแก้กรรมนั้นปรากฏอยู่ในคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยจึงอยากเสนอว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดเรื่องการล้างบาปของศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์หรือศาสนาพราหมณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าการกระทำของพระอรหันต์ในพุทธปรัชญานั้นมีความสอดคล้องกับการกระทำที่ดีตามแนวจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจจะนำมาศึกษาเปรียบเทียบ ในด้านความเชื่อผู้วิจัยขอเสนอให้ศึกษาเรื่องของเจ้ากรรมนายเวรในสังคมไทย

อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรมหรือการแก้กรรมของคนไทยในรูปแบบการเก็บข้อมูลภาคสนาม ถึงแม้ว่าจะมีผู้ที่เคยทำวิจัยในประเด็นนี้ไปแล้ว แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่ายุคสมัยที่เปลี่ยนไปความเห็นความเข้าใจของคนก็เปลี่ยนไป ดังนั้นหากมีการศึกษาเรื่องนี้ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น กรมการศาสนา หรือหน่วยงานทางการศึกษา ในการนำไปปรับปรุงวิธีการสอนเรื่องกรรมและการแก้กรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ไกรยศ นาคชัยยะ. (2555). *อิทธิพลของโหราศาสตร์ในการแก้กรรมของชาวไทยพุทธ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชบา อ่อนนาค. (2548). *การศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา: ศึกษากรณี โรงเรียนชลบุรี "สุขบท" จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2550). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ "ความเป็นธรรมในพระไตรปิฎก"*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ชมภูวโรภิกขุ. (2560). *คู่มือสยบกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มังตรา.
- บุรพา ผดุงไทย. (2547). *เกิดแต่กรรม แม่ชีชนพร เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรรณีการพิมพ์.
- ปรีชา คุณาวุฒิ. (2521). *พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนานุกรมธรรมของท่านพุทธทาส*. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร). (ม.ป.ป.). *กรรมที่ปณี*. กรุงเทพฯ: สถานีวิทยุพุทธทาส 01 บางซื่อ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *ปฏิกรรม (ตอนที่ 2) คนที่แก้กรรมจะออกงามก้าวหน้า*. เข้าถึงได้จาก www.openbase.in.th/node/6803.
- _____. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). นนทบุรี: เอส. อาร์. ฟรินดิง แมส โปรดักส์.
- _____. (2553). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์
- _____. (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). นนทบุรี: เอส. อาร์. ฟรินดิง แมส โปรดักส์.
- _____. (2557). *เชื่อกกรรม-รู้กรรม-แก้กรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 42). นครปฐม: จ.เจริญ อินเทอร์เน็ตฟริน
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *ภูเขาแห่งวิถีพุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ธรรมะ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *เชื่อกกรรมอย่างไรไม่ให้ตกต่ำ*. เข้าถึงได้จาก www.budnet.org/article/?p=221.

- พระมหาบุรุษ ปญญาทุโธ. (2547). *การศึกษเชิงวิเคราะห์สถานภาพ คุณสมบัติ และบทบาทของ พระโศดาบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธัมโม). (2530). *กฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- พระสุธีธรรมานุวัตร, มนตรี สิริโรจนานันท์, วุฒินันท์ ก้นทะเตียน, ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม และ จุฑามาศ วารีแสงทิพย์. (ม.ป.ป.). *ความจริงจากการวิจัย "กรรม"*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอินทรีย์ อุตถยุตโต (ก้นทะวงศ์). (2554). *วิภากรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุทัย จิรธมฺโม (เอกสะพัง). (2534). *ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2537 ก). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 27*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2537 ข). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 40*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2537 ค). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 41*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2537 ง). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 42*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2537 จ). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 49*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2537 ฉ). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่ม 55*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539 ก). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539 ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัฒน์ บุญจับ. (2553). *ยอควรรณคดี สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภค*. เข้าถึงได้จาก

www.happyreading.in.th/article/detail.php?id=645.

วีระวัฒน์ ชลสวัสดิ์. (2559). *แก้กรรม ตามคำพระพุทเจ้า*. กรุงเทพฯ: กรีนปัญญาญาณ.

สมิทพิล เนตรนิมิตร. (2548). *เชนกับพุทธ: ความเหมือนที่แตกต่าง*. เข้าถึงได้จาก

www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=428&articlegroup_id=104.

สุชาดา วสุธาร. (2553). *ความเชื่อเรื่องการแก้กรรมในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทร ณ รังสี. (2552). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). (2529). *ประเพณีต่างๆ ของไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การคำคุณสภา.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). *เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรม*. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์.

“หมอปลา” แนะนำวิธีกรวดน้ำที่ถูกต้อง ควรกรวดให้ตัวเองก่อน เพื่อเป็นกำแพงบุญ. (2560).

เข้าถึงได้จาก <http://horoscope.sanook.com/113493/>.

อำนาจ ยอดทอง. (2557). “การแก้กรรม” ตามนัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย*. 9, (2), 1-44.